

NAPLÓ

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HAJDÚ-BIHAR MEGYEI BIZOTTSÁGÁNAK LAPJA

A népi ellenőrzés éltető eleme a társadalmi háttér

Befejezte munkáját az országgyűlés őszi ülősszaka

Pénteken a parlamentben folytatódott az országgyűlés őszi ülősszaka. A törvényhozó testület ülésén megjelent Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára és László György, a Minisztertanács elnöke. A tanácskozás az ipari miniszter csütörtökön elhangzott beszámolója feletti vitával folytatja munkáját.

Ruisz József (Vas m., 7. vk.), a Répcelaki Szénsavtermelő Vállalat főosztályvezetője arról szólt: a jelenlegi településfejlesztési politikánk célja, hogy növekedjen a települések lakosság-megtartó szerepe. Számolni kell azonban azzal, hogy a felnevelendő generációnak új munkafeltételekre is szükség lesz a településen, vagy annak környezetében.

Bódis Gábor (Borsod m., 10. vk.), a Borsodi Vegyi Kombinát technológus kiemeltje, hogy a szabályozók nem hatnak egyformán a vállalatokra, mert a termelési lánc szétválasztásával, az alapanyag-termelési súlyos feladatának leválasztásával, viszonylag alacsony eszközterheléssel hamis előnyökhöz lehet jutni. Így nem csupán a hatékonyság növekedésével, hanem a szabályozók közötti manőverezési lehetőségek révén is lehet növelni a jövedelmezőséget.

Bíró Miklós (Szabolcs-Szatmár m., 11. vk.), a Magyar Optikai Művek műszaki gyáregységének vezetője rámutatott: az állami vállalatokról szóló 1977. évi 6. törvénycikk és módosításai a több telephelyes vállalatok vezetői részére meghatározták, hogy olyan szervezetet, működési szabályzatot és kollektív szerződést alakítsanak ki, amely biztosítja a gyáregységek önálló elszámolását és anyagi érdekeltiségét. A tapasztalatok szerint viszont a vállalatoknál az új szervezet kialakításához nincsenek meg a feltételek: javasolta, hogy a parlament a jövő évben vitassa meg a vállalati törvény eddigi végrehajtásának tapasztalatait.

Reidl János (Somogy m., 5. vk.), Videoton tabi gyáregységének csoportvezetője felhívta a figyelmet arra, hogy a jelenlegi intenzív fejlődési szakaszban is sok helyütt még mindig a régi mennyiségi szemlélet uralkodik. Javasolta: a vállalatok stratégiai, de legalább éves tervükbe építsék bele a konkrét minőségjavítási célokat, de nem általánosan, hanem mérhető, ellenőrizhető mutatók formájában.

Hajmer Imre (Komárom m., 7. vk.), a Dorogi Szénbányák Vállalat gépészmérnöke kifejtette, hogy a vállalatok azt a kötelezettséget teljesítik előbb, ami fontosabb számukra. Így alakulhat ki az a helyzet, hogy miközben az egyik vállalat kielégíti a népgazdaság igényét, ugyanakkor gátolja a többi teljesítését. A vállalati kapcsolatok javíthatnák az úgynevezett

menedzservállalatok, amelyek fő célja az együttműködésben való érdekeltég megteremtése. Kifejtette, hogy a szakmunkásképzést, a technikusképzést szorosabban kell az iparhoz kötni. Megfontolandó: a szakemberképzés ne tartozzon-e újra az Ipari Minisztérium felügyelete alá.

Ráczi Albert államtitkár, az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal elnöke rámutatott: elgondolkodtat, hogy olyan időszakban, amikor a termelés és a szolgáltatások volumene stagnál, vagy jó esetben kismértékben növekedik, a munkaerő iránti kereslet viszont nagymértékben emelkedik. Ha ebben nem történik változás, akkor a jelenlegi munkaerő helyzet tartós lesz, sőt mind nagyobb gondok elé állítja a népgazdaságot.

Kijelentette, hogy a 40 óras munkahétre való áttérés a mai munkaerő-gazdálkodás körülményei között végrehajtható.

Utalt arra, hogy a kormánytervezi a bérbesorolás- és tarifarendszer módosítását. Ahhoz, hogy ezzel mindenütt élni tudjanak, „meg kell termelni” a hozzá szük-

séges bért és következetesen alkalmazni kell a teljesítmény szerinti differenciálást elvét.

A beszámolóhoz több felajánló nem volt. Méhes Lajos ipari miniszter válaszolt a vitában elhangzottakra.

Kifejtette, hogy a létszámbővítés a termelékenység növekedésével, a teljesítmény jobbá tükröző bérek kialakításával lehet segíteni. A központi intézkedések mellett azonban lényeges, hogy a nagyböl teljesítményeket megfelelő vállalati elismerés is honorálja. A szakmai utánpótlás biztosításához mindenképp előtti olyan társadalmi elemzés szükséges, amelynek megvalósítása már túlnő az ipar lehetőségein — mondta.

A továbbiakban rámutatott: bizna abban, hogy megszüntetik az exportot akadályozó korlátokat az árrendszert. Minden eszakkal segíteni kívánják a gazdaságos exportot és nem engedhetik meg az sem, hogy az exportra készülő termékekhez rossz minőségű alapanyagokat kelljen felhasználni.

Határozathozatal következett: az országgyűlés az ipari miniszter beszámolóját az ipar helyzetéről és feladatairól, valamint a felelősségre adott választát jóváhagyólag tudomásul vette.

Ezt követően — az elfogadott napirendnek megfelelően — a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke a népi ellenőrzés munkájáról számolt be.

A KNEB elnökének beszámolója

Szakali József államtitkár, a KNEB elnöke rámutatott: tevékenységünk lényeges eleme, hogy a népi ellenőrzés egész szervezete még aktívabb, kezdeményezőbb lett, és az igényekhez jobban igazodó témaválasztással hatékonyabban támogatja a politikai és állami vezetés munkáját. Ellenőrzési munkánk a végrehajtás minőségének is fontos értékmérőjévé vált.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

A népi ellenőrzés az eltelt időszakban elismerést vívott ki az irányító és a vizsgált szervek körében egyaránt. Mindennek fő forrása: az ellenőrző munka társadalmi bázisa és következetes demokrázizmus, az a munkastílus, amely szerint a vizsgálati elemzések és javaslatok politikai és szakmai felkészültségre, jobbító szándékokra épülnek.

Losonczy Pál hazaérkezett Ciprusról

Losonczy Pál, az Elnöki Tanács elnöke — aki feleségével együtt hivatalos látogatást tett a Ciprusi Köztársaságban Szpirosz Kiprianu elnök meghívására — pénteken hazaérkezett Budapestre. Az Elnöki Tanács elnökének kíséretében volt Török István külkereskedelmi államtitkár, Esztergályos Ferenc külügyminiszter-helyettes, Németh Jenő, a Minisztertanács Tájékoztatói Hivatalának elnökhelyettese és — a látogatás idején — Dobos István, hazánk Ciprusra is akkreditált nagykövete.

Ülést tartott a megyei pártbizottság

A Magyar Szocialista Munkáspárt Hajdú-Bihar megyei Bizottsága 1983. október 21-én tartotta soron következő ülését az MB. nagytanácsstermben. Az ülésen dr. Onosi László, a megyei pártbizottság titkára elnökölte. Részt vett a testület tanácskozásán dr. Gyenesi István, az MSZMP Központi Bizottságának politikai munkatársa, valamint az első és második napirend tárgyalásán dr. Szabó Imre ipari miniszterhelyettes, a harmadik napirendi pont tárgyalásán pedig dr. Kovács Imre mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszterhelyettes.

A testület az érdemi munka megkezdése előtt egyperces néma felállással fejezte ki tiszteletét Kállai Imre és Márkus Sándor, a Fegyelmű Bizottság tagjai és dr. Gyarmati József, a megyei pártbizottság Oktatási Igazgatóságának helyettes igazgatója emléke iránt, akik a pártbizottság legutóbbi ülése óta távoztak az élők sorából.

A pártbizottság először meghallgatta Sikula Györgynek, az MSZMP Központi Bizottsága tagjának, a megyei pártbizottság első titkárnak tájékoztatóját az MSZMP Központi Bizottsága 1983. október 12-i üléséről. E tájékoztatóhoz társult az az írásbeli jelentés, amelyet Magyar József, a megyei pártbizottság titkára terjesztett elő. Az előterjesztés javaslatot tett — a Központi Bizottság üléséhez kapcsolódva — a járárok megszűntetésére, a párt, állami és társadalmi irányítás továbbfejlesztésére Hajdú-Bihar megyében. A napirendhez Csiki Béla veterán, és dr. Albrecht Béláné, a Hazafias Népfront Hajdú-Bihar megyei Bizottságának titkára, a testület tagjai fűzték megjegyzéseket, amelyekre Sikula György válaszolt. A testület a tájékoztatót és a párt, állami és társadalmi irányítás továbbfejlesztésének megyei alapelveit egyhangúlag elfogadta.

A testület második napirendi pontként jelentést tárgyalgat meg és fogadott el a megyei Bizottságának titkárától és feladatairól a Központi Bizottság határozata alapján, Tóth Imrénék, a megyei pártbizottság titkárnak előterjesztésében s szóbeli kiegészítőjével. A téma vitájában részt vett Grandpierre Lajos író, dr. Tóth János, a KISZOV Hajdú-Bihar megyei titkára, Szabó Csillag Tsz elnöke, a pártbizottság tagjai, illetve a meghívottak közül Hámoss Lajos, a Hajdúsági Iparművek pártbizottságának titkára és Gáspár Mihály, a Debreceni MEZŐGÉP Vállalat igazgatója. Felszólalt a téma tárgyalásán dr. Szabó Imre ipari miniszterhelyettes is. Tóth Imre össze foglalta után a pártbizottság határozatot hozott a további munkáról.

Előadás a politikai akadémián

Az MSZMP Hajdú-Bihar megyei Bizottsága politikai akadémiájának idei tanévi első foglalkozása október 28-án 14 órakor lesz a Kossuth Lajos Tudományegyetem aulájában. Előadást tart Ladvánszky Károly külügyminiszter-helyettes a Közrend és a közbiztonság időszerű kérdéseiről.

Veres Péter Kínában

PEKING — Csen Mu-hua kínai államtanácsosnak, a külkereskedelem és külföldi gazdasági kapcsolatok miniszterének meghívására pénteken egyhetes hivatalos látogatásra Kínába érkezett Veres Péter magyar külkereskedelmi miniszter. A pekingi repülőtéren Veres Pétert Lu Hszüe-csien miniszterhelyettes fogadta.

Németh Károly fogadta a Tanzániai Forradalmi Párt küldöttségét

Németh Károly, az MSZMP zottsága tagjával, a párt Gazdálkodási és Tervezési Osztálya vezetőjével. A szivélyes légkörű találkozóon éjszaka folytatott időszerű politikai és gazdasági kérdésekről.

ON 12-14
R 21.
JA.
kor
PTÁR
előt, 1983.
eti Mihail
restó- és
1981 óta
A. Szoko-
ovval.
estő és gra-
együttes né-
ió határain
nennyien a
zeti Akadé-
osszu évül-
nek együtt;
rikatúristák,
Egyik leghi-
1947-48-ban
mű festmé-
Gogol, Cse-
strátoraként
erezték ma-
és ötletes
k sorozata
széssel is
alkoztak.
akok; mű-
üket 1963-
jutalmazták,
nagy si-
alkoztak be-
nek.
RI BORI-
rú mese-
ráló le-
gyártását
zentendrei
gyfele fi-
borítékból
lehet vá-
ATÁRON.
adást tar-
n 19 óra-
nvelődési
láthatáron
AS. Októ-
nyitják
osi műve-
a nyugdí-
C
ONT
a: Makám
együtt-
követően
az Épitők
és a Csob-
ttes. Belé-
ora: Video-
nyelvi Pé-
forint.
Művelődési
kö. Vezető:
dódi: 20
11.30 óra:
y ördögök.
napad elő-
10 forint.
ora: Video-
nyelvi Péter.
p:
Művelődési
dome, Káz-
gyűttes elő-
forint.
a Művelő-
rben. A
lja 300 Ft.
házasoroz-
Művelődési
gpolitikai
en. A so-
7 óráig az
kezdődik,
és a Ko-
nek adnak
ot táncáz
az Épitők
a Csobo-
6 fiatalok
október 21-
a Peda-
Házban
nép Katona
tyás Fe-
ja.
Debrecen.
Feltér-
forint —

Az országgyűlés befejezte őszi munkáját

(Folytatás az 1. oldalról)

indulnak. Ezzel kapcsolatban szövegbe le: — Munkánkban nem nélkülözhetjük az állami, a társadalmi szervek cselekvő támogatását, hathatós közreműködését. A népi ellenőrzés éltető eleme az a társadalmi háttér, amelyre bizton építhet: a csaknem 30 ezer társadalmi munkatárs aktív, politikailag elkötelezett és nagy szaktudással, gyakorlati tapasztalattal végzett munkája. Az elmúlt években nagyobb gondot fordítottunk a népi ellenőrök képzésére, továbbképzésére.

Jelenleg az aktív munkát végző népi ellenőrök mellett — speciális kérdések vizsgálatára — évente mintegy 5000 társadalmi aktív eseti megbízás alapján kapcsolódik be az ellenőrzésbe. Közülük tudósok, egyetemi tanárok, kvalifikált szakemberek, a legkülönbözőbb hivatások és szakmák avatott szakemberei. Értékesnek és figyelmet érdemlőnek, megismerendőnek ítélte Szakali József miniszter, amit a vizsgált vállalatok nagy tapasztalatú fizikai dolgozóit hallanak a népi ellenőrök; véleményük és személyes tapasztalataik hozzásegítik őket a valószínűségi és alaposabb megismeréshez.

Végezetül elmondta: — elvi politikai döntés alapján a kormány rövidesen javaslatot tesz a népi ellenőrzésről szóló törvény korszerűsítésére. Ennek tudatában folytatjuk munkánkat, hogy újszerű és összetettebb feladatok álljanak előttünk, amelyekre kellő időben és nagy körültekintéssel kell felkészülnünk.

Horváth Lajos (Baranya m., 3. vk.), a Baranya megyei Tanács elnöke, az országgyűlés terv- és költségvetési bizottságának titkára a bizottság nevében kifejtette, hogy az elttel esztendőben tovább nőtt a népi ellenőrzés központi szervének az irányítást szolgáló szerepe és működésének tekintélye. A KNEB országos vizsgálatai, azok minősége, igényessége, a tapasztalatok kormányzati döntésre érlelése tovább fejlődött. A kormány és bizottsági döntéseiknél nemcsak igényelték, de hasznosították is a KNEB ajánlásait. A parlamenti bizottság szerint erősíteni kellene a népi ellenőrzés fundamentumát, vagyis népi, társadalmi jelleget. Ugyanakkor megállapította, hogy a központ és a területi ellenőrzés összehangja csak lassan javul és egyenlenségei szembetűnőek.

Kovács Istvánné (Pest m., 1. vk.), a Hazai Fésűsönő és Szövőgyár kerepestartcsai gyáregységének munkásellenőrzési felőse a népi ellenőrzés szervezeti korszerűsítéséről szól, s rámutatott, hogy a napjainkban kialakuló fejlettebb közigazgatáshoz kapcsolódva a népi ellenőrzés szervezetén is igazítani kell.

Gordos Péter (Fejér m., 12. vk.), a Fejér megyei Bauitványk keresztségű üzemének igazgatóhelyettese a kormány figyelmébe ajánlotta az ellenőrzések koordinálását, a vizsgálatok tapasztalatainak folyamatos összegzését. Az ellenőrzések tapasztalatait, az abból levont következtetéseket az országgyűlési bizottságok is jól tudnák hasznosítani — mondotta.

Lázár György, a Minisztertanács elnöke és Borbándi János, a Minisztertanács elnökhelyettese

Havasi Béla (Borsod m., 2. vk.), az MSZMP Borsod megyei Bizottságának titkára hangsúlyozta, hogy a különböző fejelemből származó szervezeti és vezetési tevékenység javasolása, hogy a népi ellenőrzés kapjon még nagyobb feladatkört, korszerűsítse munkafüzetét, hogy alkalmasabbá váljon az egyre bonyolultabb gazdasági és társadalmi poli-

Vilmányi Mária hozzászólása

— A Hajdú-Bihar megyei képviselőcsoport megtárgyalta a „népi ellenőrzés munkájáról” előterjesztett beszámoló jelentést, és támogatja a népi ellenőrzés munkájának fejlesztésére meghatározott tennivalók végrehajtását. Megállapítottuk, hogy a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság tevékenysége és a megyei ellenőrzés szervesen kapcsolódik a gyakorlati munkában. A népi ellenőrzés az állami ellenőrzés szerves része, mely a szocialista demokrácia intézményrendszerének erősítését szolgálja. A népi jelleg erősítése kifejezi államunk népének önellenőrző tevékenységét is. Minthogy az ellenőrzés a vezetés szerves része, ebből következően a népi ellenőrzés a vezetés időbeni informálásával a döntések előkészítésében is cselekvően részt vesz.

Beszédének következő részében Vilmányi Mária a Hajdú-Bihar megyében dolgozó 1700 népi ellenőr társadalmi megbízás alapján végzett munkájáról szól, és említést tett a népi ellenőrzés bizottságok mellett működő függetlenített munkavállalókkal rendelkező iradáról is. Véleménye szerint a népi ellenőrzésben dolgozó döntő többsége magas szakmai felkészültséggel és hosszú gyakorlati idővel rendelkezik, így munkájukat igen jó színvonalon látják el. Szűkebb hazája, Hajdúböszörmény és Hajdúnánás közös népi ellenőrzési bizottságának munkáját értékelve a következőket mondta:

— A két város közös bizottsága 200 fős népi ellenőrző gárdával igyekszik feladatának megfelelni. A népi ellenőrök részt vesznek országos és megyei téma vizsgálatban, területközi, helyi vizsgálatokkal a kijelölt gazdaságpolitikai feladatok megvalósítását segítik elő. A népi ellenőrök jó kiváltságos, aktívításuk hozzájárul az ellenőrzési munka hatékonyságához, a tömegkapcsolat szélesítéséhez.

Ezzel kapcsolatban megállapította, hogy a népi ellenőrző szervek tekintélye is tovább nőtt a lakosság körében az utóbbi években.

— Választókerületemben a lakossági bejelentések, panaszok helyszíni, gyors rendezése eredményt hoz a köznevelésben, a tömegkapcsolat szélesítésében — mondotta. — A párt-, állami és tömegszervezeteknek jó a munkakapcsolatuk a népi ellenőrzéssel. A lakosságnak bizalma van irántuk, melyhez az aktív, személyes munka, kapcsolat is hozzájárul. A jelen időszakban, amikor az életszínvonal fejlődése lassabb ütemű a korábbi időszakhoz képest, észre kell

ljkai feladatok megvalósításának elősegítése. **Papp Gy. Lászlóné** (Csongrád m., 14. vk.), az Állatorvostudományi Egyetem hódmezővásárhelyi állategészségügyi főiskolai karangazdagságának állattenyésztője javasolta, hogy a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság vizsgálja meg a magánkereskedelemben időnként előforduló visszasságok okait.

vennünk, hogy a lakosság érzékenyen reagál minden olyan kérdésre, amely az életkörülményeit befolyásolja. A helyenként fellelhető bizalmatlanság feloldása érdekében az állami intézmények felelős szervezeteinek és vezetőinek az eddigieknél jobban oda kell figyelni a közhangulat javítását szolgáló intézkedésekre, az egészségügyi ellátás szolgáltatására, az árullátásra és az árellenőrzésre.

A továbbiakban kiemelte, hogy a Hajdú-Bihar megyei népi ellenőrzés is természetesen és szakszerűen látja el feladatát. Alapvető és lényeges feladatokra koncentrálni, fontosságai sorrendben határozni meg munkáját. Hajdú-Biharban is csökkentették az ellenőrzési témavizsgálatok számát a tartalmi munka erősítése céljából. A népi ellenőrök többsége között a helyszíni ellenőrzések gyakorlati, az intézkedések végrehajtásánál az ellenőrzésével is hasznos munkát végeznek. „A népi ellenőrzés nem véteket keres, hanem a hibák megszüntetésére, a munka színvonalának növelésére törekedik” — hangsúlyozta, majd néhány példát is említett erre vonatkozóan. Ezek a példák az energiagazdálkodási intézkedések végrehajtásának és az egészségügyi intézmények integrációjának és működési rendjének vizsgálatára vonatkoztak. Az egyik példa az általános iskolai elhelyezés és szociális ellátás alakulásáról folytatott átfogó ellenőrzés eredményére vonatkozott, mely szerint Hajdú-Biharban a tankötelezettségi törvény végrehajtása javult, az általános iskolai hálózat fejlesztésével a tanteremhiány is mérséklődött.

Várhelyi József (Zala m., 9. vk.), a Zalai Erdő- és Felfeldolgozó Gazdaság igazgatója elmondta, hogy napjainkban a közérdekű bejelentésekben gyakran teret kapnak az új vállalkozási formákkal szembeni jogos, vagy olykor túlzott aggályok. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban, hogy nem kevés az alaptalannak bizonyuló bejelentés. Az információ hiánya miatt még mindig előfordul párhuzamos ellenőrzés.

Medvetzky Antalné (Baranya m., 4. vk.), a Pollack Mihály Műszaki Főiskola docense aláhúta, hogy a pult alóli árusítás, a mesterséges hiánycikkek-teremtés, a csúszópénzek rossz hatását csak akkor korlátozhatják, ha a vizsgálati és a felügyeleti szervek időben tudomást szereznek erről.

Osztróts József (Vas m., 5. vk.) nyugdíjas bányász azt fejtette, hogy az ellenőrzési rendszer legyengébb pontja a belső ellenőrzés. Javasolta, hogy a belső ellenőrzési munkálatokba kapcsolják be a vállalatoknál dolgozó társadalmi népi ellenőröket.

Czakó László (Szolnok m., 6. vk.), az Április 4-e Gépipari Művek örményesi gyárának csoportvezetője hangsúlyozta, hogy ma már az emberek nagy többsége igényli a rendet, a fegyelmet, a hibák megszüntetését, a változások gyorsítását. Ezután **Vilmányi Mária** (Hajdú-Bihar m., 11. vk.), a hajdúböszörményi Textilfeldolgozó Vállalat igazgatóhelyettese szólalt fel.

Béleczki József (Bács-Kiskun m., 20. vk.), a Keceli Szőlőművelő Szakszövetkezet tagja kifejtette: a vizsgálatok hatékonyságát rontja, hogy egyes esetekben csak látszatintézkedéseket tesznek az illetékesek. Megindulnak a mentőakciók, sőt egy-két esetben a NEB egyes tagjait is igyekeznek álláspontra állítani a vizsgálatára bírni. Ervényesíteni kell, hogy a törvény mindenki számára egyformán vonatkozzék és mindenki egyformán ellenőrizzenek.

Linczényi János (Bp., 34. vk.), a Gamma Művek elektroműszerészé javasolta, hogy a belső ellenőrzés szabályozását az illetékesek mielőbb tűzzék napirendre. Azt kérte, hogy a KNEB vizsgálatai, az ellenőrzések tapasztalatai kapjanak nagyobb nyilvánosságot, s a vizsgálatokat követő érdemi intézkedésekről, az esetleges személyi felelősségre vonásokról is tájékoztatással részletesen a közvéleményt.

Szakali József a vita lezárása után a hozzászólásokban felvetett kérdésekre válaszolva elmondta, hogy nem könnyű az ellenőrzésre jogosult szervek együttműködésének megszervezése. A Minisztertanács ellenőrzési területre figyelemmel veszik mindezt, inkább az ellenőrzések időpontjának összehangolásával és a területi egyeztetéssel jelentkeznek a gondok. Sajnos még ma is sokszor tapasztalható, hogy az ellenőrzés után konkrét lépés — a javaslatok ellenére — sem történik. Ezért nagyobb figyelmet fordítanak az utóvizsgálatokra. Rámutatott, hogy a kormány határozatot hozott a személyi felelősség érvényesítésére, amely most kezd szélesebb körben ismertté válni. Fontos, hogy az ebben foglalt irányelveket minden vezető megismerje és alkalmazza a saját munkájában.

Ezután határozathozatal következett. A KNEB elnökének beszámolóját, valamint a felszólalásokra adott választ az országgyűlés — egyhangúlag — jóváhagyólag tudomásul vette.

Ezután interpelláció következett. **Dr. Káldy Zoltán** (Bp., 53. vk.), a déli evangélikus egyházkerület püspöke interpellált a közlekedési miniszterhez a Ferihegyi repülőtér környékén tapasztalható nagyfokú és ártalmas zajterhelés csökkentése ügyében.

Pullai Árpád közlekedési miniszter az interpellációra válaszolva elmondta, hogy az új pálya felépítése óta az egész forgalom arra összpontosul. A jelenlegi állapot átmennetnek tekinthető, s már eddig is több intézkedés történt, s a jövőben is intézkednek a zajterhelés csökkentése érdekében. A Ferihegyi 1. sz. pálya felújítását kormányintézkedéssel — amint erre lehetőség adódik — igyekszik meggyorsítani, miniszteri választ elfogadta. Az interpelláló képviselő a miniszteri választ elfogadta, az országgyűlés — egy ellenjavaslat és egy tartózkodással — tudomásul vette.

KÖZLEMÉNY

A Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi miniszteri bizottságának soron kívüli üléséről

1983. október 21. (MTI) — 1983. október 20-án Berlinben **Heinz Hoffmann** hadseregtagbörnöknek, a Német Demokratikus Köztársaság nemzetvédelmi miniszterének elnökletével soron kívüli ülést tartott a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereinek bizottsága.

Az ülésen részt vettek: a Bolgár Népköztársaság részéről **Bobri Dzsurov** hadseregtagbörnök, a Bolgár Népköztársaság nemzetvédelmi minisztere, a Magyar Népköztársaság részéről **Czinege Lajos** hadseregtagbörnök, a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere, a Német Demokratikus Köztársaság részéről **Heinz Hoffmann** hadseregtagbörnök, a Német Demokratikus Köztársaság nemzetvédelmi minisztere, a Lengyel Népköztársaság részéről **Florian Siwicki** vezér ezredes, a Lengyel Népköztársaság nemzetvédelmi miniszterének helyettese, vezérkari főnök, a Román Szocialista Köztársaság részéről **Costantiu Olteanu** vezér ezredes, a Román SZSZK nemzetvédelmi minisztere, a Szovjetunió részéről **Dmitrij Usztynov**, a Szovjetunió marsallja, a Szovjetunió honvédelmi minisztere, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság részéről **Martin Dzur** hadseregtagbörnök, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság nemzetvédelmi minisztere, az egyesített parancsnokság részéről **Viktor Kulikov**, a Szovjetunió marsallja, az egyesített fegyveres erők főparancsnoka és **Anatolij Gribkov** hadseregtagbörnök, az egyesített fegyveres erők törzsének főnöke.

A honvédelmi miniszteri bizottság a Varsói Szerződés politikai tanácskozó testületének 1983. január 5-i prágai politikai nyilatkozatának és a hét szocialista ország párt- és állami vezetői 1983. június 28-i közös nyilatkozatának szellemében megtárgyalta az európai katonapolitikai helyzet alakulását, s arra a következtetésre jutottak, hogy az

teszültebbé és veszélyesebbé vált.

Az ülés résztvevői emlékeztek azokra a békejavaslatokra, amelyeket a Varsói Szerződés tagállamai a prágai ülésen januárban előterjesztettek és a júniusi moszkvai találkozón megerősítettek. Ezek arra irányulnak, hogy elhárítsák Európa felől az atomháború veszélyét, és ezt a földrészt a béke kontinensévé, a harcászati és közep-hatótávolságú atomfegyverektől mentes földrészévé tegyék. Megállapították, hogy a NATO tagállamai ez ideig nemcsak hogy nem válaszoltak a konstruktív javaslatokra, hanem azok ellenére néhány nyugat-európai NATO-tagállamban folytatják az új amerikai közep-hatótávolságú atomrakéták telepítésének előkészítését azzal a céllal, hogy fölünyre tegyenek szert a Varsói Szerződés országaival szemben. Mindez közvetlen fenyegetés ezeknek az országoknak a biztonságára és a világ békéjére nézve. Az új amerikai közep-hatótávolságú atomrakéták Európában történő telepítése elkerülhetetlenül a kontinens és az egész világ helyzetének veszélyes kieleződéshöz, a népek számára katasztrófális következményekkel járó atomháború veszélyének növekedéséhez vezet.

Ilyen körülmények között rendkívül fontos a nukleáris konfrontáció veszélyének elhárítása az európai földrészen. A honvédelmi miniszteri bizottság hangsúlyozta, hogy — miként azt a júniusi moszkvai megbeszélésen részt vevő tagállamok 1983. évi közös nyilatkozata megállapítja — a Varsói Szerződés országai sohasem törekedtek és nem is törekzenek katonai fölüny megszerzésére, de semmi esetre sem engedhetik meg azt sem, hogy velük szemben katonai fölünyre tegyenek szert. A honvédelmi miniszteri bizottság a megvitatott kérdésekben megfelelő határozatot hozott. Az ülés tárgyszerű légkörben, a barátság és a kölcsönös megértés jegyében zajlott le.

Nők a békéért

Megyei aktívaülés Debrecenben

Felelősség a jövőért, a holnapért, a békéért — e gondolatok jegyében rendezett megyei aktívaülést a Hazafias Népront Hajdú-Bihar megyei Bizottsága október 21-én a Kőlcsey Ferenc Művelődési Központ színháztermében. Az őszi antiamperialista és szolidaritási akció keretében illeszkedő és az október 24-ével kezdődő leszerelési hét nyitányának tekinthető tanácskozás előadója **Sebestyén Nándorné**, az Országos Békatanács elnöke volt, aki az aktívaülést megelőzően találkozott a megyei szervezetek nőfelelőseivel a művelődési központ hírelpavasójában. Rövid megbeszélésükön a magyar békebizottság aktuális feladatairól esett szó.

Délután 2-kor, a Kőlcsey Ferenc Művelődési Központ színháztermében **Sikula Györgyné**, a Hazafias Népront mellett működő nő- és rétegpolitikai bizottság elnöke köszöntötte az aktívaülés résztvevőit, köztük a párt-, állami- és tömegszervezeti mozgalmak, valamint megyénk üzemeinek, intézményeinek, termelői egységeinek képviselőit. Külön üdvözölte **Costa Gomes** tábornokot, a Békevilág tanács alelnökét, aki október 20-án érkezett megénkbe. Az aktívaülés szónoka, **Sebestyén Nándorné**, az Országos Békatanács elnöke a következőket mondta:

— Ezekben a napokban Európában, Amerikában és Kanadában hatalmas békedemonstrációk megtartására került sor az amerikai rakéták európai telepítése ellen. A békeakciókban mindenütt aktivitással vesznek részt a nők és nőszervezetek is. A nyugat-európai békebizottságok kiemelkedő eseménye lesz az október 22-i

Sebestyén Nándorné előadását tartja

tüntetés, amely a békéért küzdők erejét, egységét lesz hivatva demonstrálni. E fórumot is felhasználva ösztönöz szolidaritással közzöntjük mindazokat a barátainkat, férfiakat és nőket, akik ezekben a kritikus időkben Európában forró őszén szót emelnek az európaiak által tervezett telepítése ellen. Földrésznünk országai között vannak különféle és társadalmi körülmények, azonban a béke fenntartásában közösen az érdekeink.

Az Országos Békatanács programjában az október 24-30 között zajló leszerelési héten számos fórumon, tudományos vitán a béke kérdése lesz napirenden. Az Országos Békatanács október 19-én üzenetet fogalmazott meg, amelyet eljuttatnak az amerikai és nyugat-európai békeüzeneteket résztvevőkhöz. **Sebestyén Nándorné** javasolta, hogy ezt az üzenetet a Hajdú-Bihar megyei aktívaülés is támogassa. Az aktívaülésen felszólalt **Costa Gomes** tábornok, a Béke Világ tanács alelnöke. A rendezvény kulturális műsorral ért véget.

Késűz

Hat év alatt az üzem háromszorosára nőtt. Lényegében változatlan azonban nem úgy alakult. Pontosabban; fordított (sokkal) jobb is.

E pár mondatból egy üzem, ahol export nem azt nyújtja, amiért megértésem voltam kíváncsi a biharnagybajói üzem — talán kevesebb har megyei Vegyipari Erdekész sziget ez is. Egyrészt azért, mert szép számmal dolgozó nyolc, ez pedig megyei sajtószámba megy. Milyen olyan termékek a minősége ma már nem maga után. Mit is győben?

Mint ahogyan a népkészlet, hazi és ipari készítik a hűsításhoz nyüz- és csontozók ágynesző olló és a kézi jölmert kihúzókat. Az üzemben évente két gyártanak. Természetesen: 200-féle árucikk Mindenkorra termelésre lehet igázodni. A kész gyártása szerepet feleltomata teljesítménye lehet óriási feladatát, pedig egyelőre nincs moly piackutató műzóra, hogy a rendki tudják használni.

Ez a „csodaszemély” újul ELZETT csaknem félmillió mert olyan tükrös rajta, amilyeneket a importból származó színű, hogy a jó min a kereskedelemben nem volt gondjuk. De régi igazság, hogy a vevő után kapkoigaz, a kereslet rendhatja a termelést, a ja a keresletet. Epp Biharnagybajomban, aki hosszú évek végzi a munkáját, csöppet sem egyszerű, amikor szép

A szab egyik büszkeségtörténeti állama amely a MÁV Üzem Egyetértési Központjában meg, immár ha. Az emlékeiből tanúsítják, hár taly, csoport, vendég járt m szóval azokról, szabad órájuk jöttek el, hogy a telep múltját

Múzeum a semmiben

Gazdag, s fűl érdekes anyag található az egykori Nyilas-telep Dinamó a évből, a teleptők munkái, a vagonygyártás madás után, lál, a vagonylő-színjátszó műsorfüzetel. vának, a Debni szerkesztő Bugyi Sándor lön vittrés meg. A külföldi eszközök gyilkascska na volt vagongyáriak h De itt van a első győgyse ceptkönyve, a ső telepi orszárszám, a „figyerekek” lakorcsolya. A tipikus mu berendezése falakon pedig felvétel munkások él népkörrel, a Egyetértés néző kultúr köréről, dal vőszenekarán sportjáról. S töredéke az val idáig ös lékeknek. N igényel, hely

Készümi remények

Hat év alatt az üzem termelése több mint háromszorosára nőtt. Ugyanakkor a létszám lényegében változatlan maradt. Az export azonban nem úgy alakult, mint a termelés. Pontosabban; fordított lett a helyzet: volt (sokkal) jobb is.

E pár mondatból csak az derül ki, hogy egy üzem, ahol exportra is termelnek, ma nem azt nyújtja, amire talán képes lenne. A miértre voltam kíváncsi, amikor ellátogatam a biharnagybajomi készümbé. Ez az üzem — talán kevesen tudják — a Hajdú-Bihar megyei Vegyipari Vállalathoz tartozik. Érdekes sziget ez a faluban, s a környék is. Egyrészt azért, mert vasas szakmában sosem számmal dolgoznak itt a falusi asszonyok, ez pedig megyénkben még ma is ritkaságszámba megy. Másrészt pedig azért, mert itt olyan termékek készülnek, amelyeknek a minősége ma már nem sok kivánivalót hagy maga után. Mit is gyártanak ebben az üzemben?

Mint ahogyan a nevéből is kiderül, késeket. Késeket, házi és ipari használatra. Tehát itt készítenek a hásiiparban használatos bárdokat, nyúzós- és csontozókéseket. De itt készül az ágnyeső olló és a kereskedelemből ma már jól ismert kihúzható fregoli is.

Az üzemben évente 20-30-féle új terméket gyártanak. Termékskálájuk rendkívül széles: 200-féle árucikket képesek előállítani. Mindenkor termelésükkel igyekeznek a keresletet igazolni. Az idei tervükben 60 ezer kes gyártása szerepel. Most hogy vásároltak egy félautomata polirozógépet, amelynek teljesítménye lehetővé tenné a termelés előrelépését, nem félnek a jövőtől. Pedig egyelőre nincs minék örülni. Előbb komoly piacot kell munkát vár a vállalat dolgozóira, hogy a rendelkezésre álló kapacitást ki tudják használni.

Ez a „csodamasina” egy fél évig a beretvői falusi ELZETT-ben dolgozott. Az ára csaknem felmúlt a forint volt. De megérte, mert olyan tükros felületek készíthetnek rajta, amilyeneket legtöbbször csak a nyugati importból származó árukon láthatunk. Valószínű, hogy a jó minőségben kapva kap majd a kereskedelem. Igaz, a piaccal eddig soha nem volt gondjuk. Megrendelések mindig voltak... Most viszont menni kell a vevő után. De régi igazság, hogy nem az a jó eladó, aki a vevő után kapkod, eléje kell menni. Bár igaz, a kereslet rendkívül módon befolyásolhatja a termelést, ám a kínálat is formálhatja a keresletet. Eppen erről van szó.

Biharnagybajomban dolgozik 70-75 ember, aki hosszú évek óta lelkiismeretesen végzi a munkáját, kitanulta a készgártás csöppet sem egyszerű fortélyait. Volt esztendő, amikor szép mennyiségű exportot ter-

meltek, s most mégis menniük kell a piac után. Nézzük csak: ágnyeső ollóból (ami nálunk is általában hiánycikk) 1967 óta folyamatosan szállítanak a külföldi piacokra. A 70-es években előfordult, hogy 50 ezer ollót adtak el Nyugaton, Keleten. 1980-ban már csak 15-20 ezret sikerült. Főleg a közel-keleti helyzet folytonos változásai miatt jelentek kisebb megrendelésekkel az egykori vevők. Az ARTEX, mert ez a külkereskedelmi vállalat intézi a készümbé export-ügyeit, nem tudott jobb eredményeket produkálni. Vagy a nagy összesenben súlyozva jelentéktelenné számított az a haszn, amit a készümbé termékeivel el tudtak volna érni? Nem lehet kizárni ezt sem.

Ugyanígy áll a helyzet a fregolival. 1981-ben és 1982-ben 15 ezret rendeltek az irakiak, ma pedig már nincs szükségük az áruira. Tudjuk, hogy a közel-keleti helyzet sok kereskedelmi kapcsolatot megváltoztatott, felborított. No de fregolira, ágnyeső ollóra, késekre máshol is szükség lehet.

A vállalat, s az üzem természetesen nem nyugszik bele a jelenlegi helyzetbe. Szeretnék kiszélesíteni a hazai megrendelők körét is. Mindenfajta késtípusból ötven darabos mintakollektiót állítanak össze, s ezeket felkínálják a nagykereskedelmi cégeknek. Tisztaiban vannak azzal is, hogy a hazai boltokban sokszor hiánycikk az olló, s jó minőségű háztartási kés. Zöldeségek közül például alig tudják az igényeket kielégíteni. Sajnos mostanában a kereskedelem műanyag nyéllel kéri a termékeket, aminek azt hiszem, egyetlen háziasszony sem örül. Mert a könnyű és esztétikailag sem tetszetős műanyag nyél nem pótolhatja a természetes anyagot, a fát. Ráadásul meg is drágítja a terméket. Kisebb, tehát zöldeségek vagy gumócskések még talán elviselhető a műanyag nyéllel, de kenyérvágó vagy egy hússzeletelő késnél...

Az üzem az új polirozó automata munkába állításával tehát ismét megháromszorozhatja a termelését. Csak most nem kell rá hat év várniuk. A létszám marad, ésszerű átcsoportosítással és szervezéssel mindent meg tudnak oldani a két műszakos munkarendben.

Ez a biharnagybajomi üzem egy kis sziget a népgazdaság iparában. Aprócska, de ugyanúgy érzi a világban lezajló változások sodrásait, mint egy nagyobb vállalat. Ugyanúgy hátrányosan érintették a piac beszűkülési is. A méretek tehát csak kívülről nézve mások. Vagyis mindenkinek a saját problémája a legnagyobb, s ezen nincs mit csodálkozni. Az üzemnek vannak tervai, s elindult a helyes úton. Ma már a külkereskedőkön a sor.

Iván Gizella

A hét témája a CB

5. A CB mint a segélyhívás eszköze

Tehát a klinikán adták továbblépés útját. Elkerülhetetlennek látszott, hogy a mentőket is megkeressem. Ez a példa is mutatja, hogyan származhat egyik lépcsőből a másik, hányféle tekintetben lehetne és kellene megvizsgálni a CB hasznos munkáját, hány olyan terület lehetne még földelíteni, ahol nagy segítséget nyújthatnának ezek a készülékek.

hogy ha ajándékba kapnánk valahonnan, akkor elzárkózna a CB elől.

Ezután a megyei mentőszervezet vezetőjével beszéltem, aki szintén a mentőszervezet országosan központosított felépítésére hivatkozott és azt javasolta, hogy forduljak az első számú vezetőhöz. Ekkor hívtam fel telefonon dr. Bencze Bélát, az Országos Mentőszolgálat főigazgatóját:

— Doktor úr, országsszerte elterjedőben a CB és egyre több közület is használja. A mentőknél miért nincs?

— Nem értem a kérdést. Miért kellene, hogy legyen? Véleményem szerint a CB egyelőre egy kicsit még mindig játékszer Magyarországon, nem hiszem, hogy erre alapozhatnánk a mentők munkáját.

— Ennek ellenére az országban már több helyen használják, természetesen az URH-rendszer mellett.

— Igen, tudok erről. Budapestén a tűzoltóság közvetlen, Siófokon, Miskolcon és az ország más városaiban is létezik ilyen kapcsolat.

— Elképzelhető, hogy a mentőszervezet — a fejlődés egyik állomásaként — maga is beállítson cébeiket?

— Elképzelhető a dolog, a szelektív hívó készülékeket tulajdonképpen „beengedhetnénk”.

Tűzoltók

Idézet a CB Rádiók Országos Szolgálatának együttműködési szabályzatából:

„A CB Rádiók Országos Egyesülete, a BM Tűzoltóság Országos Parancsnoksága és

az Országos Mentőszolgálat a nemzetközi és a hazai tapasztalatokra alapozva szükségesnek látja a CB-rádiók szélesebb körű bevonását a gyors beavatkozást igénylő veszélyhelyzetek és segélyhívások jelzésére.

Ezen szervezetek képviselői megállapítják, hogy az egyéni és a közületi CB-rádiók növekvő száma, társadalmi szerepének növekedése, a rendelkezésre álló korszerű technika, a mobil és állandó helyű rádió hírközlési lehetőség biztosítani tudja a gyors beavatkozást igénylő veszélyhelyzetek és minden indokolt segélyhívás esetében szükséges gyors hírközlés létrehozását és folyamatos fenn-tartását.

Fenti szervezetek képviselői célszerűnek tartják a CB-rádiók veszélyhelyzetek és segélyhívást jelentő szolgálatainak megszervezését.

A szolgálat tevékenysége kiterjed: tűzjelzésre, tűzoltósági beavatkozást igénylő káreset jelzésre, rendőrségi segítségkérésre (közúti baleset, bűncselekmény), természeti csapások hírközlésére, mentőszolgálat sürgős értesítésére, súlyos veszélyhelyzet jelzésére: például víz-, gáz- és áramszolgáltatás szünetelés, rádióháló biztosítása hatóság és társszervek megke-rezése esetén.”

Debrecenben a közelmúltban épült föl a tűzoltóság új bázisa.

— CB-rádiójuk van-e? — érdeklődtem Molnár Jánostól, a megyei tűzoltó-parancsnoktól.

— Nincsen, de az új hírközpontunkban el tudnánk helyezni.

— Mi az akadálya?

— Nem szerepelt az eredeti tervben. Ennek ellenére felveszem majd a kapcsolatot a Hajdú-Bihar megyei CB-klubbal, és bizonyára kialakítunk valamilyen együttműködést.

Körzeti orvosok

A megyei tanács egészségügyi osztályán Vári Szalai Lajos műszaki főelőadó tájékoztatott arról, hogy újfajta hírközlési eszközök szerelk fel a vidéki körzeti orvosi rendelők egy részét:

— Kilenc településen — Hajdúszoboszlón, Balmazújvárosban, Nyíracsdón, Berettyóújfaluban, Hajdúnánáson, Polgáron, Püspökábrányban, Hajdúböszörményben és Debrecenben (a Bartók Béla úti kórházban) üggyezett összevont körzeteket hoztak létre a hétvégi orvosi ügyeletre. Kilenc ügyeleti helyiségre és tíz gépkocsiba szerelünk URH-adóvevőket.

— Nem lehet olcsó mulatság.

— Egy magyar gyártmányú készülék (a BRG-ben állították elő) ára szerelvényvel együtt 90 ezer forint, az egész hálózat telepítésének költsége körülbelül 600 ezer forint. A beruházást az Egészségügyi Minisztérium finanszírozza.

Az egészségügyben tehát felismerték az információ gyorsaságának jelentőségét és olyan — a CB-nél hatékonyabb — rendszert állítottak be, amely évtizedekre megoldja a problémát. Am csak nem alszik bennem a kis ördög; hátha — ráadás-ként — a cébekek bevonása ennek ellenére sem volna haszontalan.

... Ezzel befejezéséhez érkezett ez a sorozat, de amint az jó néhány példából látható volt, valójában inkább befeljezni kényszerülök. Még számtalan helyre ellátogathattam volna. Szívesen nyomatam volna tovább a CB után, hiszen felhasználásának lehetőségét, úgy tűnik, valóban korlátlanok.

Vége

Egri Sándor

EMBER ÉS HAZA

A ragaszkodás összegyűjtött bizonyítékai

A szabadságtelepek egyik büszkesége az a helytörténeti állandó kiállítás, amely a MÁV Járműjavító Üzem Egység Művelődési Központjában tekinthető meg, immár harmadik éve. Az emlékalbum bejegyzései tanúsítják, hány iskolai osztály, csoport, sőt külföldi vendég járt már itt, nem szólva azokról, akik egy-egy szabad órájukban egyedül jöttek el, hogy megismerjék a telep múltját.

Múzeum a semmiből

Gazdag, s főként rendkívül érdekesen válogatott anyag található itt, amely az egykori vagongyár és Nyilas-telep emlékeit idézi. Dinamó a századforduló évből, a telepi amatőr festők munkái, eredeti képek a vagongyárat ért bombatámadás után, régi utcaképek, a vagongyári műkedvelők színjáték lemezei és műsorfüzetek. Simon Istvánnak, a Debrecen hajdani szerkesztőjének kedvelt Bugyi Sándor könyvei külön vitrinrészt töltenek meg. A különböző használati eszközök egy része régi munkásaladók tulajdona volt vagy éppen a vagongyáriak keze munkája. De itt van a Szabadságtelep első gyógyszerárának receptkönyve, akárcsak az első telepi orvos gyógyító szerszámai, az egykori „proligyerekek” játéka, bige és falkorsolya. Egy sarokban tipikus munkás lakószoba berendezése kapott helyet, a falakon pedig megannyi régi felvétel a vagongyári munkások életéről, a híres népkörrel, a már akkor is Egyetértés név alatt működő kultúrház színjátékok köréről, dalárdájáról, fűvősenekaráról, virágzó sportjáról. S mindez csupán töredéke az óriási munkával idáig összegyűjtött emlékeknek. Nagyobb teret igényel, helyre vár még ren-

geteg értékes darabja a múltnak. Ha elmondjuk, hogy ez az érdekes gyűjtemény a szabadságtelepek nemes összefogásának, egy nyolc éve szerveződött kulturális mozgalom fáradságtalan feldevítő és gyűjtő munkájának köszönhető, szinte hihetlenné tünik. S talán még hihetlenebb, hogy van egy ember — hetvenéves is elmúlt már —, aki megszolgáltja ennek a törekvésnek, rabja a Szabadságtelepeknek, ahol az ifjúságát, s eddigi életét eltöltötte. Epp ezért „lelke”, önzetlen, folytonosan tevékenykedő irányítója a Szabadságtelepet szerető emberek — igazán lokálpatrióták — egyre szélesedő kulturális mozgalmanak.

A megszállott emberek nem ismernek lehetetlent. S ez esetben a cél is olyan-nak bizonyult, amelyért érdemes volt megküzdeni. Vojth Zoltán mint kereskedő és tősgyökeres szabadságtelepi, itt élte le az életét. Vagongyári nyugdíjasközből, munkásokból, pedagógusokból szerveződött — neki köszönhetően — az a lokálpatrióta csoport, amely a Szabadságtelepen 1975-ben létrejött. Akkor 25, ma 60 fős a szervezet, amelyek az elnöke lett, titkára pedig Varga Ferenc, egy szabadságtelepi nyugdíjas iparosember. Ekkoriban vetődött fel a gondolat — az emlékek gyűjtése már korábban elkezdődött —, hogy jó volna létrehozni egy állandó jellegű helytörténeti kiállítást, amely idővel múzeumává válhatna.

Vojth Zoltán kilincsel, nem vették el a kedvét a sorozatos kudarcok. Mert kezdeményezését mindenütt dicsérték, de az összegyűjtött gazdag anyagnak évekig

nem sikerült helyet szerezni. Közben az tovább növekedett, megtöltve szobát, pincét, padlást — elsősorban a saját lakásán. S végre sikerült. A MÁV Járműjavító Üzem biztosította a lehetőséget, adott állandó kiállító helyiséget és patronálja munkájukat ma is.

Ha a telep megmozdul

— Oriási összefogás te-rementte meg annak az alapját, hogy ezt az előretéknő lépést megtegyük, s így a gyűjtemény immár közkincsé vált — mondja Vojth Zoltán. — Hiszen ennek a munkásletelepnek, a patinás múltú üzemnek meg kell őrizni az emlékeit, dokumentumait a jövő generáció számára. A Járműjavító — egykori vagongyár — léte teremtette meg a lakótelep, s ikertestvéként haladtak a történelem útján. A vagongyár adott kenyert az ittenieknek, így jött létre tizennyolc törpe-településből a mostani Szabadságtelep. Valamikor külvilág volt ez a városrész, mesterségesen elzárva az anyavárostól. Éreztek ennek hátrányait a közművesítés, a közlekedés és a kultúra területén egyaránt. A vasúti felüljáró átadásával — 1978-ban — szinte új életet kezdett ez a munkáskerület, nem érezte már magát a város mostoha gyermekének.

— Hogyan indult a mostani kiállítás anyagának gyűjtése? — Az ötlet születése idején nulla pontról indultunk, míg jelenleg közel három-ezer darab muzeális értékkel rendelkezőnk. Mágis csodálom, hogy egy ember-

tett temérdek energia és szenvedély — bizony saját zsebe menő, költséges időtöltés volt. Maga nagyított ki a régi képeket, de ugyanakkor fotózott, megörökítette a Zsuzsi-vonattól utolsó útját és még számtalan értékes emléket a telepről. Ha ez a munka elkészül — s majd a régi MÁV-fürdő helyén kis múzeum-műhely rendezkedhet be a mostani kiállítás — a Járműjavító Művelődési Központjának adományozza ezt az értékes dokumentumsort.

Életük színhelye

Dióhéjban ennyit a Szabadságtelep lakóinak összefogásáról. Egy kérdés marad — ha ugyan lehet erre válaszolni: miért? — A fiatalon elültegett fákkal együtt eresztettünk gyökereket. A gyermekkor fel-felidőlt pillanatai, a barátságok, az első naiv szerelmek, a későbbi együtt-küzdés, egzisztenciateremtés egy életre összekovácsolták, ezernyi szállal összekovácsolták és kötötték szűkebb hazájukhoz az itteni idősebb embereket. A lakótelep ugyan nagyot változott, de megmaradt a megszokott, kedves táj, emlékeinkben pedig a régi Olajútó vagy a Gerébi-telep, a tó, ahol a telepi munkásgyerekek fürödtek, s falkorsolyával siklottak rajta télen. A munkáskolónia árokpartján vasárnapi pihenő, a régi kedves kirándulóhelyek, a Zsuzsi. De a bombázások során porig rombolt vagongyár is, majd ezután a nyitott, még tető nélküli csarnok, ahol újból elindult a munka. Az újjáépítés, a régi nyomort felváltó, lassan beköszöntő jólét. Gyermekünknek már mást jelent a Szabadságtelep, de szeretetét, a hozzá való ragaszkodást örökségül kapták a szülőktől.

D. Karádi Katalin

Új plakátok jelentek meg a napokban a körzeti orvosi várókban, a középiskolai kollégiumok előcsarnokaiban, a kórházak, a rendelőintézetek folyosóin. A plakátokról egy „szempár” tekint ránk (a szem a lélek tükré), a szöveg pedig így szól: „Halló? 12-165?”

Lelki segély telefonszolgálat. Hívhatja titkosan, névtelenül, bizalmasan. Várja a nehéz lelki helyzetben levők hívását.

Kortünet a feszültség

Lapozgatom az újságokat. Az Új Tükörtől a Szabad Földig, a Nők Lapjától a Családi Lapig tele vannak testi és lelki gondokkal küzdő leveleiről panaszokkal. A szakemberek válaszaiból kiderül, hogy az ilyen panaszok eredetét legtöbbször a családi, a munkahelyi légkör, valamilyen — az egyén szempontjából — fontosnak ítélt esemény, a párok közötti bármilyen feszültség és még számtalan egyéb, az első pillanatban talán lényegtelennek tűnő, mélyebben rejtőzködő tényező okozza.

Tagadhatatlan: mindenki kerül olyan helyzetbe, amelyből hihetetlenül nehéznek hiszi a kiutat, tehetetlennek, a feladat megoldására képtelennek érzi magát. Mekkora segítséget nyújt ilyenkor egy megértő társ, egy együttérző jóbarát, egy kívülállóként elfogulatlan kolléga már csak azzal is, hogy meghallgatja problémánkat! De gondoljuk meg: az ember nem mindig „beszeli ki” szívesen legbensőbb — ám szorító, feszítő — érzelmeit ismerős körben. Vannak, akiknek nem is lenne módjuk erre; a magányosok, egyedülállóak, akiknek napokon — hosszú magányos ünnepeken — keresztül nincs kihez szólniuk.

Előszörben ők azok, akiknek kapaszkodót jelenthet ez a telefonszám. De a legmagabiztosabb, a leghatározottabb ember sem hagyhatja ki teljes bizonyossággal életéből, a jobb és a rosszabb napok kiszámíthatatlan váltakozásából a váratlan helyzetek okozta feszültséget.

Hogy a feszültség levezetésének milyen hálás eszköze a telefonhívás, arról az elmúlt hónapban hírszerkesztőként személyesen is alkalmam volt meggyőződni. Számtalan esetben társasági ismeretlenül ismeretlenek a Napló számát „hirtelen felindulásból”. Az apróbb-nagyobb gondok elroskálása után nemegyszer fejeződtött be a beszélgetés ezzel a megállapítással: nem baj, ha nem is írunk róla, de legalább „kibeszéltém” magam.

„Mi is itt vagyunk!”

Igyekszem feszületlenül elhelyezkedni a kényelmes fotelban, amíg a lelki segélyszolgálat vezetőjére várakozok. Velem szemben a főorvos ül és előljáróban teljes diszkrecióra kötelez.

— Nézze, megállapodtunk a kollégámmal, hogy mindannyian név nélkül szerepelünk a cikkben, az intézet nevét se írja meg! Azért gondoltuk így, mert a legkisebb mértékben sem akarjuk veszélybe sodorni azt a névtelenség nyújtotta intimitást, amelyről hiszünk, hogy a lelki segély telefonszolgálat legfőbb varázsa. A hívókról sohasem kérdezzünk konkrét adatokat, hagyjuk, hogy csupán annyit fedjenek föl magukról, amennyit szükségesnek látnak. A szolgálatot ellátó szakemberek pedig sorsszám szerint mutatkoznak be.

— Igaz teljesen más alapokon, de a lelki segély telefonszolgálatlaltal valamilyen rokonságban áll Szilágyi János rádióbeli „Halló itt vagyok!” című műsora. Mi a véleménye róla a szakembernek?

— Valóban van rokonság. Bevallom, én magam is érdeklődéssel hallgatom az adásokat. Azonban alapvető módszerbeli eltéréseink vannak.

Megérkezik a lelki segély telefonszolgálat vezetője. A főorvos elköszön, értekezletre megy. A doktor úrral érthetően a kezdetről ejtünk szót először:

— A telefonszolgálatok 20-30 évvel ezelőtt jöttek létre a világon, elsősorban az öngyilkosságok megelőzésére. Sokszor bővültek feladataik: felfedezték, hogy egyre többen fordulnak ezekhez a névtelenül működő szolgálatokhoz lelki zavarokkal, pillanatnyi nehézségekkel az emberek. Így alakult ki az úgynevezett krízis-elhárító szolgálat. Fő feladata, a válsághelyzetbe került, feszült emberek megsegítése. Szaknyelven krízis-intervenció szolgálatnak is nevezzük ezt. (Krízis = döntés, intervenció = beavatkozás.)

Névtelenség és közvetlenség

— Miért olyan fontos a névtelenség?
— Az anonimitásban az intimitás nyer teret. Az emberek szívesebben nyilatkoznak névtelenül, mert csak úgy érzik biztosítottak a teljes diszkreciót. Ezáltal felszínre kerülhetnek a legtitkosabb dolgok is, amelyek még legközelebbi hozzátartozójával sem oszt meg és illet.

— Debrecenben 1971-ben, az országban elsőként kezdte meg működését a telefonos lelki segélyszolgálat. Mi indíthatta el akkoriban?

— Városunkban dr. Szabó Pál ismerte föl először a lelki segély telefonszolgálat szerepét, jelentőségét és alkalmasságát a lelki za-

varok, a beszűkült érzelmi és tudati állapotok elhárításában. Ismeretes, hogy nagy terheket hordozunk. Hazánk keleti megyéi — így Hajdú-Bihar is — hosszú idő óta az első helyek valamelyikét foglalják el az öngyilkossági gyakoriságok ranglistáján. A szomorú tény mögött komoly gondok húzódnak meg: alkoholizmus, válás, bűnözés, torzult szociokulturális hagyományok. Szolgálatunk a maga sajátos eszközeivel egyike akar lenni az ezek ellen küzdő erőknél. Egyébként rajtunk kívül ma már az orvostudományi egyetemek székhelyén — Szegeden, Pécsen, Budapesten —, illetve Győrben működik ilyen szolgálat és Miskolcon is gondolkodnak a bevezetésén. Egyelőre csak nálunk és a fővárosban hívható éjjel-nappal a telefonszám, a többi városban csak éjszaka áll rendelkezésre.

— A több mint egy évtized bizonyos változtatásokat értelt meg munkájukban.

— Az év elejétől továbbfejlesztettük a szolgálatot. A lényeg, hogy most már egy önálló csoport látja el a feladatokat, mintegy 25 szakembernek szerveztünk speciális képzést. Mindannyian önként jelentkeztek; végzettségüket tekintve orvosok, pszichológusok és egészségügyi középkezelők. Részletes tanulmányozták a magyar nyelven feltehető szakirodalmat, megkapták az idegen nyelvű szakcikkeit is. Erre az elméleti képzésre építjük a gyakorlati képzést.

— A férfiak vagy a nők alkalmasabbak a feladatra?

— Nem tennék ilyen különbséget. Igaz, az általános vélemény szerint a nőknek jobb az empátiás készségük. A telefonálók azonban sok esetben inkább férfiak szeretnek elmondani panaszukat. Nálunk több a nő, de nem vezetett bennünket semmiféle megdölgölés.

A telefonos lelki segélyszolgálat tevékenységének továbbfejlesztése vezérelt bennünket akkor is, amikor felkerestük a Debreceni Postaigazgatóság illetékeit és a segítségüket kértük. Ugyanis az ország többi segélyszolgálatát ingyenesen lehet társasági és ez nagy könnyebbséget jelent: a telefonáló csak a problémájára koncentrálhat, nem félti a pénztárcáját a telefonszámért. Nagyon sokan utcai fülkéből hívnak bennünket és ilyenkor a kétforintosok száma határozza meg a beszélgetések időtartamát, pedig előfordulhat, hogy éppen akkor tartanak a fordulópontnál, amikor megszakad a vonal.

— Mi a biztosíték arra, hogy az emberek nem élnék vissza a díjtalan hívás lehetőségével?

— Ezt a mi szakembereink garantálják. Meglehetősen biztosan kitapintják, mikor kell véget vetni a beszélgetésnek.

— Nézzük a hívások számát. Melyik nap-szak, melyik évszak a „forgalmasabb”?

— Általában 10-12 hívás érkezik naponta. Nyáron keresnek bennünket a legkevesebben. Többször csöng a telefon nyár elején és ősz kezdetén, a többnapos ünnepeken pedig — karácsonykor, húsvétkor — megugranak a hívások. Munkatársaink különösen délután 5 óráig várják nagy érdeklődéssel a telefonhívásokat.

De jó, hogy meghallgatott

— Melyik korosztály jelentkezik leggyakrabban?

— Nyár elején, vakáció előtt a diákok, főleg a húszon aluliak jelentkeznek. Leggyakoribb problémájuk az ismerkedés, a párvalasztás, a szerelem, a kapcsolat felbomlása. Sokszor szó szerint tanácsot kérnek. Ha egyszerű, egyszeri tanácsadásról van szó, akkor természetesen megadjuk a szükséges ismereteket. Például: milyen esetben forduljon nőgyógyászhoz, hol találja ezt, vagy azt az orvosi rendelőt, mi a teendő ha valamilyen betegség tüneteit észleli magán. Am fő vezérelvünknek — lelki gondok esetén — nem a tanácsadást tartjuk, inkább igyekszünk az illető számára világossá tenni helyzetét, hogy saját maga döntson egy alapos elemzés után.

Visszatérve a korosztályokhoz: a másik nagy csoport az életük első nagy csalódását átéltek. Az első válás, a végt vagy valódi hűtlenség, az új kapcsolat létesítésének nehézségeivel küzdenek. Ezután a felnették együttélési zavarai következnek: az alkoholizmus, az összeférhetetlen természetűek környezetében élők. És persze jelentkeznek a magányosok; az elvtáltak, az egyedül maradtok.

— Hogyan viszonyul a lelki segélyszolgálat az egészségügyi ellátáshoz?

— Szó sincs arról, hogy versenyre akarnánk kelni az egészségügyi ellátás valamelyik formájával. Pusztán egy lehetőség vagyunk a bizalmatlanok, a bátoratlanok számára. Amint mondtam, sokszor elegendő a tanácsadás, felvilágosítás, de elképzelhető pszichológiai kezelés is, ez a hívó fél igényétől, a telefonáló és a szolgálatot teljesítő szakember kapcsolatának mélységétől függ.

— Visszajelzés? Lehet a beszélgetés végén egy közönet: „De jó, hogy meghallgatott”, „Jaj, de megkönnyebbültém” stb. De vannak visszatérő „pácienseink” is, akik egy ideig tartják még a telefonkapcsolatot azzal, akinek korábban feltárták belső nehézségeiket és beszámolnak életük alakulásáról, konfliktusuk megoldásáról.

Egri Sándor

JAVULÓ KÖZÉRZET

A közbiztonság Konyáron

Lassan egy esztendeje már, hogy izzó hangulatú, összefogott, szervezett taggyűléseket tartunk Konyáron. A község két alap-szervezetének kommunisztái tették mérlegre egész évi munkájukat, községük és a településen meghatározó Lenin Termelőszövetkezet fejlődését, eredményeit. Szép számmal hangzottak el jobbitó szándékú hozzászólások, de nem kevés volt azon hozzászólások száma sem, amelyek a Konyáron akkor még egyáltalán nem megnyugtató közbiztonságot tettek szóvá.

Sürgették a megfelelő intézkedések megtételét, mert akkor már hónapok óta nem volt a községnek rendőrségi körzeti megbízottja és ahogy az ilyenkor lenni szokott,

szaporodtak a bűnesetek, rendezavarások. Mindez érthető módon nyugtalanságot okozott. Az esetenkénti és gépkocsival járóként megjelenő debreceni járőr nyilván nem pótolhatta a helyi viszonyokat, embereket ismerő körzeti megbízottat. A helyzet egyre romlott.

A községi párttagság összefogott taggyűlése elfogadott állásfoglalása így hangzott: „Úgy érezzük, az illetékes szerveknek rövid időn belül az eddiginél hatékonyabb intézkedést kell tenni a hosszabb idő óta gondot jelentő közrend-közbiztonság megszilárdítása érdekében. A község lakossága és a vezető testületek egyformán elégedetlenek a megoldatlan helyzettel...”

Nagy erőfeszítések a rendért

Mindezzel egyetértve akkor, a taggyűlési hozzászólások hatása alatt a Hajdú-Bihari Naplóban is sürgettem a helyzet rendezésére hozott intézkedést. Ezért különös érdeklődéssel olvastam a közelmúltban a konyári községi pártvezetőség és tanácsi végrehajtó bizottság együttes ülésére invitáló meghívót, lapoztam fel a tanácskozás elé terjesztett beszámolót, amely a község közrendjének és közbiztonságának azóta kialakult helyzetéről adott számot.

A községi pártvezetőség titkárat felkeresve pedig azt tekintettük át, milyen intézkedések történtek és mi mindent tettek a konyári párt-, tanácsi, társadalmi és gazdasági szervek, azon kívül, hogy sürgették a felső intézkedést. Ez sem kevés, de meg kell jegyezni, a felső szerveknek partnerre is találtak. Megyei rendőr-főkapitányi intézkedésre van február 1-től rendőrségi körzeti megbízottja Konyárnak, aki szakszerűen és általában minden szempontból megfelelően szervezi, óvja a település békéjét, nyugalomát.

A rend fenntartásához szükséges feltételek is adottak. Ebben viszont a konyári párt-, tanácsi, gazdasági szervek erőfeszítései kell említeni. Mert az is közülről, hogy a rendőri ügyek el- és meghatározó személy a közrend és a közbiztonság megőrzésében, javításában, de ha magára van hagyatva, vagy ha nincsenek

meg a szükséges technikai és társadalmi feltételek, munkája a legnagyobb lelkiismeretesség mellett is eredménytelen marad.

Nos, ha a múlt év december elseji taggyűlési beszámoló címeként azt adtam, hogy: „A községért érzett felelősség jegyében”, (mert ez érződött a felszólalásokból), akkor most azt kell mondanom, hogy a felelősség jegyében segítik a párt és tanácsi, gazdasági szervek a rendőrségi körzeti megbízottat erőfeszítéseiben. Csak néhányat említek ezen intézkedések közül: átszervezték például az önkéntes rendőri csoportot. Az önkéntes rendőrök létszáma kilencről tizenhátra emelkedett, s minőségileg is megerősödött olyan emberekkel, akik megértették: a közrendért, közbiztonságért tenni kell. Aki pedig a követeleményeknek nem felelt meg, azt eltávolították a csoportból.

A konyári Lenin Mgtsz is sokat segít. Megszervezték például, hogy a vezetők, a közpvezetőkkel bezárólag rendszeresen végezzenek éjszakai ellenőrzést a közös gazdaság tanyáin, üzemegeiben, cipőüzemében, ily módon is erősítve az ottani értéket, javak védelmét. Ezek az éjszakai ellenőrzések, amelyekben a helyi munkások raj néhány tagja is részt vesz, nyilván jó hatással vannak az említett helyen éjszakai szolgálatot teljesítő munkájára és általában a közrendre, a közbiztonságra is.

Roszbabb számok, javuló helyzet

A beszámolási időszakot vizsgálva a községi pártvezetőség és tanácsi végrehajtó bizottság a közrend- és köz-

biztonság alakulásában az elmúlt szűk esztendő pozitív változásait állapította meg. Igaz, az a sajátos helyzet

Hornyák András

Bürokrácia és piac

Gyarapodik azon közgazdasági tanulmányok száma, amelyek sokrétűen tárják fel a valóságot. Ilyen tanulmányok jelennek meg Kornai Jánostól is, aki az Anti-equilibrium, a Hiány, a Növekedés, hiány és hatékonyság című műve után a Magyar Tudományos Akadémiaán megtartott székfoglaló előadásával ismét új, a gyakorlat számára hasznos alap-kutatási eredménnyel gazdagította a közgazdaságtant. A neves kutató a bürokrácia és piac kapcsolatát elemzte.

Ha kimondjuk, hogy bürokrácia, azonnal utána gondoljuk, hogy harcolni kell ellene. Ez így igaz. Kornai János bizonyította, hogy a bürokráciát nem lehet kiirtani teljesen, mert a termelői önkormányzatok fejlettségi fokán felül gyökere a társadalmi létben keresendő. A mindig új összefüggéseket kereső szakember igazolta, hogy a bürokráciának vannak hasznos következményei is, amelyekkel a piac negatív hatásait mérsékelni lehet. A bürokráciát a közvélemény csak kellemetlen következményekkel ruházza fel, a piacot, a piaci viszonyokat csak hasznos jelenségeként ismerik. Az köztudott, hogy gazdaságunkban a piacnak aktív szerepe van, hogy a piaci folyamatok a hatékony gazdálkodás nélkülözhetetlen részét képezik, de Kornai János igazolta a piac fogvatartósságait is.

Rámutatott, hogy a piacnak a koordináció ellátásában lehet olyan kedvezőtlen hatása, amikor a piac nem számol el minden tényleges és szükséges eszközfelhasználást a költségek között. Sokszor a piaci megoldások drágábbak, mint a bürokratikus eljárások. Például az útfenntartás díját biztosítani lehetne úgy is, ha minden utcasarkon útívamot kérnének az ott elhaladó gépkocsivezetőktől, de ez a piaci megoldás a „bádócsordák” nagyarányú gyarapodása mellett drága és igen kényelmetlen lenne. Ehelyett egyszerűbb az a bürokratikus megoldás, amelynek alapján a gépkocsi-tulajdonosoknak adót kell fizetni és ezzel hozzájárulni az utak fenntartásához.

Kornai János jól megvilágította a piac hiányosságait, a jövedelemelosztásban is. Létrejönnek olyan jelentős jövedelmek, amelyek mögött nincs társadalmilag hasznos teljesítmény, ilyen jövedelemhez lehet jutni pl. szerezéssel, örököléssel.

Vannak olyan alacsony jövedelmek is, amelyek nem a szorgalom hiányából adódnak, hanem örökölt, kedvezőtlen adottságokból. Ilyenkor helyes az, ha a bürokratikus apparátus a társadalmilag igazságos jövedelmi arányos kialakítása érdekében adókkal, segélyekkel jövedelem-újraelosztási tevékenységet végez.

Kornai János a piac fogvatartósságát a monopóliummokkal is magyarázta. Azaz a közvélemény egyetért, hogy szükség van a monopóliumok hatálmának korlátozására, ezt pedig csak bürokratikus szervezetekkel lehet megvalósítani. Kornai igazságot támasztja alá a történelem is, mert pl. Zénó kelet-római császár 483-ban már tiltotta a monopólium gyakorlását.

A Marx-évforduló születésének getést kezdemény eszmecsere a napa pingve múltával, a dalom évforduló lusztrálva, hogy lemi roham” elült

A kerekasztal-ben részt vettek: Mát Tamás filozófia, Ka szociológia és Sándó politikai gazdaságt. mányos diákk. Barcsi Erzsébet és a történelem-népműv. kes, Csige Ilona tört. orosz szakos hallg. valamennyien TDK.

A beszélgetést nyárszki Ferenc, a mus TDK-tanács Novák Róza TDK-vezető tanár szerkesztésével Tők képviselte. Témánk Marx volt, a forrad. dós jelenléte, tanítás. nyenyessége. S főként helyet foglalhat el az értelmiségi eszben?

NYIZSNYANSZK az ókori Görögorszá. dól Szokratesz é föllelhető a tipikus gi-magatartás csir. Individualitása még zott, mint ahogy korok gondolkodói értelmiségi indi. Marxnál teljesedik. Az ő eszménye a választó individuum jektiv törvények sz. sadalmilag is célsze. határozza meg a sa. Szerinte a tudós munkának a „mű. amely az emberi ne. ságigénye szerint a málni a társadalmi. tán tudói magatart. már Marx előtt is. C. túllép ezen, saját. alakításában mutat. egyenes vonalú egy. rier helyett publi. pamfletíróként lép. zel már a forrad. lodul: a forradalmár. málódni a fiatal M.

SÁNDOR L.: Ma szinten használta. lom fogalmát. Filoz. ten például A tőke. ban ir erről, politik. páriszi kommunról. sában. Konkrétan a. kommün intézkedé. határozza a helyes. tikailag hibás lé. számomra itt muta. leginkább, miképpe. telmezni Marx for. gát. Marx mint fö. is tudós marad, kiv. ré németországi p. zásokot, hogy a. eszközeivel járulj. világgórradalom gy.

NYIZSNYANSZK pen ezért mint tu. radalmat: lezár egy. folyamatot és me. újat. Aki manapsá. ségi akar lenni és. domány napzsámó. is tisztázza önmag. Akkor felelhet m. értelmiségi fogal. objektív magatar. ból merítve saját. kitermelni a célszer. rálalál azokra az. ra, amelyekben so. badság kiteljesed. ban objektíválhat.

MHÁLYDEÁK pedig csakis a val. lálhat rá. Marx m. lóságból indul ki. tudományból.

NYIZSNYANSZK Marx nem az ide. nem a valósághoz. dott. Ehhez ter. hozzátartozik a va. rú kritikája is.

BARCZI E.: Ez kor felelhetünk m. eszméknek, ha az. nem mint célt té. hanem megpróbá. és közéleti értelm. egyszerű.

SIRO B.: Valóh. napjainkban is? NYIZSNYANSZK gondolod, Marx ó. tozott az értelmis.

Dr. Takács Imre

Halló? Lelki segélyszolgálat?

Új plakátok jelentek meg a napokban a körzeti orvosi várókban, a középiskolai kollégiumok előcsarnokaiban, a kórházak, a rendelőintézetek folyosóin. A plakátokról egy „szempár” tekint ránk (a szem a lélek tükré), a szöveg pedig így szól: „Halló? 12-165?”

Lelki segély telefonszolgálat. Hívhatja titkosan, névtelenül, bizalmasan. Várja a nehéz lelki helyzetben levők hívását.

Kortünet a feszültség

Lapozgatom az újságokat. Az Új Tükörtől a Szabad Földig, a Nők Lapjától a Családi Lapig tele vannak testi és lelki gondokkal küzdő lelvírók panaszai. A szakemberek válaszaiból kiderül, hogy az ilyen panaszok eredetét legtöbbször a családi, a munkahelyi légkör, valamint — az egyén szempontjából — fontosnak ítélt esemény, a párok közötti bármilyen feszültség és még számtalan egyéb, az első pillanatban talán lényegtelennek tűnő, mélyebben rejtőzködő tényező okozza.

Tagadhatatlan: mindenki kerül olyan helyzetbe, amelyből hihetetlenül nehéznek hiszi a kiutat, tehetetlennek, a feladat megoldására képtelennek érzi magát. Mekkora segítséget nyújt ilyenkor egy megértő társ, egy együttérző jóbarát, egy kívülállóként elfogulatlan kolléga már csak azzal is, hogy meghallgatja problémáit! De gondoljuk meg: az ember nem mindig „beszéli ki” szívesen legbensőbb — ám szorító, feszítő — érzelmeit ismerős körben. Vannak, akiknek nem is lenne módjuk erre; a magányosok, egyedülállóak, akiknek napokon — hosszú magányos ünnepeken — keresztül nincs kihez szólniuk.

Elsősorban ők azok, akiknek kapaszkodót jelenthet ez a telefonszám. De a legmagabiztosabb, a leghatározottabb ember sem hagyhatja ki teljes bizonyossággal életéből, a jobb és a rosszabb napok kiszámíthatatlan váltakozásából a váratlan helyzeteket okozta feszültséget.

Hogy a feszültség levezetésének milyen hálás eszköze a telefonhívás, arról az elmúlt hónapban hírszerkesztőként személyesen is alkalmam volt meggyőződni. Számtalan esetben tárcsázást ismeretlenül ismeretlenek a Napló számára „hírtelen felindulásból”. Az apróbb-nagyobb gondok elsorolása után nemegyszer fejeződött be a beszélgetés ezzel a megállapítással: nem baj, ha nem is írunk róla, de legalább „kibeszéltem” magam.

„Mi is itt vagyunk!”

Igyekszem feszitelenül elhelyezkedni a kényelmes fotelban, amíg a lelki segélyszolgálat vezetőjére várakozok. Velem szemben a főorvos ül és előjáróban teljes diszkrecióra kötelez.

— Nézze, megállapodtunk a kollégámmal, hogy mindannyian név nélkül szerepelünk a cikkben, az intézet nevét se írja meg! Azért gondoltuk így, mert a legkisebb mértékben sem akarjuk veszélybe sodorni azt a névtelenség nyújtotta intimitást, amelyről hiszszük, hogy a lelki segély telefonszolgálat legfőbb varázsa. A hívókról sohasem kérdezzük konkrét adatokat, hagyjuk, hogy csupán annyit fedjenek föl magukról, amennyit szükségesnek látnak. A szolgálatot ellátó szakemberek pedig sorszám szerint mutatkoznak be.

— Igaz teljesen más alapokon, de a lelki segély telefonszolgálatlaltal valamelyest rokonságban áll Szilágyi János rádióbéli „Halló itt vagyok!” című műsora. Mi a véleménye róla a szakemberek?

— Valóban van rokonság. Bevallom, én magam is érdeklődéssel hallgatom az adásokat. Azonban alapvető módszertani eltéréseink vannak.

Megérkezik a lelki segély telefonszolgálat vezetője. A főorvos elköszön, értekezletre megy. A doktor úrral érthetően a kezdetről ejtünk szót először:

— A telefonszolgálatok 20-30 évvel ezelőtt jöttek létre a világon, elsősorban az öngyilkosságok megelőzésére. Később bővültek feladataik: felfedezték, hogy egyre többen fordulnak ezekhez a névtelenül működő szolgálatokhoz lelki zavarokkal, pillanatnyi nehézségeikkel az emberek. Így alakult ki az úgynevezett krízis-elhárító szolgálat. Fő feladata, a válsághelyzetbe került, feszült emberek megsegítése. Szaknyelven krízis-intervenció szolgálatnak is nevezzük ezt. (Krízis = döntés, intervenció = beavatkozás.)

Névtelenség és közvetlenség

— Miért olyan fontos a névtelenség?
— Az anonimitásban az intimitás nyer teret. Az emberek szívesebben nyilatkoznak meg névtelenül, mert csak úgy érzik biztosítottak a teljes diszkreciót. Ezáltal felszínre kerülhetnek a legtitkosabb dolgok is, amelyeket még legközelebbi hozzátartozójával sem oszt meg az illető.

— Debrecenben 1971-ben, az országban elsőként kezdte meg működését a telefonos lelki segélyszolgálat. Mi indíthatta el akkoriban?

— Városunkban dr. Szabó Pál ismerte föl először a lelki segély telefonszolgálat szerepét, jelentőségét és alkalmasságát a lelki za-

varok, a beszűkült érzelmi és tudati állapotok elhárításában. Ismeretes, hogy nagy terhet hordozunk. Hazánk keleti megyéi — így Hajdú-Bihar is — hosszú idő óta az első helyek valamelyikét foglalják el az öngyilkossági gyakoriságok ranglistáján. A szomorú tény mögött komoly gondok húzódnak meg: alkoholizmus, válás, bűnözés, torzult szociokulturális hagyományok. Szolgálatunk a maga sajátos eszközeivel egyike akar lenni az ezek ellen küzdő erőknél. Egyébként rajtunk kívül ma már az orvostudományi egyetemek székhelyén — Szegeden, Pécsen, Budapesten —, illetve Győrben működik ilyen szolgálat és Miskolcon is gondolkodnak a bevezetésén. Egyelőre csak nálunk és a fővárosban hívható éjjel-nappal a telefonszám, a többi városban csak éjszaka áll rendelkezésre.

— A több mint egy évtized bizonyos változtatásokat értelt meg munkájukban.

— Az év elejétől továbbfejlesztettük a szolgálatot. A lényeg, hogy most már egy önálló csoport látja el a feladatokat, mintegy 25 szakembernek szerveztünk speciális képzést. Mindannyian önként jelentkeztek; végzettségüket tekintve orvosok, pszichológusok és egészségügyi közepkéaderek. Részletesen tanulmányozták a magyar nyelven feltehető szakirodalmat, megkapták az idegen nyelvű szakcikkeit is. Erre az elméleti képzésre építjük a gyakorlati képzést.

— A férfiak vagy a nők alkalmasabbak a feladatra?

— Nem tennék ilyen különbséget. Igaz, az általános vélemény szerint a nőknek jobb az empátiás készségük. A telefonálók azonban sok esetben inkább férfiak szeretnek elmondani panaszukat. Nálunk több a nő, de nem vezetett bennünket semmiféle megfontolás.

A telefonos lelki segélyszolgálat tevékenységének továbbfejlesztése vezérelt bennünket akkor is, amikor felkerestük a Debreceni Postaigazgatóság illetékeseit és a segítségüket kértük. Ugyanis az ország többi segélyszolgálatát ingyenesen lehet tárcsázni és ez nagy könnyebbséget jelent: a telefonálók csak a problémájára koncentrálhat, nem félti a pénztárcáját a telefonszámtól. Nagyon sokan utcai fülkéből hívják bennünket és ilyenkor a kétforintosok száma határozza meg a beszélgetés időtartamát, pedig előfordulhat, hogy éppen akkor tartanak a fordulópontonál, amikor megszakad a vonal.

— Mi a biztosíték arra, hogy az emberek nem élnek vissza a díjtalan hívás lehetőségével?

— Ezt a mi szakembereink garantálják. Meglehetősen biztosan kitapintják, mikor kell véget vetni a beszélgetésnek.

— Nézzük a hívások számát. Melyik nap-szak, melyik évszak a „forgalmasabb”?

— Általában 10-12 hívás érkezik naponta. Nyáron keresnek bennünket a legkevesebben. Többször csöng a telefon nyár elején és ősz kezdetén, a többnapos ünnepek pedig — karácsonykor, húsvétkor — megugranak a hívások. Munkatársaink különösen délután 5 órától várják nagy érdeklődéssel a telefonhívásokat.

De jó, hogy meghallgatott

— Melyik korosztály jelentkezik leggyakrabban?

— Nyár elején, vakáció előtt a diákok, főleg a húszon aluliak jelentkeznek. Leggyakoribb problémájuk az ismerkedés, a párvalasztás, a szerelem, a kapcsolat felbomlása. Sokszor szó szerint tanácsot kérnek. Ha egyszerű, egyszeri tanácsadásról van szó, akkor természetesen megadjuk a szükséges ismereteket. Például: milyen esetben forduljon nőgyógyászhoz, hol találja ezt, vagy azt az orvosi rendelőt, mi a teendő ha valamilyen betegség tüneteit észleli magán. Am fő vezérelvünknek — lelki gondok esetén — nem a tanácsadást tartjuk, inkább igyekszünk az illető számára világossá tenni helyzetét, hogy saját maga döntson egy alapos elemzés után.

Visszatérve a korosztályokhoz: a másik nagy csoport az életük első nagy csalódását átéltek. Az első válás, a vélt vagy valódi hűtlenség, az új kapcsolat létesítésének nehézségével küzdenek. Ezután a felnőttek együttélési zavarai következnek: az alkoholizmus, az összeférhetetlen természetűek környezeti éleke. És persze jelentkeznek a magányosok; az elváltak, az egyedül maradtok.

— Hogyan viszonyul a lelki segélyszolgálat az egészségügyi ellátáshoz?

— Szó sincs arról, hogy versenyre akarnánk kelni az egészségügyi ellátás valamelyik formájával. Pusztán egy lehetőség vagyunk a bizalmatlanok, a bátoratlanok számára. Amint mondtam, sokszor elegendő a tanácsadás, felvilágosítás, de elkerülhető pszichológiai kezelés is, ez a hívó fél igényétől, a telefonáló és a szolgálatot teljesítő szakember kapcsolatának mélységétől függ.

— Van-e valamilyen visszajelzésük munkájuk eredményéről?

— Visszajelzés? Lehet a beszélgetés végén egy köszönet: „De jó, hogy meghallgatott”, „Jaj, de megkönnyebbülttem” stb. De vannak visszatérő „pácienseink” is, akik egy ideig tartják még a telefonkapcsolatot azzal, akiknek korábban feltárták belső nehézségeiket és beszámolnak életük alakulásáról, konfliktusuk megoldásáról.

Egri Sándor

JAVULÓ KÖZÉRZET

A közbiztonság Konyáron

Lassan egy esztendeje már, hogy izzó hangulatú összevont beszámoló párttaggyűlésen vettem részt Konyáron. A község két alap-szervezetének kommunisztai tetteik mérlegre egész évi munkájukat, községük és a településen meghatározó Lenin Termelőszövetkezet fejlődését, eredményeit. Szép számmal hangzottak el jobbitó szándékú hozzászólások, de nem kevés volt azon hozzászólások száma sem, amelyek a Konyáron akkor még egyáltalán nem megnyugtató közbiztonságot tettek szóvá.

Sürgették a megfelelő intézkedések megtételét, mert akkor már hónapok óta nem volt a községnek rendőrségi körzeti megbízottja és ahogy az ilyenkor lenni szokott,

szaporodtak a bűnesetek, rendezavarások. Mindez érthető módon nyugtalanságot okozott. Az esetenkénti és gépkocsival időnként megjelent debreceni járó nyilván nem pótolhatta a helyi viszonyokat, embereket ismerő körzeti megbízottat. A helyzet egyre romlott.

A községi párttagság összevont taggyűlésen elfogadott állásfoglalása így hangzott: „Úgy érezzük, az illetékes szerveknek rövid időn belül az eddigigél hatékonyabb intézkedést kell tenni a hosszabb idő óta gondot jelentő közrend-közbiztonság megszilárdítása érdekében. A község lakossága és a vezető testületek egyformán elégedetlenek a megoldatlan helyzettel...”

Nagy erőfeszítések a rendért

Mindezzel egyetértve akkor, a taggyűlési hozzászólások hatása alatt a Hajdú-bihari Naplóban is sürgettem a helyzet rendezésére hozott intézkedést. Ezért különös érdeklődéssel olvastam a közelmúltban a konyári községi pártvezetőség és tanácsi végrehajtó bizottság együttes ülésére invitáló meghívót, lapoztam fel a tanácskozás elé terjesztett beszámolót, amely a község közrendjének és közbiztonságának azóta kialakult helyzetéről adott számot.

A községi pártvezetőség titkárát felkeresve pedig azt tekintettük át, milyen intézkedés történt és mi mindent tettek a konyári párt-, tanácsi, társadalmi és gazdasági szervek, azon kívül, hogy sürgették a felső intézkedést. Ez sem kevés, de meg kell jegyezni, a felső szervekkel partnerre is találtak. Megyei rendőr-főkapitányi intézkedésre van február 1-től rendőrségi körzeti megbízottja Konyárnak, aki szakszerűen és általában minden szempontból megfelelően szervezi, óvja a település békéjét, nyugalmat.

A rend fenntartásához szükséges feltételek is adottak. Ebben viszont a konyári párt-, tanácsi, gazdasági szervek erőfeszítéseit kell említeni. Mert az is közüldött, hogy a rendőr ugyan elhárítandó és meghatározó szerelem a közrend és a közbiztonság megőrzésében, javításában, de ha magára van hagyatva, vagy ha nincsenek

meg a szükséges technika és társadalmi feltételek, munkája a legnagyobb lelkiismeretesség mellett is eredménytelen marad.

Nos, ha a múlt év december elsejei taggyűlési beszámolóim címenek azt adtam, hogy: „A községért érzett felelősség jegyében”, (mert ez érződött a felszólalásokból), akkor most azt kell mondanom, hogy a felelősség jegyében segítik a párt és tanácsi, gazdasági szervek a rendőrségi körzeti megbízottat erőfeszítéseiben. Csak néhányat említek ezen intézkedések közül: átszervezték például az önkéntes rendőri csoportot. Az önkéntes rendőrök létszáma kilencről tizenhatra emelkedett, s minőségileg is megerősödött olyan emberekkel, akik megértették: a közrendért, közbiztonságért tenni kell. Aki pedig e követelményeknek nem felelt meg, azt eltávolították a csoportból.

A konyári Lenin Mgtsz is sokat segít. Magszervezték például, hogy a vezetők, a középvezetőkkel bezárólag rendszeresen végezzenek éjszakai ellenőrzést a közös gazdaság tanyáin, üzemegeiségekben, cipőüzemében, ily módon is erősítve az ottani értékek, javak védelmét. Ezek az éjszakai ellenőrzések, amelyekben a helyi munkásor raj néhány tagja is részt vesz, nyilván jó hatással vannak az említett helyi éjszakai szolgálatot teljesítő munkájára és általában a közrendre, a közbiztonságra is.

Roszbabb számok, javuló helyzet

A beszámolási időszakot vizsgálva a községi pártvezetőség és tanácsi végrehajtó bizottság a közrend- és köz-

biztonság alakulásában az elmúlt szűk esztendő pozitív változásait állapította meg. Igaz, az a sajátos helyzet

Bürokrácia és piac

Gyarapodik azon közzgazdasági tanulmányok száma, amelyek sokrétűen tájékoztatják a valóságot. Ilyen tanulmányok jelennek meg Kornai Jánostól is, aki az Anti-equilibrium, a Hiány, a Növekedés, hiány és hatékonyság című műve után a Magyar Tudományos Akadémian megtartott székfoglaló előadásával ismét új, a gyakorlat számára hasznos alap-kutatási eredménnyel gazdagította a közgazdaságtant. A neves kutató a bürokrácia és piac kapcsolatát elemezte.

Ha kimondjuk, hogy bürokrácia, azonnal utána gondoljuk, hogy harcolni kell ellene. Ez így igaz. Kornai János bizonyította, hogy a bürokráciát nem lehet kiirtani teljesen, mert a termelőerők meghatározott fejlettségi fokán felül gyökere a társadalmi létben keresendő. A mindig új összefüggéseket kereső szakember igazolta, hogy a bürokráciának vannak hasznos következményei is, amelyekkel a piac negatív hatásait mérsékelni lehet. A bürokráciát a közvélemény csak kellemetlen következményekkel ruházta fel, a piacot, a piaci viszonyokat csak hasznos jelenségeknek ismerik. Az köztudott, hogy gazdaságunkban a piacnak aktív

szerepe van, hogy a piaci folyamatok a hatékony gazdálkodás nélkülözhetetlen részét képezik, de Kornai János igazolta, a piac fogvatartósságait is.

Rámutatott, hogy a piacnak a koordináció ellátásában lehet olyan kedvezőtlen hatása, amikor a piac nem számol el minden tényleges és szükséges eszközfelhasználást a költségek között. Sokszor a piaci megoldások drágábbak, mint a bürokratikus eljárások. Például az útfenntartás díját biztosítani lehetne úgy is, ha minden utcasarkon útívamot kérnének az ott elhaladó gépkocsivezetőtől, de ez a piaci megoldás a „bádögcsordák” nagyarányú gyarapodása mellett drága és igen kényelmetlen lenne. Ehelyett észszerűbb az a bürokratikus megoldás, amelynek alapján a gépkocsi-tulajdonosoknak adót kell fizetni és ezzel hozzájárulni az utak fenntartásához.

Kornai János jól megvilágította a piac hiányosságait, a jövedelemelosztásban is. Létrejönnek olyan jelentős jövedelmek, amelyek mögött nincs társadalmilag hasznos teljesítmény, ilyen jövedelemhez lehet jutni pl. szerezéssel, örökléssel.

Dr. Takács Imre

A Marx-évfordulót születésének getést kezdemény eszmecserre anyapingje múltával, a dalom évforduló lustrálva, hogy lemi roham” elült

A kerekasztal-ben részt vettek: M Tamás filozófia, Ka szociológia és Sándó politikai gazdaságt. mányos diákkö Barcsi Erzsébet és (örténelem—népműv. kos, Csige Ilona tört. orosz szakos hallg. valamennyien TDK-beszelgetést nyászki Ferenc, a mus TDK-tanács ve Novákne Róza TDK-vezető tanár v szerkesztőséget Tő képviselte. Témánk Marx volt, a forrad. dós jelenléte, tanítás vnyessége. S főként helyet foglalhat el az értelmiségi eszben?

NYIZSNYANSZKI az ókori Görögorszá dautl Szokrátesz, a föllelhető a tipikus gi-magatartás csir. Individualitása meg szót, mint ahogy korok gondolkodói értelmiségi indi. Marxnál teljesedik. Az ő eszménye a választó individuum jektiv törvények sz. sadalmilag is célsze határozza meg a sa Szerinte a tudós munkának a „mü amely az emberi ne-ságigénye szerint a málni a társadalmián tudósi magatart. mári Marx előtt is. C túllép ezen, saját alakításában mutat egyenes vonalú egyv. ryer helyett publ. pamfletíróként lép. zel már a forradalor. dul: a forradalmár-malódni a fiatal M. SÁNDOR L.: Ma szinten használta lom fogalmát. Filoz. ten például A tőke ban ír erről, politik. párizsi kommunéról. sában. Konkrétan, kommün intézkedés határozza a helyes tikailag hibás lé. számomra itt muta leginkább, miképpe telmezni Marx for. gát. Marx mint fo. is tudós marad, kiv. ré nemetországi p. zásokon, hogy a eszközeivel járuljo világgörfordalom gy. NYIZSNYANSZKI pen ezért mint tu. radalmár: lezár ez folyamatot és me. újat. Aki manaps. ségi akar lenni és domány napzsámo is tisztázza önmaga. Átkor felelhet meg. értelmiségi fogal. objektív magatar. ból merítve saját kitermelni a célszer. ratalál azokra a. ra, amelyekben so. badság kiteljesed. ban objektívalhat. MITHÁLYDEAK pedig csakis a val. lálhat rá. Marx m. lóságból indul kü. tudományból. NYIZSNYANSZKI Marx nem az ide. nem a valósághoz. dott. Ehhez ter. hozzátartozik a va. rú kritikája is. BARCSI E.: Ez kor felelhetünk m. eszméknek, ha az nem mint célt té. hanem megpróbá. és közéleti értelm. egyszerű. SIRO B.: Való. napjainkban is? NYIZSNYANSZKI gondold, Marx ó. tozott az értelmis.

Marx

AZ ÚJ TÍPUSÚ ÉRTELMSÉGI

A Marx-évfordulóhoz kapcsolódva (március 14-én volt születésének centenáriuma) kerekasztal-beszélgetést kezdeményeztünk a Kossuth egyetemen. Az eszmecsere anyagát most, a róla szóló írások dömpingje múltával, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója közeledve adjuk közre, illusztrálva, hogy Marxról beszélni a jubileumi „szellemi roham” elültével is időszerű.

A kerekasztal-beszélgetésen részt vettek: Mihálydeák Tamás filozófia, Kabai Imre szociológia és Sándor László politika gazdaságtan tudományok diákkörvezetők; Barcsi Erzsébet és Siro Béla történelem-népművelés szakértője; Csige Ilona történelem-országos szakos hallgatók — valamennyien TDK-sok.

A beszélgetést Nyizsnyánszki Ferenc, a marxizmus TDK-tanács vezetője és Nordkne Rózsa Erzsébet TDK-vezető tanár vezette. A szerkesztő Tóth Dénes képviselte. Temánk az előző Marx volt, a forradalmár tudós jelenléte, tanításainak érvényessége. S főként: milyen helyet foglalhat el Marx ma az értelemes eszményképben?

NYIZSNYÁNSZKI F.: Már az ókori Görögországban, például Szókratész alakjában felismerhető a tipikus értelemes-magatartás csírái. Az értelemes magatartás az, ami a mai ember számára is fontos. A mai ember számára is fontos az értelemes magatartás. A mai ember számára is fontos az értelemes magatartás.

NOVÁKNE: Ez összetett kérdés. Mert például Ricardo tudományos becsületességéhez sem fér kétség. Amikor azonban már arról van szó, hogy a polgári társadalomról kellene bírálatot mondani, meghátrál. Tehát a tudós tisztessége önmagában nem elégséges kritérium.

KABAI I.: A szakszerűség, a tisztesség és bizonyos objektív feltételek teljesülése elengedhetetlen. Ugyanakkor némi személyes bátorság is szükséges hozzá. Ne értékeljük alul a tudós, a gondolkodó ember személyes tulajdonságait sem.

NOVÁKNE: Ez igaz. En csak azt hangsúlyozom, hogy a tudós tisztessége csupán személyiségjegyekkel nem magyarázható. Ez a probléma kivezet a morális kérdésköréből — például a politikusság, az elkötelezettség felé.

NYIZSNYÁNSZKI F.: De azt se feleljük: nem az egyes értelemes specifikus alkotásomja a döntő, hanem a valóságformálás mikéntje, racionalitása.

MIHÁLYDEÁK T.: Racionalitásunk sok változáson ment keresztül Marx óta. Valamiféle módosulásnak végbé kellett mennie az értelemességében is. Szükségszerű-e vajon, hogy ma is olyan típusú a racionalitásunk, mint amilyen Marxé volt?

NYIZSNYÁNSZKI F.: A racionalitás fogalmát itt nem általános értelemben használom. A tudományos racionalitás pedig nem hiszem, hogy változó lehet. Ha ma valaki elolvassa a tőkét és azt mondja: a kapitalizmus a világok lehető legjobbjika — egyszerűen megtöri a racionalitás szabályait.

NOVÁKNE: Úgy gondolom, hogy a tisztesség és a racionalitás valahol közös forrásból ered. A tudós létező értékeit tár fel és egyszerűsít másokat tételez. Ezt tette Ricardo és Hegel is. S náluk a racionalitás ezen a körön belül maradt: a polgári társadalom bírálata is ennek elfogadásán alapult. Az nek elfogadással foglalkoztunk, Hegel gondolkodó lényként, Ricardo pedig a termelő embert emelte ki. Az önmagáért való racionalitás azonban öncél, Marx másfajta emberképből indul ki, s másfajta értékeket tételez. Értelemes-eszménye az emberi életnyilvánítások teljesítését megteremtő, önmagát totálisan megvalósító ember.

CSIGE I.: De vajon a mi emberképünk azonos lehet-e Marxéval? Mégiscsak egy századdal később élünk.

KABAI I.: Szó sincs róla, hogy Marx egyoldalúan közelített volna az egyén, az ember felé! Sőt! Hiszen gyakran használta a „totális ember” fogalmát. Az olyan embert értette ez alatt, aki nem

merül el a társadalmi rész-funkciókban, aki számára a különböző aktivitások egymást felváltó tevékenységi módok. Konceptiójának abban mutatkozott meg a forradalmisága, hogy a megismerés folyamatában — lényegkiemeléssel élve — előtérbe helyezte az emberi aktivitások közül a termelést, így a „termelő ember”-nek kategóriarendszerében kitüntetett szerepe van. Úgy vélem, hogy ez az oktatás hibája is, hogy jószerivel a marx emberkonceptiónak csak erre az aspektusára helyezte a hangsúlyt — így később csak erre emlékezünk.

NOVÁKNE: A tudós választása korhoz is kötött. Marx kora, a kapitalista társadalmi-gazdasági szerkezet maga fejlesztette ki a „termelő embert”. Ez tehát nem Marx találmánya, vagy az ő ökonomizmusa, amivel gyakran vádolják. Marx csak annyit tett, hogy feltárta, miként lehet totális az ember a termelésben, de megmutatta azt is: miként redukálódhat a termelésben saját korának körülményei között.

NYIZSNYÁNSZKI F.: Ezért fontos a társadalmi létezés totálitása. A termelés csupán egy aspektus. No, már most mit kezdünk a marx szövegekkel ma? Egy értelemes tudásháttérrel nem hiányozhatnak. A meghatározás-gazdaság, a problémafelvető attitűdök gazdasága ma is tanítható példa. A marx életműbe való behatolás nem válik egyetlen értelemes kárára sem. S hogyan alkalmazhatók tanításai? Lukács sem csupán ki-vonatolta a klasszikusok művészetére vonatkozó nézeteit. Ez a pseudotudományok módszere, ahol állandó citátumokkal „dúsítják” tárgyukat. Lukács továbbgondolta Marxot, s ezt a XX. században tette.

NOVÁKNE: Még egy probléma a tudós és az értelemeségi Marx arcképe. A marx gondolkodás másfajta rendszerességű, mint például Hegelé. Hegelnek megoldás kell, Marxot viszont a probléma hajszoja. Nyugtalan, zaklatott gondolkodó. (Egyetlen rendszerezett műve a tőke.) Ezt nem csak korának szelleme motíválja, hanem az, hogy a valóság az élet maga — amelyet ellentmondások feszítenek — alkotja gondolkodásának fő horizontját és nem az úgynevezett tiszta tudomány.

NYIZSNYÁNSZKI F.: Tudjuk, hogy Marx sem volt tökéletes. „Semmi sem idegen tőlem, ami emberi” — ez volt a kedvenc életszabálya. De lehet-e kontraszt nélkül festeni?

NOVÁKNE: Milyen is lehetett Marx mint ember, s ez mit jelent ma nekünk? Franz Mehring például hőst csinált Marxból. Ez nem jó, bálványokra nincs szükségünk. A deherozálás nem feltétlenül negatív jelenség. Marxra teljes életével együtt is szükségünk van. Tudnunk kell, hogy hibázott is, s voltak emberi gyengéi. A valódi értékeit csak így láthatjuk igazán.

SIRO B.: Marxtól idegen a hérosz vonás. Ez a bumerángaffectus: minél inkább istenítenek valakit, annál kevésbé emberi, annál inkább eltávolodunk tőle.

KABAI I.: Talán nem is kérdés, hogy egy istenített

Azt akarom mondani...

1. Baleset

A Skoda főútvonalon haladt. Ketten ültek benne. Nyugodtan ültek. Kevesen jártak arra, s az utat minden csatlakozó mellékúton tábla védte. Az egyik kisi utcából mégis óvatlanul hajtott ki egy Barkas, s telibe találta a Skodát. Csattanás volt, a Skoda jó hat métert csúszott-repült az úton, a Barkas kiálló szelei, a reflektorok darabokra hulltak.

Eletben maradt mindenki. A Skodából elővászorgott egy férfi. Embert keresett. Nem szemtanút, a szituáció itt minden tanúnál ékebben beszélt. Embert, aki segíthetne. Egy autóbusz ment üresen pár méterre tőlük. A férfi lassított, kinyitotta az ajtót, hogy jobban lássa, mi is történt. Mire gondolhatott? Tán örült, hogy nem ő van ott. Arra biztosan nem gondolt, hogy segíteni kellene.

A Skodából kiszálló férfi integetni kezdett neki. A buszsofőr úgy tett, mint ha észre se venné, majd mikor feltéglgett, indult a nehéz járművel. — Nem tanúnak! — kiabált a Skodás. A sofőr nem válaszolt. — Telefonáljon, — érti? — telefonáljon a mentőknek meg a rendőrségnek. A vezető most sem válaszolt. Gázt adott. S elment balra, üresen. Vajon mit érezhetett ez az ember? Hiszen ez is cserbenhagyás. A javából.

2. Közöny

A buszmegállóban — a Nyugati utcán, ahol talán négy, kocsmának is alig nevezhető italmérés számít a Kisállomás és az autóbuzsmegálló forgalmára — magános, idősebb férfi ül. Fél kilenctől olvasható volna le a Nagytemplom órájáról, ha idelátszót volna. Meg ha tudott volna ilyen messziről olvasni. — De nem tudott. Vastag, sokdioptriás szemüvege volt a férfinak, s a gyöngén látók bizonytalan mozdulatait hordozták a kezei, a mozdulatai. Tán ezt a bizonytalanságot vette észre az a néhány csavargó suhanc, akik pillanat alatt körbevettek.

— Adj pénzt, öreg! — A férfi gyámoltalanul zsebébe nyúlt, előkapart pár forintnyi aprót, s a követelő marokba nyomta. — Még! — Nincs több... — Nem igaz! — S az összeszűkülő körben az egyik ütött. Leütötte egy öklöcsapással a férfi szemüvegét. Elkapták a táskáját, pillanatok alatt eltűntek.

Ekkor jött arra egy másik valaki. Tán látta is, mi történt, tán csak azt látta, hogy az eme férfi kétségbeesetten tapogatózik a szemüvege után. Ezt biztosan látta. Ugyanis nagy kegyesen meg is szólalt: — Ott van a lába alatt... Rá ne taposson! — Nem hajolt le, nem emelte fel. És oda sem ment, hogy megkérdezze, mi történt, nincs-e szüksége valamilyen segítségre. Ment tovább egyedül, tán észre se jutott, hogy holnap vagy akár egy sarokkal arrább őt is leütheti valaki. Amilyen időkét élünk... — Ó ment tovább.

És ez nem cserbenhagyás?

3. Férfi a lépcsőn

Nagyforgalmú, nyilvános föld alatti illemhely a Vörös Hadsereg útja és a Csapó utca sarkán. Nyár végi, kellemes nap, az utcán percek alatt ezrek fordulnak meg.

A férfivécé lépcsőjén hirtelen rosszul lett egy idősebb ember. Nem volt részeg, nem esett el, nem csúszott ki kezéből sem mankó, sem bot. Csak rosszul lett. Ez a nyár megviselte a gyöngéket, a nehezen lélegzőket, akadozó szívveréseket. Ez a nyár megviselte még az

egészséges élőket is, nem még a betegeket.

A férfi fektet a lépcsőn. Aki lefele ment, átlépett rajta. Aki felfele jött, átlépett rajta. Mintha meg se látta volna senki. Jöttek, mentek, némán, megjegyzés nélkül. Igaz, nem rúgott bele senki, nem köpött rá senki. Meg sem álltak bámulni a rosszulletet. Csak mentek, léptek, léptek, léptek...

Végül, percek múlva, két német fiatalembert sodort arra a véletlen, meg a szükség. Ők álltak meg, ők emelték fel, vigyáztak rá, míg a társaságukban levő magyarul is tudó harmadik elment telefonálni a mentőknek.

S míg meg nem jött a vijjogó segítség, a két német ott maradt, őrizte azt az öreget, hazánkfiat pedig továbbra is közönnel és nyugodtan mentek dolguk után. Léptek, léptek, függetlenül attól, leesett-e lábuk alá egy másik ember, vagy sem...

Igen, a cserbenhagyásnak sokféle formája van...

4. Cserbenhagyás

Tudom, hallottam, láttam, elszaporodtak az autós-cserbenhagyások is. Gázolnak, aztán továbbhajtanak. Mit számít az, él-e, hal-e a másik.

Mit számít az? De hát, mi történt velünk, emberek? Hova lett a köszönő jó szó, a kézfogásra mozduló tenyér, az eseteket felemelő-karoló szándék? Miért szívárogi ki belőlünk lassan-lassan a jószág?

Mert kényelmesebb vagyunk. Mert nem szívesen szánunk pár percet egy másik emberre, aki segítségre szorul. Mert egy öklöcsapással, egy pofonnal ma tekintélyt lehet szerezni, hiszen nem szól miatta senki. Hát szólhat? Ki tudja kiszámítani, hogy a hamar pofozkodók mögött ki áll?

Igy aztán lassan meghunyászkodik az ember. Elfordul, ha verik a másikat, nem figyel oda, ha bármi történik körülötte. A kispolgár önzése ez: nem beleavatkozni, nem belekeveredni, nem részt venni...

Kívülmáradni — ez a cél. Igaz, bonyolult jogi eljárásaink is óvatossá tesznek sokakat. Igaz, az ember ki van téve annak, hogy ő kapja a legnagyobbat, ha két verekedő el akar választani. Ha az a buszsofőr megáll, tanuskodnia kell, időt, bért veszít, s még magyarázkodnia is kell. A szemüvegre mutató idegen talán saját pénzt féltette, hátha neki is nekiugrik valaki.

De hát meddig tehetjük ezt? Valami olyan önzés, befelé fordulás, másokkal alig törődés telepszik lassan az emberekre, ami rosszabb, mint az igazi cserbenhagyás. Az utóbbi ugyanis a véletlen gyors reflexe, a menekülés ösztöne. Ama másik pedig tudatos, belül hosszú időn át kialakított cselekvés (azaz: nem-cselekvés). Ez a cserbenhagyási sorozat azt igazolja, hogy az emberek kezdenek nem beszélni, nem beleszólni, visszahúzódnak lakásuk bezárt ajtajai mögé, félnek és kitérnek. Ez már magatartási gyakorlat: „leben und leben lassen” — élni és élni hagyni.

De hát lehet-e élni így? Lehet-e viaszot önteni a fülbe, kendőt kötni a szemre, vaskalitkát zárnai a szívre, az emberségre, a jószágra? Szerintem nem lehet. De hidegedő szájjal dadogom: félek, hogy egyre kevesebben vagyunk, akik még a beleszólást, a nyíltságot, a szó és a mozdulat felelősségét vállalják.

És hiába sajkózom én, hogy aki elfordul a másiktól, maga is magányossá válik. A magány egy ponton iszonyú önzéssé torzul.

Már itt tartanánk? Mért csodálkozunk akkor, ha néha azt halljuk, hogy az egész emberiség kézsül cserbenhagyni az egész emberiséget?

Bérencs János

Marx-kép „birtokában” eljuthatunk-e az eleven, a gondolkodó, az igazi Marxhoz.

CSIGE I.: Egyáltalán lehetséges-e egységes világlépet felépíteni ma Marxból?

NYIZSNYÁNSZKI F.: Filozófiai világlépet nem, tudományos világlépet igen. Hiszen Marx már nem úgy volt filozófus, mint például Hegel. Hiba lenne tehát a világlépet csak Marxra építeni, de Marx nélkül sem lehet. Nem finnyászkodhat senki, aki filozófiával foglalkozik, tisztáznia kell a viszonyát Marxhoz.

BARCSI E.: Mit értesz tudományos világlépet? Ezt végül nevezhetjük filozófiának is. Az embert eligazító, rendező elvekre ma is szükség van.

NYIZSNYÁNSZKI F.: Vagyok én, az individuum szemben a valóságos világgal, amely már nem egészen a Marx kora. Az a dolgom, hogy a felvetődő problémákat a saját természetük szerint megoldjam. A tudomá-

nyos gondolkodás folyamatában ki fog kristályosodni a tisztességes végeredmény. Ezt a megismerést pedig döntéssorozat kísérí végig.

NOVÁKNE: A döntések viszont már a praxishoz vezetnek. Ez a praxis igazolja a döntések helyességét. Amióta a politika önálló hivatássá vált, az értelemes sokszor túllépte hagyományos értelmiségi szerepét, vagy inkább megváltozott ez a szerep. Mi erről a véleményetek?

SIRO B.: Az értelemesgi mindenképpen tágabb fogalom a tudósnál. A tudósnak is lépést kell tartania az újabb és újabb eredményekkel, az igazi értelemesginek azonban úgymond népművelői hivatása is kell legyen. Marx ebből a szempontból is példa marad. Az értelemesgi közeletisége a tudás terjesztésében ragadható meg leginkább Ennél nagyobb politikai tett nem kell, nem szükséges kilépnie a szerepéből.

Mészégetők Bükkszentkereszten

Ritka és szép látvány fogadja a Bükkbe látogató alföldi embereket: a hegy oldalába épített mészégető boksák kupolái messziről vonzzák a szemeket. A bükkszentkereszti mészégető kisiparosok szívesen mutatják be munkájukat, s közben mesélik, hogyan égetik a mészkövet, s milyen messzire jut a kezük alól kikerült termék.

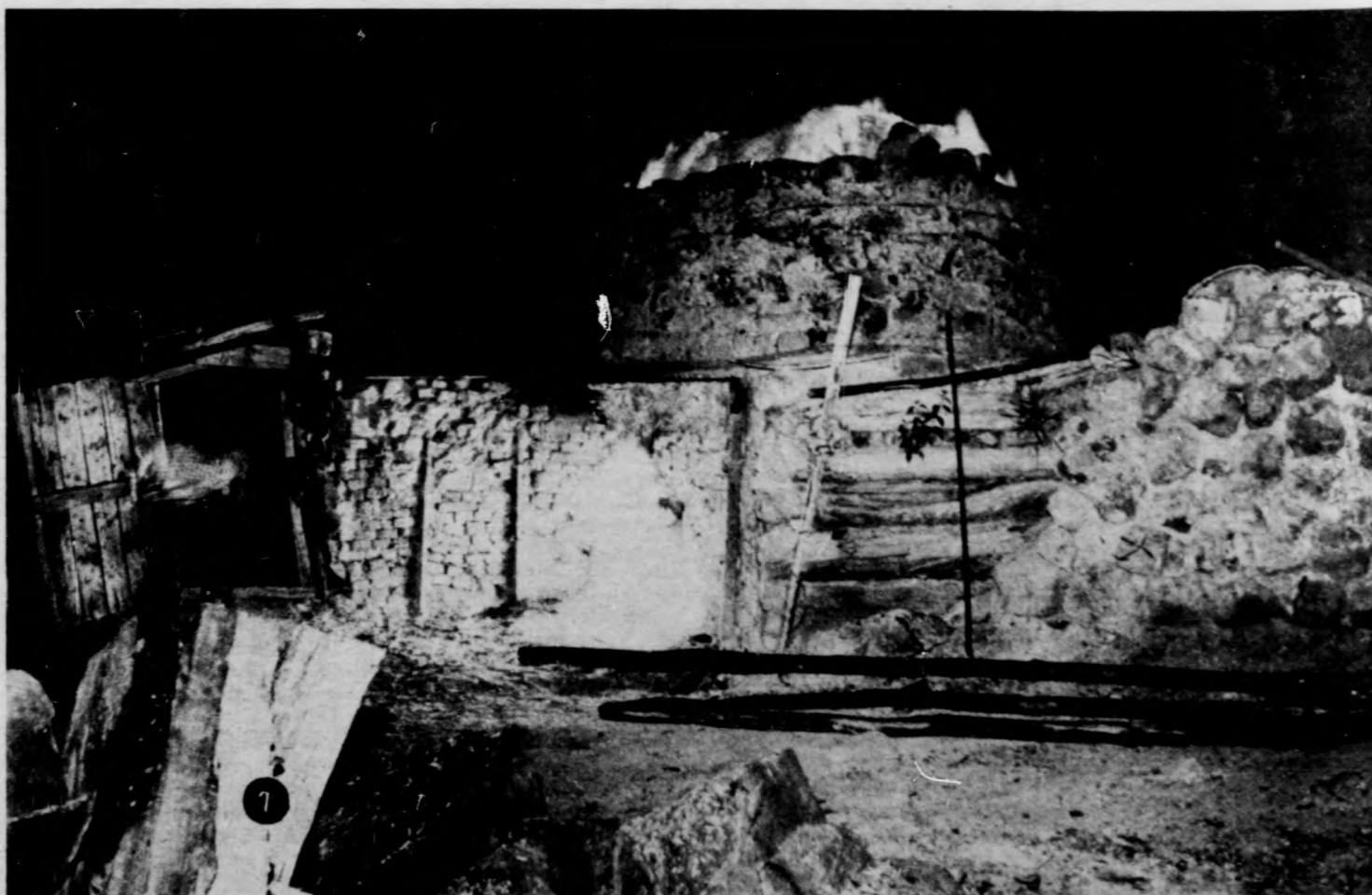
Egy boksa alapja kb. 3 méter átmérőjű és magasságú földbe ástott, kővel kibélelt akna. Az aknába 6—8 ember kb. két napig rakja a mészkövet. Igen nagy szakértelmet igényel ez a munka, hiszen minden egyes kődarabnak pontosan kell illeszkednie, különben bedőlhet az építmény. A végső forma kialakítása után oltott meszes habarccsal betapasztják a réseket.

Aztán begyűjtják a boksát és majd száz órán keresztül egyenletesen táplálják a tüzet nagy hasáb keményfával. Az estékben messzire világítanak a boksák vörös lángjai. Két ember fűt felváltva éjjel-nappal. A belső hőfok 1000—1200 C°. A berakott kő mennyiségéhez kb. másfélszer annyi fa kell tüzelőanyagként, s a berakott kő általában 200 mázsa. Az égetés befejezése után 72 óráig hűl a boksa, majd megkezdődik a szétbontás. Az így nyert kb. 200 mázsa égetett meszet innen szállítják a TŰZÉP-telepekre, a nagyobb építkezésekhez.

(Bereczky Győző képriportja)

- 1 Épül a boksa belseje
- 2 Formálódik a boksa
- 3 Pihennek az emberek ...
- 4 ... és a szerszámok
- 5 A tűz fényében
- 6 Tűzfolyosók
- 7 Fény az éjszakában

A MŰ

Századok m

Tájak, etnikai c
izlés, szokás, társa
gazdasági detern
pompázatosan regé
ól a Déri Múzeum
rábban nyílt s egy
seleti kiállítás. Az
Kárpát-medence j
népviseleteiből kin

... régi elő

Szemantika, jel
népviselet is. Szir
mák, díszítőelemek
tévedhetetlenül egy
kebb etnikai köze
évtizeden, századon
formálódó szokás
akár egy-egy falu
másktól különböző
gyeire. S utának
családi állapotára,
ra, s persze gazdas
béli helyzetére. A
férfiviselet példáu
század közepe táj
bemutatott ruhák
— arra, hogy korab
si viselet ihlette a
mányokat. Somogy
mi, bakonyi férfiak
áldogálnak a r
mellett, s különö
bakonyi disznópás
szemet megállító s
kai Aurél, e tájegy
kutatója írja: „A
kanász folyvást t
lyen járt a diszn
hosszú szűr csak
ta volna”. — Ez a
tehát rövidebb, s
mi vidékünkön sz
„Ujjai csontkák,
tek, vagyis beva
szűrt tehát a kan
vállára vetve vise
öltöni nem lehet
nekelt ujjat zseb
nála, minden hasz
gyát — acél, k
tükrös, sójtartó, d
kő — ebben tarto
célszerűség volt
ság” indoka. De
Ormánság biklás
vannak: zömmel
neik érdekes tájeg
kásokról mesélte
mánsági nők ö

... visszasa a régiek en

Kalotaszegi vise
sairól ma már kő
kek tucatjai szóln
első részletes le
tábornok haditud
Kövari Lászlónak
anno 1854. „E né
öltözete, ünnepe
mind visszazuga
giek emlékét...
zete fekete, hosszu
ma, fehér nadrág
vezett harisnya,
varrott börmell
semmi mellény,
vagy fekete zek
gallérja nincs, az
útra felkötött
csak meztelen ny
li, fején széles fe
A nők öltözete c
szélyesebb. Az
párta még csak
vatban. A leány

Kalotaszegi pá

A MŰLT TANÚI

Századok múlása — ruhákban elbeszélve

Tájak, etnikai csoportok, izlés, szokás, társadalmi és gazdasági determináltság: pompázatosan regél mindenről a Déri Múzeum egy korábban nyitott s egy friss kiállítás kiállítás. Az egyik a Kárpát-medence jellegzetes népviseleteiből kínál kiállít-

tásban, rendezési megoldásaiban is szép válogatást, a másik debreceni polgáreleink — „dédanyáink” — múlt századi módját mutatja be: ugyancsak ötletesen, látványosan. A kiállított ruhák nagy része Déri György gyűjteményéből való.

... régi elődeiktől maradtott ...

Szemantika, jelrendszer a népviselet is. Színek, formák, díszítőelemek utalnak tévedhetetlenül egy-egy szűkebb etnikai közösségre, sok évtizeden, századon át lassan formálódó szokásaira, sőt akár egy-egy falu minden másiktól különböző izlésjegyeire. S utalnak viselőjük családi állapotára, életkorára, s persze gazdasági, rangbeli helyzetére. A rábaközi férfiviselet például — múlt század közepe táji, akár a bemutatott ruhák legtöbbje — arra, hogy korabeli nemesi viselet ihlette a posztódományokat Somogyi, veszprémi, bakonyi férfiak s nők áldogálnak a rábaközi mellett, s különösképpen a bakonyi dísznőpásztor visel szemet megállító szűrt. Vajkai Aurél, a tájegység neves kutatója írja: „A bakonyi kanász folyvást bokros helyen járt a dísznő után, a hosszú szűr csak akadályozta volna”. — Ez a ruhadarab tehát rövidebb, s bővebb a mi vidékünkön szokásosnál. „Ujjai csonkák, befenekéltek, vagyis bevarrottak, a szűrt tehát a kanász csak a vállára vette viselhette, felöltöni nem lehetett. A befenekelt ujjat zsebek használták, minden használati tárgyat — acél, kova, tapló, tükrök, sórtartó, dohányzacskó — ebben tartotta.” Okos célszerűség volt e „csonkáság” indoka. Dél-Baranya, Ormánság biklás női is itt vannak: zömmel fehér színek érdekessé tájegységi szokásokról mesélnek. Az ormánsági nők öregkorukra

már jóformán csak tisztasárgás-fehér, nyers lenvászonban jártak: úgy koptak ruháikról a színek, akár fejük felől az évek. Pártájuk harmincöt éves korukig piros volt, harminc-negyven között kézzel, fehérrel, zölddel díszítve. Negyvenötven éves asszony kék-fehér színeket viselt a pártáján, az ötven fölött pedig már csak keskeny, szalagtalán, fehérret. A fiatalok hát nélkülül mellénykéje is színes volt — az időseké fehér lenvászon. Az „öreg, szegény és gyászoló” inge, köténye is dísztelen fehér: az ormánsági „fehér gyász” azonban nemcsak különös, de ősi szokásokat is sejtet, őriz. Itt van az egyik legragyogóbb dunántúli viselet: a sárközi. Három-négy alsószoknya fölött ringott a tizenkét-tizenhárom méter anyagból varrott, dús ráncú szoknya, fehér fátöl, bíbor lenget a kis selyem, muszlin vagy klott főkötőcskéről. Az ezerszínű, mai, kalocsai viselet alig-alig jelzi, a múlt századi kalocsai nők mennyivel finomabb, tompább színárnyalatú virágokat hímiztek, hogy mennyire kedvelték a fehérét, a kék-fehér kombinációt. Sötétkék-sötétbarna ruhákban a jázságiak, gyönyörű, hatalmas vállkendőben a palóc nők, elegáns, fekete-fehér-drapp-ezüst színekben egy nyitrai menyecske, hímzett nagybundában a békési nagyzsada. Ma is varrják a furtai legények sötétkék, fehér hímest kötőjét.

... visszasugározza a régiek emlékét ...

Kalotaszegi viseleti szokásairól ma már könyvek, cikkek tucajai szólnak. Ime az első részletes leírás Bem tábornok haditudósítójának, Kóvári Lászlónak tollából, anno 1854. „E nép jellemé, öltözete, ünnepe még mind visszasugározza a régiek emlékét... A férfi öltözete fekete, hosszúszerű csizma, fehér nadrág, az úgynevezett harisnya, cifrán ki-varrott bőrmellény vagy szemmi mellény, kurta fejtér vagy fekete zeke... ingének gallérja nincs, az ünnepre és útra felkötött nyakravalót csak meztelen nyakon viseli, fejen széles fekete kalap. A nők öltözete cifrább, szélesebb. Az ősmagyar pártá még csak itt van dívatban. A leány egy ágba

font haját hátul szalagban eresztí sarkára; mikor templomba megy fején kis pártá van, többnyire fehér gyöngyű, melynek hátsó részéről szalagok sokasága foly le. Inge merő fértüing, ... derekát bőrmellény övedzi gazdag selyem és karmazsin virágokkal, vagy pánccszerű hosszú mellény zöld posztóból, fekete prémnel, melyet hönök alatt gombolnak; ez alatt jön a szoknya, melyet muszulynak neveznek. Ez tulajdonképpen oly szoknya, melynek alul tenyérnyi széles sárga, veres vagy egyéb színű abája, abaposztó prémcszerű szegélye van, még pedig belül, s hogy ez látszólagos legyen, úgy szólólván felfosztoloznak, felgyűrököz-

nek; ez alatt tiszta gyolcsing fejezik...”

Sokan a legősibb jegyeket megőrző viseletnek tartják; László Gyula régész-történész is. A honfoglaló magyarokról készített rajzain kalotaszegi ruhákra emlékeztető öltözetben láthatók a nők, s kalotaszegi pártá billen félre a turulmadárról álmódó Emese feje fölül. Amely pártá a legfőbb éke e viseletnek. Korábban keskeny, 4 centi körüli a magassága — míg a kivagyai bánfihanyadiak szélesítenyi nem kezdtek, egészen hét-nyolc centisig. A mérték tartó körösfőiek megmaradtak a keskenyebbnél, míg nem 1939-ben Bacsó Erzsébet, körösfői nagyzsadalány héctentis pártát csináltatott! Drága pénzért; a pártában sok-sok anyag, idő, munka van. A híres sárközi pártákészítő, Tóth Lajosné Moldován Irén tudta ezt igazán. A csehországi Gablonygyöngyöket, sok száz évvel pártánként. Mellettük ezüstgyöngy, szalmagyöngy, flitterek, karikák ékítették a kis és nagy csupokat, fennállók és lefelécsüngők, hogy zörög, csilingel az egész, mikor gazdája lépett egyet. Volt minek zörögni: egy pártát nyolcszázötvenhét darab gyöngyűből varrt Moldován Irén. Jó pénzért, mint mindig. 1937-ben 800 lejért készítették egyet, 1941-ben 53,33 pengőért, 1945-ben 500 pengőért, 1946-ban 150 000 lejért, 1947-ben 3 millió lejért. A pártá ára: infláció és történelem!

Szék, Mezőség, Csik, Moldva magyar és nem magyar viseletet is itt láthatók. A régi székli ismét arra figyelmeztet: az idegenforgalom évek alatt elvégezi azt a változtatást, amihez természetes körülmények között talán száz év kellene. Ebből a szempontból a leginkább hagyományörzőnek az elzárt Moldva csángó viselete mondható: a kiállítás utolsó darabjai. Petrás Ince klézsei pap a múlt század közepén írta: „... a Moldvai csángó Magyarok még se posztó, se más karton szövött ruhákat nem viselnek, valamint a férfiak, úgy asszonyok némely prémest, régi elődeiktől maradtot kaczagányokon kívül, azokat is csak a fíjatalabb nők; a férfiak pedig nagy szegyenek tartanak olyas ruhát viselni, a melylyet nem kedveseik készítettek... Igen sokan szeretik megtartani régi öltözettyeiket, mert a mostani öregek is ebben öregedvén meg, nemis akarnak hallani a változtatásról...”

Persze azért az idővel Petrás Ince sem számolt eléggé.

Szeszélyes dedányák

A népviseleti kiállításnak természetesen vannak debreceni viseletbe bújtatott női-férfijai is: egy emelettel feljebb pedig csupa debreceni polgárosszony és leány mutatja — öltözetében — ugyanannak a századnak polgári viseletét. A ruhák főle tűzőtt korabeli divatlapok fényesen illusztrálják: dedányáink meglehetősen széleslevesek voltak ruhák dolgában. Mindenkor szemmel tartották a legutolsó nyugati divatot, s hordták viselték, akár jó volt, akár nem: alig harminc esztendő alatt változatos viselettörténetet produkáltak.

Mit szerettek az ösők, vagyis ósanyák?

A kiegyezés körüli időkben a magyaros, zsinóros ruhákat, fekete, dúsan gyöngyözött kabátokat, finom ezüst ékszereket, hajtüket, nagy, köves gyűrűket. A sok apró táska bizonyítja: kezükben mindig volt egy-egy, csakúgy, mint a csont és textil legyezők. Az 1880-as évek hozták meg a divatok történetében is „kiemelkedő” jelentőségű turnőrös viseletet, amely nem volt

Nyitrai menyecske

egyéb, mint a hátsóra kötött párnácska — izlés dolga, kinek tetszett, s kinek nem a hátrafelé jellegadóan kiszélesedő hölgy hátsó fele.

Szerették a feketét, a fehérét, a libbenő túllt és csipkét: napernyőn, menyasszonyi ruhán s mindenben. Leánykorukban lehetett finom hímzésfajtákat tanulni: hímzésminták bizonyították. Táncrendjük díszes zsinórón függött, bálí kizűzőken anyagok röpöködtek.

Jelrendszer volt ez is: merőben más gazdasági és társadalmi létállapotról tudósított, mint a lenti, népviseleti bemutató ruhái. Együtt e két bemutató (Varga Gyula és P. Szalay Emőke munkája): tanulságos, szép s megnézni való.

Cs. Nagy Ibolya

Befejeződött a nemzetközi szimpozion a terhes méh élettanáról

Mint arról a Napló előzetesen beszámolt, e hónap 16-18-án nemzetközi orvos-tanácskozás volt Debrecenben, mintegy 150 külföldi és 100 magyar résztvevővel. A rendezvény a Magyar Nőorvos Társaság és a Debreceni Akadémiai Bizottság névjegyet viselte. Elnöke Lampé László professzor, a Debreceni Orvostudományi Egyetem Női Klinikájának igazgatója, egyben a Magyar Nőorvos Társaság elnöke volt, alelnökei M. Pulkkinen professzor Turkból és Herczeg János adjunktus a szegedi női klinikáról. A szervező bizottság aktív tagjai a debreceni női klinika orvosai voltak.

résztvevők, a legnépesebb a tizenhét főből álló finn csoport volt.

A szimpozion tíz szekcióban zajlott le, és lebonyolításához kiváló színhelynek bizonyult a Debreceni Akadémiai Bizottság célszerű szépségű székháza.

A résztvevők 112 előadásán, illetve poszteren ismertették munkájukat. Élénk és rendkívül termékeny vita követte az előadásokat. A végső értékelés szerint ez az aktivitás annak is tulajdonítható, hogy a debreceni ülés arányait jól választották meg, nem volt túlméretezett.

Legnagyobb érdeklődés a szülés megindításának feltételeit, módszereit, valamint a koraszülés megelőzését, a művi vetéles korszerű módjait és a terhesség endokrin történéseit tárgyaló szekciókban volt.

Az előadások nagyobb részét a szülészeti-nőgyógyászati betegellátás javítását elősegítő eljárásokról szövegezték, de számos alapkutatásból származó eredményt is bemutatottak.

Az új kutatási eredmények megválaszolásán túl a sok országból érkező szakemberek személyesen is megismerhették egymást, régi ismerősök újra találkozhattak. Erre mód nyílt a társasági programok során.

A szimpozion végén tartott általános értékelés során az angol, lengyel, finn, NDK, dán, szovjet, japán és amerikai küldöttek egy-egy képviselője külön is kifejezte elismerését a tudományos ülés rendezőinek. Véleményük szerint a szimpozion szakmai színvonalát megalapozta, a légköre pedig meleg barátságos volt.

MÜEMLÉK JELLEGŰ ÉPÜLET

ITT ÁLLOTT A NÉGY SAROKBÁSTYÁS FALLAL KÖRÜLVETT XV.SZÁZADI EGYHÁZ. ALAPJAIT AZ 1809-RE ÚJJÁÉPÍTETT TEMPLOM FEDI.

HAJDÚNÁNÁS VÁROS TANÁCSA

1983

A múzeumi és műemléki hónap keretében a Hajdú-Bihar megyei Műemléki Albizottság kezdeményezésére emléktáblát helyeztek el Hajdúnánáson a református templom falán. Ünnepi beszédet Tarr Sándor, a Hajdúnánás városi Tanács elnöke mondott az október 16-án, vasárnap 11 óra 30 perckor megtartott avatóünnepségen.

Filharmoniai évadnyitás

A tókői zenekar méltán ünnepelt ragyogása után elkezdődött a hagyományos koncertévad is, amelynek mindenkor reprezentatív alkalmait a nagyzenekari hangversenyek jelentik. Nem is akármilyen kezdés volt az október 18-i hangverseny: a világot járó Állami Hangverszenyzenekar vendégskedett nálunk, élen Carlo Zecchivel, a nemzetközi zenei élet egyik nagy öregjével.

Engem mindig csodálattal tölt el az élet-erő öregkori lobogása és ez még fokozódik, amikor a sors csapásával szemben mondhatni „csakazértis” megnyilatkozik az a vitalitás. A 90 évesen még hangversenyző Rubinstein, a szelűtötten évekig vezénylő Klemperer jut az ember eszébe, amikor két botra támaszkodva, a karmesteri pultra felségítve jelenik meg a 80 éves Carlo Zecchi, a zongoraművésznek és karmesternek egyaránt zseniális nagy muzsikusa, hogy két órára átadja hallgatóit a zene varázsanak. Berlioz majd egyórás Fantasztikus szimfóniájának fejből való vezénylése — pontos beintésekkel, régebbi önmagához képest kevesebb, de nem kevésbé kifejező mozdulatokkal — fiataloktól is megirigylendő, minden tiszteletet megérdemlő teljesítmény. A zenekari hangzásokat arányosító, mérséklést, illetve kiemelést sugalló vezénylése minden egyes tétel karakterét egyértelművé tette és — ami talán még csodálatosabb — egyetlen roppant nagy ívbe foglalta a sok részletből elég lazán egybe-

álló alkotást. Berlioz szertelen, egyéni romantikája a lány hangulatú oboa-angolkürt kettőtől a vesztőhelyinduló és a Dies irae kicsit teatralis borzongatásáig összes színeit megmutatta.

A műsor első felében egészen más zene szólt: Mozart. A hat bájos német tánc után Failoni Donatella adta elő Mozart 488-as Köchel-jegyzékű A-dúr zongoraverenyét. A stílus tisztasága, a világos formálás, a zenekar és a zongora jó egyensúlya élvezetes perceket szerzett a salzburgi mestert kedvelő hallgatóknak. A megejtően szép siciliano-tétel igazi lírai köztételt jelentett a két gyors tétel között. Kár, hogy a szólista főleg a zárótételben többször indokolatlanul gyorsan indított és ez a zenekart hirtelen alkalmazkodásra kényszerítette.

Az évad elején talán fel szabad vetni egy prózai kérdést: néhány ruhatáros beállítás nem volna lehetséges a távozó hallgatóság jobb közérzete érdekében? Lehet persze, hogy nem lesz mindig ilyen telt ház, de némi bizakodásra azért van ok. A különben szerencsétlenül egybeeső operapremiere és a tókőiak estje, illetve az ÁHZ és a Kroumata svéd ütőhangszeres együttes ugyancsak egy napra kerülése egyik helyen se jelentett foghíjas házakat. Reméljük, ez nemcsak a hosszas nyári „kiéhezés” eredménye!

Straky Tibor

Kalotaszegi pár

Sipos Zsófia
festőművész

Sipos Zsófia 1968 óta kiállító művész. A növényi vegetációt érzékeltető, csipkefinom kidolgozású, a kék és a zöld színt sajátosan egymásba olvasztó festményeit a közönség nagyon szereti. Jellemző, hogy aprilisban Szolnokon az Aba Novák-teremben 33 festményéből 30 színté azonnal elkelt, hármát azért hozott haza, mert azok eleve magántulajdonban voltak.

Ez a beszélgetés a művésznő Mester utcai műtermében zajlott le.

— Kérem, tekintünk vissza indulására, pályakezdésére!

— Az én pályám rendhagyó, ezért egy korábbi eseményhez kell visszatérnem. Debrecenben a Dóczi leánygimnáziumban úgy tartottak számon, mint aki csak festőművész lehet. Tar Zoltán volt a tanárom, aki abban az időben sajátos módszerrel tanított, a népi hímzések motívumait rajzoltatta velünk, közben megintotta a színkeverést, az egyenletes festékfelrakást is. Különrajzóra is jártam hozzá. Egyszerűen tízeves koromtól kezdve úgy éltem, hogy festőművész leszek. Mégis, amikor érettségiztem, nem jelentkeztem a főiskolára, férjhez mentem, az anyaságot választottam, nem akartam a szakmának sem tanára, sem iparosra lenni, hanem egy olyan festőművész-pályára vonzódtam, amelyre az ember egy bizonyos élettapasztalat után lép, mintegy belső kényszernek engedve. Ha megtanul a szakmából annyit, amennyivel ki tudja magát fejteni. Engem akkoriban a Csontváry, Rousseau típusú emberek vonzottak, akik csak a művészetüknek éltek, nem a megrendelés irányította művészi munkájukat, hanem gondolataik rendszere. Szóval, nem jelentkeztem főiskolára. Csak úgy az ember fiatal korában olyan dolgokról kénytelen dönteni, amelyekhez nincs elég tapasztalata. Az általam elképzelt pálya sokkal nehezebb, mint amilyen gondoltam, ezért módosítani akartam. Felvételiztem az Iparművészeti Főiskolára, s bár a felvételin megfeleltem, a tanulást mégsem kezdtem el. Már három gyermekem volt, és csak úgy tudtam volna a főiskolát elvégezni, ha édesanyámrá hagyom őket. Tehát visszatértem a családi életbe, de elhatároztam, hogy többet nem veszek ecsetet a kezembe!

— Meddig tartott a fogadalm?

— Fogadalmam nagy visszafogó erő volt, de hét év eltelté után mégiscsak kirobant belőlem a vágy, s elmentem a képzőművészeti körbe. Ennek éppen most lesz húsz esztendeje. Akkor már öt gyermekem volt. Megfogadtam, hogy bármi történjék velem, többet nem hátrálok meg, festőművész leszek, ha török, ha szakad.

Persze nem úgy, hogy elhanyagolom a családom, hanem hogy a kettőt valahogy összehangba hozom, annál is inkább, mert 1970-ben megszületett a hatodik gyermekem.

— Akkor tulajdonképpen újrakezdte az egészet?

— Igen, a nulláról indultam. Szilárdan el is határoztam, hogy csak az ott hallottakból és tanultakból

SZÉNABOGLYÁK

— Ha most visszatekint húsz évvel ezelőtti önmagára, az első körülmények, már akkor gondolt arra, hogy rövidesen kiállító művész lesz?

— Természetesen, bár én úgy fogalmaznék: bízom abban, hogy eljutok arra a szintre, hogy önmagamot képes leszek kifejezni. Az alapismeretek elsajátítása után az volt a nagy kérdés, hogy milyen úton induljak el, s a próbálkozások, sikerek és kudarcok közepette kerestem magam, a saját stílusomat. A hatvanas évek elején az úgynevezett szocreal, még pontosabban a szemantizmus visszaszorulása után főleg Barcsay Jenő konstruktívizmusa és Czobor Béla lírai megjelenésű képi világa kínálkozott kö-

vetendő például, vagy ott voltak Kokas Ignácék, akik a faktúrára ügyeltek nagyon, aztán Domanovszky Endre, aki a nagy felületeket kedvelte. A szentendreiekkel szemben alakult meg a hőmezővársárhelyiek csoportja, akik a hagyományokhoz jobban ragaszkodtak. Számomra ez volt a rokonszenvesebb, vonzóbb. Abból indultam ki, hogy a világ, amelyben élünk, nemcsak a nagytit, hanem a kicsinyítés irányában is végtelen. Vegeredményben az ember élete is részletekből tevődik össze, s lassanként kezdett bennem megéledni, hogy a festő számára is lehet feladat, hogy apró részletekből építse fel a képet. Inspirációt kaptam Balogh Jenőtől, a Képzőművészeti Főiskola tanárától egy tiszacsegei táborozáson. Ő egy konzultáció alkalmával azt mondta, hogy ne csak

napról a másra amatőr művészből hivatásos festőművész lett?

— Többen segítettek, s örültek sikereimnek, de azok részéről sem tapasztaltam rosszindulatot, akiket távolabb állunk egymástól. Ehhez talán az is hozzájárult, hogy én nő vagyok, haladok a magam vierein, miközben a férfiak vívják a nagy formacsatákat. Bernáth Aurél úgy vélekedett, hogy a festőművésznő nem nőnek való. Valóban, a pálya nagyon elférfiasodott, pedig megítésem szerint Dienes Valéria szavaival ide is illelnek. Hogy tudniillik nem azért kellene nők az élet minden területén, mert ők is képesek arra, a teljesítményre, amire a férfiak, hanem azért, mert mások, mint a férfiak és másképpen reagálnak egy sor kihívásra, s így egészítik ki a világot. S ha már Dienes Valéria nevével megemlítettem, hadd tegyem hozzá, hogy én eszményképek nélkül nem tudtam elképzelni az életemet. Nekem az egyik nagy eszményképem Lorántffy Zsuzsanna volt, egyrészt mert őt fiút szült, másrészt gazdagsága ellenére puritán tudott maradni, de legfőképpen azért, mert számomra mindig a kulturált nő megtestesítője volt. De Marie Curie szívóssága is mindig erőt adott.

— Hogy érzi magát Debrecenben? Hogy vélekedik a területi szervezet munkájáról?

— Ha a területi szervezet kerül szóba, mindig azt kell mondanom, hogy a vezetés is szakma, amit tanítanak. Nekünk eddig mindig botcsinálta vezetőink voltak, akik mire megtanulták a vezést, már más állt a helyükön. Ezért van egyfajta zaklatottság a szervezet életében, tevékenységében, de meg azért, mert mindenki a másikban keresi a hibát. Én ugyan nem tartok haragot senkivel, de az a benyomásom, hogy szellemileg nagyon keveset lehet a szervezet tevékenységéből meríteni.

— Köszönöm a beszélgetést.

Bakó Endre

Kálmán Béla

ÉRTSÜNK SZÓT!

Megyei és járási
földrajzi adattárak

Szeptember 13-án Heves közrögben egy kis bensőséges ünnep keretében emlékeztek meg a megyeiek, járásiak és a fővárosból, Debrecenből, Nyíregyházáról, Nagykanizsáról meghívottak a hevesi járás helyneveinek megjelenéséről.

Országunk mai határain belül egy jelentős mezőgazdasági terület a 60-as évek elején, hogy megmentsük a csak szájhagyomány útján öröklődő helyneveinket (más elnevezéssel: földrajzi neveinket). Mindenki tudja, hogy a városok, faluk nevének kívül minden hegynek, víznek, völgynek, terület résznek, hídnek, utcának, térnek megvolt és megvan a maga neve. Ezek nagyrészt természetes úton keletkeztek, az állam — századunkat nem tekintve — ritkán avatkozott be a nevéadásba, rendszerint tudomásul vette és regisztrálta a lakosoktól használt neveket.

Egy-egy község belterületének és határának a domborzattól, a terület nagyságától függően 50—1000 helyneve van. Mivel ebbe az utca nevek is beleszámítanak, a fővárost — akárcsak lakosság szerint — nem községnek, hanem megyének kell tekinteni, hiszen járási területén a középkorban három város (Buda, Pest, Óbuda) és legalább egy tucat község osztozott (Al- és Felhéz, Szentpéter, Szentjakab, Újbécs, Jenő, Erzsébetfalva, Csepel, Hidegkút, Tótfalu, Kis- és Nagytétény). Így a mintegy 3300 településre átlagosan csak kétszáz helynevet számíthatunk, de van hazánkban kétharmadmilliónál. De vehetjük alapul azt is, hogy egy nemrég megjelent járási forrásmunkában tízezerrel több helynevet gyűjtöttek össze egy kisvárosból és 51 faluból (Veszprém megye földrajzi nevei I. A tapolcai járás. Bp., 1982.). Tekintve, hogy a járás területe nem egészen 800 négyzetkilométer (lakóinak száma 57 és fél ezer), ez Magyarország területének 115-öd része. Ha a 10 és fél ezret 115-tel megszorozzuk, jóval az egymillió fölé jutunk.

Vegyük tekintetbe, hogy Budapest és a Duna nevével legálább százmillió ember ismeri, Debrecenét talán 15 millió, Berettyóújfalut 2—3 millió, Mikepércsét talán pár százezer, de például a tapolcai járás Megyer községének 81 lakosa közül — ha még a csecsemőket is bele vesszük — akkor is legfeljebb ennyi ismeri a Páskomárok, Szüksapás, Szentegyháza, Marcal alla dülőneveket. Nem biztos ugyanis, hogy a szomszédos Nemeskeresztúr, Hetvefő, Rigács és Gógánfa lakói közül sokan akadnának, akik e szántóföldeket és réteket meg tudnák nevezni. Ma már minden községben kevés az olyan ember, aki a közös gazdálkodás előtti határneveket mind ismerné, hiszen évtizedek óta kihálóban van a hagyományos paraszti életmód. A dülök nevének csak egy csekély részét őrzi jól-rosszul a kataszteri térkép. A szájhagyomány évszázadokig apáról fiúra hagyta ezeket a neveket. Ha az ezredforduló előtt nem jegyzi föl minden község határának az idősebbek emlékezetében még élő helyneveit, akkor másfél évtized múlva esetleg ősi elnevezések ezrei merülhetnek feledésbe.

Megyék, járások már két évtizede nagy anyagi áldozattal adják ki a lelkes helyi gyűjtők szakemberektől vezetett csoportjainak eredményeit. 1964-ben Zala megye kezdte meg a sort, őt követte Somogy, Vas, Tolna, sajtó alatt van Baranya, elkészült Komárom vármegye anyaga. Megjelent Heves megyének három, Szabolcs-Szatmárnak, Hajdú-Biharnak, Veszprémnek egy-egy járása, Pest megyéből a Csepel sziget. Folyik a gyűjtés Győr-Sopron, Veszprém, Fejér, Borsod, Bács-Kiskun megyében, befejezéshez közeledik Heves megye. Sajnos a középső és a keleti megyék nagyon lemaradtak a versenyben, pedig Szatmár-Szabolcs megye fehérgyarmati járásának helynevei nyomdára készen állnak, csak az illetékes mecénás nem találta meg eddig a lehetőséget. Pedig jó volna, ha már valamelyik tisztántúli megye vagy járás is rendezhetne egy szerény kis ünnepséget a jól végzett munka örmére, mint Heves nagyközség.

SZÉKELYHIDI ÁGOSTON:

Nyelvtan

Bejegyezte az órát az osztálynaplóba, aztán a névsorhoz lapozott. Kit szólított?

Három éve tanít nyelvtant, irodalmat és történelmet ezeknek a lányoknak és fiúknak. Bárkit választ, az eredményt szinte előre tudhatja. Különben is, most gyakorlást tűzött ki feladatát, a mindennapi tapasztalat megforgatását, vizsgálatát. A mai magyar nyelv rétegei: a tárgy nem igényel halomnyi adatot vagy meghatározást, inkább természetes megfigyelést, érzéket, okosságot. Szabad menetet fog engedni az órának. De az ítéletekben szigorú lesz. Másképp folyosói csevegésnek vennék a dolgot ezek az anyányi-apányi kamaszok.

— Ma engedékeny vagyok — kezdte a szokásos bizalmas ironikussággal. — Mindenki felelhet.

— Köszönjük — mormolta a bozontos hajú, széles arcú, örökké nyugtalan Szepesti Miska.

— Jó ötlet — a tanár a fiúra mutatott.

— A köszönetnél maradunk. Hogy fogalmaz, például, egy úttörő, egy pincér, egy vagány? Főleg a szókincs érdekes.

A magas, vállas fiú fölállt.

— Köszönjük szépen az ajándékot, tanár bácsi — jobb tenyere élet a homlokához szorította. — Előre! — körbepillantott.

— Most jön a pincér — szögletesen meghajolt és köhintett. — Hálásan köszönjük, uram. Legyen a vendégünk máskor is — kiegyenesedett, föltúrta az ingujját. — Itt a vagány — rövid, kopott ceruzáját a szája dugta, úgy tett, mintha cigarettázna.

— Kös, öreg! Marha nagy szived van — el-

komolyodott. — Persze, ezt egy vagány mondta, nem én.

— Ugyan már — legyintett a tanár. — Ötös. Leülhetsz.

Az a lány, aki Szepesti Miska mögött ült, sügött valamit a fiúnak. A fiú sértetlen fölkapta a fejét.

— Mi történt? Piroska valami hibát tett észre? — kérdezte a tanár.

— Azt — a fiú hevesen bólogott. — Mindenben hibát vesz észre. Mindenben!

— De tanár úr! — a komoly és meleg tekintetű, szép lány fölállt, megigazítva a blúzát és a szoknyáját. — Csak azt mondtam, hogy jellemző, hogy az ötöst nem köszönte meg, pedig éppen a köszönetből felelt. Meg azt, hogy a fiúk sosem köszönnek meg semmit. Olyan durvák.

A tanár a fiúhoz fordult.

— Erről mi a véleményetek? Így van? Nem így van?

Két fiú is jelentkezett.

— Nekem az a véleményem — előbb az szólalt meg, aki a nagy, zsúfolt, üvegezett szekrény mellett ült —, hogy a lányok egyre kényesebbek. Mindenért — kereste a kifejezést —, hát igen, mindenért nyavalyognak. Hogy beszéljünk veletek? — széttárta a karját.

Piroska higgadtan és valamiért szomorúan válaszolt.

— Rendesen. Csak rendesen, ennyi az egész.

— Próbát tartunk — határozott a tanár. — Képzéljétek el, hogy most találkoztok először. Egy nyári táborban, a Balatonnál.

Nagy D

LÁNG

Ujjam hegyén he nem! — mint csó úgy fog a remény még fellobban, serceve ég, aztán viaszba fúl s megmered abba

SÉTA

Mikor kezembem szárnnyként verde szívemben visszhívó dobogásod: egy pillanat bűvű úgy éreztem, hogy a bőröd alatt éle

ÉJSZAKA

Fáradt ablakszem, nines egybeem, valamelyik üveg néz a sötétben, önmagával benes megszólaltassa

Nagy Dániel 28 év ir rendszeresen írók.

Szulovsz

(NEVEM H

Nevemet hallva valaki megint megkérdezik: azonos vagyok-magammal?

Becsaptam. Rút igennel feleltem

FÖLFESZT

Emelem karjaim összefogódnak mással. De nincsen más csak én van a rámszegtett egyedül

BUSZ

Fölszállván, kö Tokával koron mérete-nyirok melegedet a hatalmas befő

Összekacsintok leszállyunk. Menjünk csak

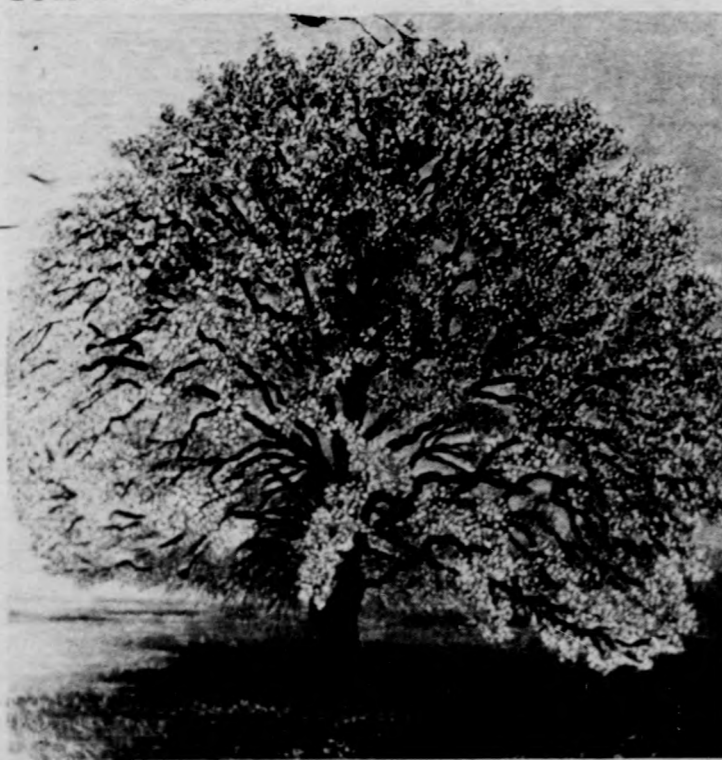
HELYZET

én te 6 mi ti helyettük

Szulovszky Ján egyetemi hallgató. Életem s lapjaim most mutatunk

A fiúk estére társ diszkóba. Persze rista. Mert ezek csoltak, a törtémen mosolygott. le, mit szeretném a helyzetben. Go Szepesti Miska — Mondhatom padban. — Ha más néár. De a sovány, ga Lajos már ny — Zenés vagy hanyag, fölénnyekodott. — Na, ról jöttetek? L nézettek meg padban ülő lány szel, este elsurru nézett. — Valah nyájából. — Oriási! Lu Szepesti Miska. — folytatta elv a tanár nevében. — Ámen — a következő tótt. — Én olasz, szándékosan — Szi, szí? Erte lár. Te gyere! — lány kezét, kihívégimerte és m — Ejnye! — talra csapott. — Azt hittem tozik — védeke — Halljuk a kéltlen hátradó. Barta Ibolya. lója jelentkezet

BOLDOGSÁGVÁRÁS

T!

Nagy Dániel versei:

LÁNG

Ujjam hegyén holdfényként —
nem! — mint csonkig égő gyertya lángja,
úgy fog a remény:
még fellobban,
serceve ég,
azán viaszba fül
s megmered abban.

SÉTA

Mikor kezemben tartottam
szárnyként verdeső kezéd
szivemben visszhangzott
szivdobogásod:
egy pillanat bűvöletében
úgy éreztem, hogy tulajdonképpen
a bőröd alatt élek én is.

ÉJSZAKA

Fáradt ablakszemek hunyó fényei alatt
nincs egyebem, csak a vág, hogy
valamelyik üveg mögött valaki lélegzik,
néz a sötétben, és rám vár, hogy kedves
önmagával benépesítse
s megszólaltassa magányom.

Nagy Dániel 28 éves, nyomdász szakmunkás. Mintegy két év
ir rendszerebben. E három versével mutatjuk be olvasóink-
nak.

Szulovszky János versei:

(NEVEM HALLATÁN)

Nevemet hallván
valaki
megint megkérdezte:
azonos vagyok-e
magammal?

Becsaptam. Rútul.
Iggennel feleltem.

FÖLFESZÍTVE

Emelem karjaim:
összefogódnék
mással.
De nincsen más
más csak én vagyok
a rámszegtett magánnyal
egyedül

BUSZ

Fölszállván, körbenéztünk.
Tokával koronázott öltönyöktől,
méretre-nyírott fű-fejektől
melegedett a bádög-tetejű
hatalmas befőttesüveg-busz.

Összekacsintottunk:
leszálltunk.
Menjünk csak gyalog inkább!

HELYZETKÉP

én
te
ő
mi
ti
helyettük

Szulovszky János huszonegy éves; történelem-néprajz szakos
egyetemi hallgató. Különléte irásai három éve az Egyetemi
Életemben s lapunkban jelentek meg alkalmanként. Verseiből
most mutatunk be először néhányat.

A Fővárosi Operettszínház 1981-ben újra bemutatta a
Leányvásárt. (MTI-fotó: KS)

A LEÁNYVÁSÁR SZERZŐJE

JACOBI VIKTOR CENTENÁRIUMA

Napjainkban a rock, a mu-
sical színházi világában sok-
szor parentálták el az ope-
rettet mint divatjamúlt szin-
padi műfajt. De amikor mel-
lő szerezposztásban kitűzik a
Leányvásárt vagy a Sybillt,
a közönség megröhanja je-
gyekért a pénztárakat, hogy
a szép régi melódiák hallga-
tásakor elábrándozzék. Így
történik ez minden esetben,
amikor Jacobi Viktor ope-
rettjeit játsszák. A zeneszer-
zőnek most van a centená-
riuma: 1883. október 22-én
született Budapesten. Mind-
össze harmincyolc éves volt,
midőn távol a hazától, New
Yorkban elhunyt.

A Markó utcai főreálisko-
lában tanult, ahol 1901-ben
érettségizett. Akkor már jól
beszél angolul és franciául,
s ügyesen zongorázott. Szülei
azt akarták, hogy a gazdasá-
gi életben helyezkedjék el,
ezért beiratkozott a Keleti
Akadémiára. Az intézet nem
volt inyere, otthagyta az is-
kolát, s jelentkezett felvétel-
re a Zeneakadémián. A ze-
neszerzői szakon Koessler Já-
nos volt akkor a professzor,
aki felismerte Jacobiban a
tehetséget, és szívesen vállal-
ta tanítványának. Növen-
dektársai közül Kálmán Im-
re és Szirmai Albert lettek
legjobb barátai. Alig múlt
húszéves, amikor megírta
első színpadi művét, a Rát-
tartós királykisasszonyt, s
benyújtotta a Népszínház-
nak. Ebből az időből száma-

zik róla és mesteréről egy
anekdota. Megkérdezték
Koessler, hogy három, a
könnyebb műfaj felé orien-
tálódó növendéke közül me-
lyiktől várja a legtöbbet?
Válasza így hangzott:

— Legtöbbet tud Szirmai
Albert, legtöbbre viszi Kál-
mán Imre, legzseniálisabb
Jacobi Viktor.

Jacobi egyik életrajzírója,
Koch Lajos színháztörténész
szerény, sovány embernek
jellemzi Jacobit. Olyan volt,
mintha arcát sohasem érte
volna nap. Hajlékony, simu-
lékony, tapintatosan alkál-
mazkodó. A század elejének
pesti színházi világában egé-
szen különös jelenség. Emli-
tett első darabjának témája
Holger Drachmann dán me-
sejátékából született, de nem
lett volna siker Heltai Jenő
alapos átdolgozása nélkül.
Jacobi néhány közepes lib-
rettó után végre megtalálta
az igazit. 1911. november 14-
én mutatta be a Király Szin-
ház a Leányvásárt. Fedák
Sári, Király Ernő, Petrás
Sári és Rátkay Márton viték
sikerre a mindmáig népszerű
munkát. Aztán elkövetkezett
az első világháború kitérésé-
nek éve, 1914. február 27-én
játsszák először a Sybillt,
amely nemzetközi tekintélyt
szerzett a zeneszerző Jacobi-
nak. A külföldi kiadók ver-
sengtek a darab jogaiért.
Jacobi júliusban Angliába
utazott, hogy részt vegyen
operettjének londoni pró-
báin. Ott érte a világháború
kitérése, a hadüzenet napja.
A Sybill próbái azonnal meg-
szakadtak. Rövidesen tuda-
mására hozták, ha nem
hagyja el Angliát, internáló
táborba kerül. Jacobinak az
utolsó órában sikerült az
Olympic nevű óceánjárón
Amerikába áthajóznia. New
Yorkba is eljutott már a
Leányvásár és a Sybill híre.
Szívesen fogadták a zene-
szerzőt. Komponált, sok
pénzt szerzett, de gyötörte a
hónvágy. Ám hazáját nem
tudta viszontlátni többé.
1920 végén ugyan átjött
Európába a Sybill megkésé-
t londoni bemutatójára, s
Bécsben meg is látogatta ba-
rátját, Kálmán Imrét, aki
meghökkenve tapasztalta,
milyen vézna, beteg ember
lett Jacobiból. Könyörgött
neki, maradjon Ausztriában,
hiszen Amerika nem való
ilyen megrongált, egészségtel-
alkotónak.

Jacobi gazdag zenei véná-
jából még számos darabra
futotta. Ilyen volt Molnár
Ferenc Farkas című vigjáté-
kának zenés változata, vala-
mint az Almavirág, amelyet
Fritz Kreislerrel együtt kom-
ponált. Akkor már halálos
beteg volt, az orvosok fehé-
rűvérséget állapítottak meg
nála. A New York-i Wood-
lawn temetőben egy sír már-
ványkövére egyetlen szót
véstek: Jacobi.

Kristóf Károly

SIPOS ZSÓFIA MUNKÁI

VÁRAKOZÁS

ÁLOM

BÚCSÚZNAK A FÁK

A fiúk estére táncolni hívják a lányokat, a
diszkóba. Persze, különböző szerepekben.
Mint sportoló, zenész, sofőr, sőt külföldi tu-
rista. Mert ezek már saját nyelvet barká-
csoltak, a tört magyart — keserűen, gúnyo-
san mosolygott. — A lányok pedig írják
le, mit szeretnének hallani. Mármost abban
a helyzetben. Gondolkozási idő két perc.
Szepesti Miska nyomban megmozdult.

— Mondhatom? — félig fölemelkedett a
padban.

— Ha más nem vág neki — intette a ta-
nár.

De a sovány, szőke, művészajlamú Kor-
ga Lajos már nyújtotta is a kezét.
— Zenész vagyok — kilépett a padból,
hanyag, fölényes tartással a falhoz támasz-
kodott. — Na, báránykám, melyik tanyá-
ról jöttetek? Láttatok-e élő gitárost? Jól
nézettek meg — megveregette a szomszéd
padban ülő lány vállát. — Ha kis okos le-
szel, este elsurranhatsz hozzám — a tanárna
nézett. — Valahogy így fogják ki egyet a
nyájból.

— Óriási! Lui, óriási voltál — ujjongott
Szepesti Miska. — Ötös, fiacskám. Leülhetsz
— folytatta elváltoztatott hangon, mintegy
a tanár nevében.

— Ámen — a tanár beírta a jegyet.
A következő fiú külföldi turistát alakít-
tott.

— Én olász, digó, itáli — vontatottan,
szándékosan idegen kiejtéssel beszélt.
— Szi, szi? Erteni? Én van dollár, sok dol-
lár. Te gyere! — lehajolt, megfogta az egyik
lány kezét, kihúzta a padból, tetőtől talpig
végigmérte és megsimogatta a csipéjét.

— Ejnye! — a tanár indulatosan az asz-
talra csapott.

— Azt hittem, hogy ez is a szerepez tar-
tozik — védekezett a felelő, és leült.

— Halljuk a lányokat — a tanár megbé-
kélten hátradólt a széken.

Barta Ibolya, a lányok elfogadott szószó-
lója jelentkezett.

— Nem írtunk semmit, de szívesen kö-
zöljük a fiúkkal, hogy milyenek szeret-
nénk látni őket — a magas, barna lány el-
simította a haját a homlokából. — Először
is illik köszönni és bemutatkozni. Legfon-
tosabb mégis, hogy adjanak indokot a meg-
szólításra. Meg, persze, a meghívásra is.
Mert különben olyan az egész, mintha kis
senkinek, mintha utcanőnek nézzenek min-
ket...

Szepesti Miska felhőrdült.
— Ki néz annak titeket? És hogy indo-
koljunk? Tudományosan?

A lány elpirult.

— Elég, ha azt mondjátok — zavartan
megint elsimította a haját a homlokából —
elég az is, hogy szép a szemed, hogy csinos
voltál a strandon — a pirulása fokozódott
—, mit tudom én, valami, ami csak annak
szól, akihez odamentek.

„Ami csak annak szól” — ismételte ma-
gában a tanár, és arra a levélre gondolt,
amit reggel írt, sebtében, a feleségének. Az
asszony másik városban dolgozott, ahol
laktak, és hetente, kéthetente találkoztak.
Közben csak levelet váltottak: többnyire a
férfit írt, hogy mikor indul, mikor érkezik
haza. Ez a levél is mindössze pár sorból állt.
„Bárki küldhetné bárkinek” — állapította
meg bosszusan.

Barta Ibolya még mindig beszélt.
— Nem igaz, hogy a lányoknak imponál
a nagyképűség. Nem igaz!

Több fiú és lány kért szót.

A tanár elhatározta, hogy a levelet nem
küldi el. Másikat ír. Reggel, borotválkozás
közben, észrevette, hogy a szobájában az
asztalra állított fénykép milyen különösnek
mutatta a felesége szemét. Hold alakúnak.
Erre most figyelt először. A levelet ezzel
kezdi.

— Sajnálom — az órájára nézett, föl-
állt, szorosabbra húzta a nyakkendőjét —,
bárhogy sajnálom, a vitát be kell rekesz-
teni. Végül még hiányzik egy-két összefüggés
és következtetés. Erre is kell idő.

nán Béla

gy vagány

tanár. —

högött ült,

tetten föl-

hibát vett

tt. — Min-

ben!

és meleg

gazítva a

azt mond-

tt nem kö-

nésből fe-

köszönnek

Igy van?

előbb az

üvegezett

nyok egy-

reste a ki-

nyavalyog-

szettárta

szomorú-

ennyi az

tt a tanár.

alálkított

salatonná.

A kutatás tematikája évről évre bővül

Beszélgetés Székely Györggyel, a Debreceni Orvostudományi Egyetem tudományos rektorhelyettesével

Székely György Püspökla-
dányban született, Egerben
érettsgizett, Pécsen szerzett
orvosi diplomát. Kutatómunká-
ját Szentágotthai János
mellett kezdte és folytatta
éveken át. Nyolc éve a DOTE
professzora és három éve
rektorhelyettese. Arra kér-
tük, mutassa be az egyetem
tudományos tevékenységét.
Jól ismerjük az aforizmát,
amely szerint a tudományhoz
is elsősorban az a három dol-
log kell, ami a háborúhoz,
vagyis pénz, pénz és harmad-
szor is pénz. Székely György-
nek elsőként azt a kérdést
tettük fel, milyen források-
ból származnak a pénzössze-
gek a tudományos kutatásra?
Azt is megkérdeztük, hogy a
tudományos tevékenységre
fordítható pénz be van-e
építve az egyetem költségve-
tésébe vagy külön alapot ké-
pez?

— Egyetemünk évente kö-
rülbelül tízmillió forintot
fordíthat tudományos kutá-
sra — közli a rektorhelyet-
tes. — Ez az összeg különbö-
ző forrásokból származik.

Legnagyobb hányadát, mint
egy hatmillió forintot az
Egészségügyi Minisztérium
központi támogatása jelenti.
Ebből a pénzből vásárolhat-
unk 100 ezer forint értékű
egydi hátrányos műszereket is.
Aránylag ükeletű a Tudomá-
nypolitikai Bizottság tá-
mogatása. E terület meg-
határozott témák kutatására ad
pénzt, amit pályázatokkal le-
het elnyerni. Jelenleg egye-
temünknek tizenhárom kutató-
helye két és fél millió for-
int összegű támogatást él-
vez, a pénzt csak a meghatá-
rozott témák kutatására le-
het fordítani, s bár a gazda-
sági hivatal kezeli, az összeg
felett a kutató vagy a kutató-
csoport vezetője diszponál.

Meghatározott célt szolgál az
Egészségügyi Minisztérium
úgynevezett célprogram-
pályázata. Az idén a nyirok-
szervek működésének és be-
tegségeinek kutatására kap-
ott öt kutatóhely csaknem
egy millió forintot. A Magyar
Tudományos Akadémia is ad
támogatást, körülbelül egy
félmillió forint értékben.
Vannak továbbá akadé-
miai pályázatok, amelyeket
az idén négy kutatóhely
nyert el egyetemünkön, ez
most körülbelül két millió
forintot jelent. Feltétlenül
említést érdemel még a két-
három évente nagyszámú
beszerzésre kapott támoga-
tás ugyanezekről a főhatósá-
goktól, illetve testületektől.

Tematika és irányítottság
— S a témákat mi szabja
meg? — kérdelem. — Mond-
hatjuk-e, hogy a pénz össze-
ge és az irányítottság? —
fordulok ismét Székely
Györgyöz.

— Nem mondhatjuk —
hangzik a határozott válasz
—, bár mindkettő fontos,
meghatározó tényező, és az
irányítottság a pályázatok
révén mind jobban érvénye-
sül. Számolni kell azonban
más objektív és szubjektív
tényezőkkel is. Ilyenek pél-
dál a hagyományok, a mű-
szerellátottság, a nemzetközi
kooperáció, a szakemberek
felkészültsége, érdeklődése.
Debrecenben például hagyomá-
ny az immun-rendszer
kutatása, ami most már
rendkívül szerteágazó. Van
ugyanis alap kutatás jellege is,
gondoljunk például az im-
munrendszer működésének
genetikai meghatározottsá-
gára. Vagy ilyen témákra, mint
az immun-rendszer fejlődése
csecsemőkori, az endokrin-
szervek és az immun-rendszer
összefüggése. Egy másik szé-
les spektrumú vizsgálatso-
rat nálunk a daganat-
kutatás. Itt jegyzem meg,
hogy a kutatás közben ka-
pott válaszok sokszor nem az
eredeti kérdésre felelnek, ha-
nem új irányba viszik a kutá-
tót, új témákat, új össze-

függéseket világitanak meg. A
fontosabb témákat a teljesség
igénye nélkül csak címsza-
vakban sorolom tovább: az
izom- és idegrendszerben a
szerkezet és működés össze-
függésének vizsgálata, az
agyi sérülések reparációjá-
nak a vizsgálata, a transz-
plantációs kísérletek (pél-
dál a Szemészeti Klinika
szaruhártya-átültetése), a
születés időpontja körüli (pe-
rinatalis) vizsgálatok, a gene-
tikai kutatások, rengeteg al-
kalmazott gyógyszer-tani vizs-
gálat, különböző klinikai en-
dokrinológiai vizsgálatok stb.
A kutatás tematikája évről
évre bővül, hiszen az élet
újabb és újabb kérdéseket
vet fel. Épül az Atommagku-
tató Intézet területén a ciklot-
ron fogadó épület. Már az
orvosbiológiai programok is
készülnek a ciklotronhoz.
Mint a felsorolás mutatja, a
DOTE-n folyó tudományos
munkának is több szintje van,
úgy mint alap kutatás, alkalm-
ozott kutatás és fejlesztés.

Drága-e a kutatás?
Felteszem a sztereotíp kér-
dést, ami a tudományos mű-
helyekben elengedhetetlen.
Tudniillik, hogy elegendő-e
a rendelkezésre álló pénz?
— Természetesen a tudomá-
nyos kutatásra a pénz so-
hasem elegendő, mert több
pénzből nagyobb teljesítme-
nyű műszereket lehet vásárol-
ni, nagyobb kutatócsoport-
ot lehet foglalkoztatni. De
ismerte az ország gazdasági
helyzetét és a fizetési kötele-
zettségét, most méltánytalan
lenne több pénzt követelni.
Sokkal nagyobb bajunk van
a pénz felhasználási módjá-
val, pontosabban a felhasz-
nálás agyonszabályozásával!
Elő van írva, hogy miből, mit
és mikor lehet vásárolni. Az
összeg 80 százaléka be van
építve az egyetem évi költsé-
gvetésébe, vagyis minden-
képpen el kell költeni, mert
különbön elvonják. De ha
rendelünk egy műszert, az
nem biztos, hogy meg abban
az évben megérkezik, sőt in-
kább az ellenkezője biztos.
Azaz: a túlszabályozottságot
a piac gyenge kínálata csak
tovább rontja, hiszen a mű-
szerek zöme importárú.

A DOTE tudományos hírneve
Az egyetem kiterjedt
kapcsolatait és egyben tudomá-
nyos tevékenységének
megbecsülését mutatja az a
tény, hogy az idén 34 tudomá-
nyos rendezvényünk volt,
közülük több nemzetközi. Is-
mereteink szerint mind a
külföldi, mind a hazai ven-
dégek elismeréssel nyilatko-
ztak az itteni munkáról, az
egyetem tudományra inspirá-
ló környezetéről.

Az teljesen világos elő-
tűnk, hogy az elméleti inté-
zet kutatóorvosi tudomá-
nyos munkát folytatnak. De
vajon a klinikai gyógyítást
végző orvos milyen mérték-
ben köteles bekapcsolódni a
kutatócsoportokba? S egyáltalán
milyenek az egyetemi kutató-
munka személyi feltételei?
— Minden klinikai orvos-
sal szemben úgynevezett
három követelmény érvénye-
sül, egyaránt feladata a
gyógyítás, az oktatás és a ku-
tatás. Tudjuk, hogy ez na-
gyon nagy terhet ró orvos-
sainkra, de nem engedhetünk
a követelményből, mert meg-
győződésünk, hogy jó orvos
és jó oktató csak az lehet, aki
kutatóként is lépést tart a
fejlődéssel, s egy-egy sza-
kaszban esetleg ő maga dik-
tálja a fejlődés ütemét.

A klinika feladata a szakorvos-
tánpótlás képzése is. Akinek
nincs érzéke vagy kedve a
tudományos munkához, az
nem marad itt. Úgy ítélem
meg, hogy a tudományok
művelése terén a DOTE fel-
jövőben van, egyre szebb
eredményeket könyvelhet el.
Furcsa ellentmondás, hogy a
tudományos munka személyi
feltételei mégis egyre job-
ban romlanak. A végzett or-
vosok körében ugyanis csök-
ken az érdeklődés az elméleti
szakmák iránt. Ennek ren-
geteg oka van, de az egyik
mindenképpen az, hogy a
klinikákon vonzóbbak az
anyagi lehetőségek. Sajnos,
mindinkább csökken az az
embertípus, aki megszállott-
ja egy gondolatnak, egy ideá-
nak, akit nem csupán az
anyagi megbecsülés tud he-
víteni, hanem valami belső
hajtóerő és az erkölcsi el-
ismerés vezérel. Valószínű,
hogy a fejlődés járható útja
rövideken az lesz, hogy az
aaptudományokkal foglal-
kozó orvosi intézetekben
nem orvosi diplomával ren-
delkező fizikusokat, kémiku-
sokat, biológusokat kell mind
nagyobb számban foglalkoz-
tatni, jóllehet sokan erről
nem szívesen hallanak...

Bakó Endre

Hetvenéves a Püspöki Palota*

EGY DEBRECENI BÉRHÁZ ÉS LAKÓI A SZÁZADELŐN

„Elmúlt időkre visszaemlékezni mindig
érdemes, mert a múlt emléke nélkül élni
nem lehet” — írta Sági Lajos műemlé-
keink, tárgyi örökségünk fokozottabb vé-
delmét és közkinccsé tételét szorgalmazó
szeptember 17-i cikkében. E mondatá
módoja is lehetne annak a — megvénkben tár-
sadmalmi mozgalomra terebélyesedő — fo-
lyamatnak, amelynek célja a kis- és középs-
szintű társadalmi közösségek identitáskere-
sítésének segítése az adott közösségek múlt-
jának vagy múltjuk egy darabját őrző em-
lékek feltárásával, róluk szerzett ismer-
etek közreadásával.

Talán nem véletlen, hogy a hazai törté-
netírásban is — párhuzamosan a kisebb
társadalmi közösségek önállóságának és ér-
dekérvényesítési törekvéseinek fokozódásá-
val — egyre inkább polgárjogot nyer a
helyi társadalmak, a társadalom mikrosz-
intű csoportjai (például: család vagy háztar-
tás) múltjának, életmódjának, mentalitá-
sának, életstratégiájának feltárása. Ezen
egymást kiegészítő és erősítő folyamatok
eredője közös nyereségre lehet a kisebb
közösségek saját arculatukra, sajátos felada-
taikra való rátalálása és ezáltal a társadalmi
demokratizmus fejlődése, az egész tár-
sadalom sokszínűségben és öntudatban való
gazdagodása.

A fenti folyamatokhoz kíván hozzájárulni
a cikk, amely egy, a Püspöki Palota és lakói
történetét feldolgozó tanulmány szélesebb
érdeklődésre is számot tartó adatait tartal-
mazza.

I. A Püspöki Palota — amely Debrecen bel-
városának egyik legismertebb, városképileg
is meghatározó épülete — 1913. január 27-
én kapott használatbavételi engedélyt a vá-
ros tanácsától.

Ez az időszak — az „utolsó békeévek” —
a belváros építészeti fejlődése szempontjából
korszakhatár: a fővárosban a XIX. század
utolsó évtizedében tetőző építési hullám
századunk tízes éveinek elejére érte el a
vidéki nagyvárosokat, így Debrecen is. A
viszonylagos gazdasági fellendülést ki-
sérő, a magyarországi romantikát és a szecesszió
stílusjegyeit megthonított építkezések meg-
bontották a múlt század végére kialakult
egységes arculatú városközpontot, amelyben
a klasszicista stílusban épített középületek
és a klasszicistához hasonlított eklektikus
stílus elemeinek felhasználásával újjáalakít-
ott egyemeletes lakóépületek kellemes har-
monióval illeszkednek egymáshoz. Egyfelől
a századelőn megváltozott minőségű igénye-
ket hordozó feszítő lakásúrszükséglet, másfel-
ől a feltámadó beruházási kedv az 1907-
1909 közötti időszakban a korábbi városépíté-
si és szabályozási elvek felülvizsgálatára
késztették Debrecen tanácsát. A város új
építési szabályzata, valamint a modern, beton
csatornahálózat kiépítése, a víz- és vá-
rosüzem-szolgáltatás kiterjesztése teremtet-
ték meg a feltételeket ahhoz, hogy a Deb-
recen elerő építési hullám sodrában létre-
hozott épületek — különösen a bérházak —
mind építészeti színvonalukban, mind pedig
funkcionális szolgáltatási (komfort-) nivó-
jukban nem csupán megközelítették, ha-
nem túlszárnyalták az érték fővárosi társa-
ik hasonló jellemzőit. Az új épületek —
például: a Debreceni Első Takarékpénztár,
a Kereskedelmi és Iparkamara, a Református
Egyházközség bérpalotái — fogadtatása
nem volt egyértelmű.

Zoltai Lajos lelkesedve fogalmazta meg az
egyik oldal véleményét: „A város, amelyet
fél századdal ezelőtt is még sokan inkább
nagy falunak neveztek, mint művelt külföldi
értelemben vett városnak, sietve vetkőzi le
régie paraszti külsejét. Paloták emelkednek ki

a földből, s az életet a technika vívmányai-
nak, a modern városi élet nélkülözhetetlen
higiénicus intézményeinek gyors meghono-
sítása teszi mindenkire nézve szebbé, kényel-
mesebbé.” (DKK, 1912. 140.)

A debreceni nagyközönség zöme azonban
fájdalmas értékvesztésként élte meg a civis
város klasszicista városképének felbomlását,
a parasztpolgárság gazdálkodásának és élet-
módjának sajátos racionalitását tükröző épü-
letek szerkezetének és nagyságrendjének
radikális átalakulását. Hiszen az új bérpa-
loták nem csupán stílusukban vagy külső
megjelenésükben, városképi látványukban
jelentettek jelentős változást, hanem funk-
cionális szerkezetük, a lakások elrendezettsé-
ge és bérleti jellege már a Debrecenben is
kialakuló modern polgárság és középosz-
tályi értelmiség életmódjának, minőségileg
más racionalitásának volt tükröződése.

A Püspöki Palota szinte sürítve tükrözi az
előbb vázolt folyamatokat, sajátosságokat.

A debreceni Református Egyházközség
1909 januárjában kapott ajánlatot a László
testvérek nevezetű fővárosi építő cégtől arra,
hogy a Nagytemplom melletti, az egyház-
község tulajdonában levő három telken
háromemeletes bérházat építenek, s azt 50
évi használat után az egyházközség tulajdo-
nába engedik át — természetesen díjtalanul.
Az egyházközség vezetőiben felmerült a kér-
dés: ha egy budapesti cégnek megéri, nem
lenne-e jövedelmező vállalkozás magának
az egyházközségnek? A kérdés megvizsgálá-
sára belső bizottságot választottak, amely
próbaképpen tervpályázatot hirdet-
tet meg — pontosabban „tervrajz” készíté-
sére kértek fel két helybeli és három fővá-
rosi építész. A beérkezett tervjavaslatok
közül a bizottság Balogh Kálmán budapesti
építészét találta alkalmasnak arra, hogy ki-
viteltre alkalmas terv és költségvetés alap-
jául szolgáljon. Az így elkészült tervet és
kivitelezési megbízást azonban nem az épít-
kezés megkezdése, hanem hosszas pereske-
dés és újabb tervpályázat kiírása követte. A
presbiterium által létrehozott bizottság dön-
tését ugyanis a saját botrányosnak minősít-
tette szakszerűtlenség vádjával illetve tag-
jait. „A Nap” 1909. július 8-i száma szerint
protekciónak szentelt ítélet Debrecenben, hi-
szen a szakmai előzsűri a László testvérek
tervét mondta ki a legjobbnak, az első díjat
és a megbízást viszont az utolsó jelöltnek ad-
ták ki. A nyugtalanság és a vádak miatt a
presbiterium a Magyar Mernők és Építész
Egyesületet kérte fel a terv szakmai felül-
vizsgálatára. Az egyesület elnöke válaszában
megegyeztetve a sajátban megjelent véle-
ményeket: „Az egyházközség vagyoni érde-
két kockáztatná, ha a tervekkel kivitelre elfo-
gadná. Ha a tervek valamely pályázat
során szakszerű elbírálás alá kerültek volna,
azok az első selejtezésnél kiestek volna.” Az
elhamarkodott kivitelezési megbízás visz-
szavonása 1915 februárjáig húzódó pereske-
kedést vont maga után, s olyhan egyezség-
gel zárult, amely szerint az egyházközség kö-
zel 14 ezer korona kártérítést fizetett.

Az átmeneti szakutcából pedig a presbité-
rium azzal vágta ki magát, hogy hármas tel-
kéhez a Kollégiumtól megvásárolt egy mel-
lette álló negyediket, s a nagyobb építési
hely lehetőségei természetesen új tervekkel
kivántak meg.

* Az épület hivatalos és pontos megnevezése:
egyházi bérház. Közkeletű elnevezésének valószí-
nű oka, hogy helyén korábban a Méliusz-féle püs-
pöki székház állott — az új épületben viszont két
szolgálati lelkész lakáson kívül a református egy-
háznak semmilyen hivatali helyisége nem volt. Bár
pontosan, közkeletűsége miatt a cikkben is hasz-
nálom a Püspöki Palota elnevezést.

Mazsu János

Ilyen lett volna a Püspöki Palota az első terv szerint

A Debreceni ref. egyház püspöki lakó és kórház
tervezési tervének első tervrajza.

Hallottuk valahol

A felszállás után fél óra múlva megszólal a repülőgép hangszórója:
 — Jó napot kívánok, kedves utasaink. A repülőgép másodpilótája vagyok. Nem tudja önök közül valaki véletlenül, hogy hol van az első pilóta?

— És mikor érezte először, hogy ön kutya? — kérdezte a pszichiáter a betegtől?
 — Már egészen kicsi kőlyökkutya koromban — hangzik a válasz.

— Asszonyom, nagyon tetszik ez a szoba, és megfelel a 400 korona lakbér is, csak hogy szeretnék önnek mondani valami nagyon fontosat. Az én menyasszonyom...
 — Ön itt egyáltalán nem fogadhat nő látogatót.
 — Hálásan köszönöm! Azonnal éreztem, hogy önben megbízhatom...!

— Képzeld, Karolcsák négy évet kapott bigámiaért.
 — Legalább egy kicsit kipiheni magát...

— Drágám, úgy látom, ma egészen szép időnk lesz... — mondja a férj, amikor reggel kinéz az ablakon.
 — Na és? — kérdezi a feleség.
 — De hiszen már annyiszor mondtad, hogy egy szép napon elhagysz...

— Igorka, hogy tudod megkülönböztetni az almától a körtefától?
 — Megnézem rajta a gyümölcsöt.
 — És ha még nincs gyümölcs?
 — Megvárom, míg lesz.

— Papa, miért üti mindenki azt a bácsit? — kérdezi a kisfiú a futballmeccsen.
 — Mert követ dobott a bíróra.
 — De hiszen nem is találta el,
 — Eppen azért ütük!

— Húsz éve több száz ember életét mentettem meg.
 — Hogyan?
 — Akkor határoztam el, hogy nem orvos leszek, hanem mérnök.

— A feleségem hazudott nekem.
 — Hogy jöttél rá?
 — Azt mondta, hogy a barátnőjénél aludt, pedig ott én aludtam...

A fiatal orvos először végez vakbélműtétet. A professzor szigorúan rászól:
 — Ember, csak a vakbelet! Az összes többit szépen tegye oda vissza, ahonnan kivette!

AFORIZMÁK

Az igazság a tisztességnek a reménye, az ostobaság a gyobbra nő, mint a test! (Wladyslaw Sedziak)

A legmozgókéonyabb elem a nézőpont. (Robert Karpacz)

Nevetni annyit jelent, mint degradálni valamilyen értéket. Csak hogy vigyázzunk: ha már egyetlen olyan érték sem lesz, amelyet tisztelhetünk, nem lesz min nevetnünk. (Raymond Devos)

Abban az igyekezetében, hogy eltüntesse gyenge oldalait, teljesen láthatatlanná vált. (Slawomir Trocki)

Az emlékezet olyan, mint a férfizokni: minél nagyobb rajta a lyuk, tulajdonosának annál jobban kell szegyenkeznie miatta. (Slawomir Wróblewski)

Gyakran kérdezik tőlem, kit tartok a legalkalmasabbnak a gyerekekre. Egy bizonyos: a legkevésbé alkalmasnak a szülők látszanak erre. (Bernard Shaw)

Az örültség rendszerint akkor veszi kezdetét, amikor eljön a józan ész kora. (D'Houdetot báró — XIX. sz. vége)

Nem elég hinni valakiben, jobb biztosnak lenni benne. (Lec)

A mosolygó arc más irányt szab a könnyeknek. (Wojciech Bartoszewski)

Ha vallást alapítanak, a türelmetlenséget a hét főbűn közé sorolnám. (Voltaire)

A magányosság az értelemnek az, ami a testnek a diéta: ha túl soká tart, halálos lehet, mégis szükség van rá. (Vauvenargues)

Arccal a természet felé

SZOVJET KARIKATURISTÁK RAJZAI

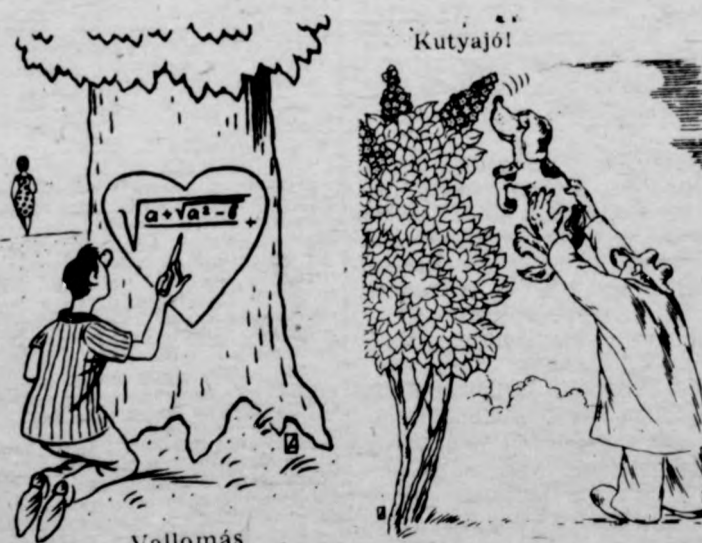
N. Bogacsov rajza

Edzes

Mély hurokon

Vallomás

FULLÁNK

Van egy család, amelyet az egész bérházban utálnak és gyűlölnék. Ha azt gondolnák, hogy veszekedések, tévedésnek. Nekik ez a fülsiketítő hang, borsos, trágár beszéd, föl sem tűnik. Bizonyos testrészek és rokonok megidézése nélkül nem tudnának egymással semmit sem közölni. A trágárság és a durvaság beléjük ivódott, mint ódon pincébe a dohszag.

Az asszony felgyógyult. A férje talán már el is felejtette, hogy válni akart, amikor idézés jött a bíróságtól. Meg kellett jelenni.
 — Te hülye paraszt, te rohadt himpellér!... — rontott neki minden átmenet nélkül az asszony a férjének. Erre aztán kitört az újabb vihar: a tapasztalatlan úrnők csak sápadoztak, de még a viharvert bírót is kiverte a varitek ennyi trágárság hallatán. Amikor nagysokára sikerült őket lecsillapítani, a bíró nem tudta fékezni a dühét: — Vegyék tudomásul, hogy ez itt nem állatkert! A bíróságon így nem lehet viselkedni! Maguknak ez a békéltető tárgyalásuk, s akkor itt szentségeknek nekem...!

Most meg hova mennek? — Hát nem látta, hogy kikéltünk? — dörgött utoljára egyet az asszony, majd bevágta az ajtót.

Ugy hírlik, hogy a darázs még a szűrés utáni órában belepusztult az asszonytól kapott fullánkba.

Sokáig tartott a procedura.

S. A. V.

SZERETET

Egymásnak adják a kilincset az emberek Vakarelszki elvtársnál. Jönnek innen-onnan, ezért-azért.

Lihegve beront Angolova és mondja:
 — Vakarelszki elvtárs, ez a Tomova egyszerűen kibíratatlan. Jönnek hozzá, ő meg a szubszónyegével foglalatokodik. Ha jegyzőkönyvet kell vezetnie — rossz a szeme, viszont ha a szönyegről van szó — egy sással is fölvehetné a versenyt. Nagyon kérem Ön, szíjjon neki!

Angolova kimegy, Vakarelszki pedig fölemeli a hagylót:
 — Tomova, igaz, hogy valami szönyegyet csináltál?
 — Igaz, Vakarelszki elvtárs. Szarvas és két ünője. Ha érdekli a feleségét, odaadom a mintát.
 — Tomova, hímezz, csak hímezz, de óvakodj Angolovától! — mondja szigorúan Vakarelszki. — Menj inkább varrni a telefonközpontba!

Kopognak, s belép Mircsev.
 — Vakarelszki elvtárs, ez a Kiko gyerek megőrült. Tegnap nem akart kivinni a telepre, s ugyanakkor süttőtökkel tömte tele a csomagtartóját. Beszéljen a fejével, mégsem mehet így ez tovább!

Mircsev kimegy, Vakarelszki pedig fölemeli a hagylót:
 — Kiko, már ezerszer megmondtam neked, hogy máshol kereskedj. Miért a sarki üzletben szerzed be a süttőtököt?
 — Főnök, ki adott föl ezúttal? — válaszol kérdéssel a sófor.

— Nem fontos, hogy ki! — korholja Vakarelszki. — Máskor ne halljak Mircsevtől ilyen dolgokat rólad... Kopognak, belép Sztankov.

— Vakarelszki elvtárs, Dragiev naponta bonyolít le vidéki hívásokat valamilyen Verocskával. Figyelmeztettem, s tudja, mit válaszolt? Nem tudok otthonról telefonálni, mert az asszony, ez a tigris, kikaparja a szememet.

— Így van rendjén, őrizni kell a családi tűzhelyet — mondja gonderhelten Vakarelszki.
 A váratlan érvől Sztankov dadogni kezd:
 — Ho-ho-gyan, talán helyenvaló dolog magáncélokra használni a vállalati eszközöket?
 — Persze hogy nem helyenvaló — mordul rá Vakarelszki és elküldi egy kézműveléssel. Ezután fölemeli a telefonkagylót és beleordít:
 — Dragiev, hogy van ez a dolog a vidéki magánbeszélgetéscéddel?

— Persze az én dolgom rögtön szemet szűr — mondja keserű hangon Dragiev —, de ha ez a kongatófa telefonközpontos betegszabadságra megy és utána nem adja le az igazolást, nem tűnik föl.

— Miért a központost kevered bele? — szidja őszese Vakarelszki. — Sztankov panaszkodott.
 — Akkor ő meg miért oktat gépjárművezetést munkaidőben? — vicsgorogja a fogát Dragiev. — Ó, a nyomorult jesszulta!

— Ne sértgesd!
 — Nem Őnek mondtam, hanem neki...
 — Tudom, hogy neki, de őt sem szabad. Végül is felnőtt férfiak vagyok. Akkor bonyolítod a vidéki hívásaidat, amikor ő oktattat meg, megértetted?

— Az Őn szava törvény, Vakarelszki elvtárs! — válaszolja engedelmesen Dragiev.
 Vakarelszki elégedetten bólint és elmosolyodik, mintha a gyermekeivel játszana a szőnyegen...

Fordította: Adamecz Kálmán

Akiről utcát
neveztek el
Debrecenben

Tanító

A tanítóképzés kezdetleges formája volt a debreceni Kollegiumban, amikor azokat a végzett hittanhallgatókat, akik az elemi és gimnáziumi osztályokban tanítottak, professzorai módszertani utasításokkal látták el. Módszertani jártasság elsajátításának szolgálatában állott a correpetitorok voltak azok az elemi és gimnáziumi tanulókkal foglalkozó nagyobb diákok, akiknek feladata volt a rájuk bízottakat tanulmányaik eredményes végzésében segíteni.

A rendszeres elméleti nevelői oktatás 1802-ben kezdődött, amikor Budai Eszaiás megbízást kapott az oktatás-tanításra. Az 1816. évi álmódszi értekezlet a rektoriakra menőket vizsgálatnak vetette alá. Ez a tanítóságra képesítő vizsga módosításával 1873-ig maradt érvényben. A neveléstani tanszék 1824-ben rendszeresítették, melyre Zakány József nagyváradi tanárt választották meg.

A tanárkar 1826-ban kimondta, hogy „aki a nevelést nem hallgatja, rektoriára és praeceptorára nem fog bocsátatni”. Az egyházkerület 1838-ban Zakány indítványára határozta el, hogy tanítóképző intézetet állít fel, de a terv csak 1855-ben valósult meg, s egyelőre az 1 éves praeparandia az akadémiai tagozat függeléké volt 2 tanárral. Veress László lett az első igazgató. A tanítóképzés ideje az 1871/72. iskolai évben 3 évre emelkedett 91 növendékkel. 1872-ben vált kötelezővé az orgonánál tanulás, mely a kántorképzés szolgálatában állt.

Az első tanítóképző vizsgára 1873-ban került sor, s a gyakorló iskola élére Kallay István került. A tanítóképző intézet ugyanebben az évben a debreceni főiskola önálló részévé vált és az 1882/83. iskolai évben 4 évfolyamúvá bővült. Jeles igazgatói voltak: Veress László, Jóó István, Kovács Lajos, Orosz István, Nagy József és 1913-tól a nagyon népszerű Veress István. Az 1924/25. iskolai évtől vált a tanítóképzés 5 évfolyamúvá, s a növendékek külön vizsgálat alapján orgonista kántori oklevelet is szerezhetek. 1925 júniusában folyták le az első ötödéves tanítóképző vizsgáit, 1925. június 27-én tartották az első önálló kántorképző vizsgát az Oratóriumban. Az államosításig még Török Tibor, Kiss Tihamér, G. Szabó Kálmán és Szemes Károly töltötték be igazgatói tisztet. A Dóczy-, s Svetits-intézetekben folyt a tanítóképzés az államosításig.

A Kollegium tanítóképzőjének kiváló tanárai voltak: Szotyori Nagy Károly, Bakos Tibor, P. Nagy Zoltán, dr. Barcsa János, dr. Ecsedi István, Péterffy László, dr. Bartha Károly, G. Szabó Kálmán, dr. Kiss Tihamér, Csenki Imre, Gulyás György, Somorjai László, Bodnár Lajos, Osváth István, Bartók Miklós, Szűcs János, Kiss György, Novák József, dr. Varga Jenő és a már említett igazgatók. Debrecen neves tanítói közé tartoztak: Csúrka István, David Sándor, Ormós Lajos, Molnár János, Török Károly, Mocsári László, Jenei Mihály, Tar Imre, Kerékgyártó Béla, Jámor Lajos, Szendi István, Háló Sándor, Sass István, Fekete László, Futó Klára, Karabélyos Anna, Béberné Gergely Ilona, Szele Paula stb. Debrecen 3 egyházi tanítóképzőjében végzett növendékek közül, különösen a felszabadulás után, számosan szereztek főiskolai, s egyetemi diplomát is. Ma már főiskolai szinten folyik a tanítóképzés, s ezzel a tanítóság régi álma teljesült. A Tanító utca a Jókai és Mester utca összekötője.

Dr. Nyakas László

SZABAD IDŐ * SZABAD IDŐ * SZABAD IDŐ *

AZ ORVOS TANÁCSA:

Kávé helyett inkább teát

A kontinensen Magyarország áll az első helyen a kávéfogyasztásban. Ez szinte már népszokássá vált nálunk. Kávéval kínáljuk a vendégeket, a gázszerelőt, a családlátogatásra érkező pedagógusokat. Munka közben ez is jó ürügy a kikapcsolódásra. Nincs értekezlet, tanácskozás feketekávé nélkül.

A kávé kis adagban valóban jó közérzetet biztosít, gyakran vágyunk rá olyankor is, amikor nem vagyunk különösebben fáradtak, csupán megszokásból akarjuk felhőrpinteni. A túlzott kávéfogyasztásnak azonban már több káros következménye lehet. Az élénkítő hatás ugyanis, a szervezet erőrtartalékainak mozgósításából ered. Mértékeltenség esetén ezek a tartalékok kimerülnek, s ilyenkor teljes testi és szellemi kifáradás lép fel. A gyomorfekély, a magas vérnyomás, a szívtrombózis, a neurózis — bár erős túlzás ezeket elsősorban a kávé számlájára írni — mégiscsak szorosan összefüggnek az a hajszolt ételmóddal, amelynek része és szinte velejárója a mértékeltlen kávéfogyasztás is.

A szomszédos és a távolabbi országokban egyre inkább terjed a teázás a kávéfogyasztás helyett. Ez tekinthető tulajdonképpen a teafogyasztás reneszánszának is, hiszen évezredekre visszatekintő szokás. Kialakulásában feltehetően fontos szerepet játszott az a felismerés, hogy a forralt víz ivásával járványok esetén megelőzhető a megbetegedés, de ezen túlmenően nyilván közrejátszott a különféle teafüvek gyógy- és élénkítő hatása és magának a teának, mint italnak az íze, aromája, élvezeti értékének megismerése és megkedvelése is.

Az idők során minden nép kialakította jellegzetes tea-

ivási szokásait, a tea elkészítésének módját, izesítésének igen széles skáláját, az izesítő anyagok változatos alkalmazásával.

A tea élvezeti értékét nagymértékben növeli az időközben felismert igen sok pozitív élettani hatás, így:

— a teának rendkívül gazdag az íz-, aroma-, és illóolaj tartalma,

— hatóanyaga a koffein, amely teafajtánként változó, átlagosan 2-4 százalék közötti és ez magasabb, mint a kávé koffeintartalma.

— Nagyobb mennyiségű fogyasztás esetén sem okoz azonban rosszulletet, vagy álmatlanságot, mivel a benne levő cersav fékezi az esetleges túl gyors élénkítő hatást, ezzel szemben frissítő hatása lényegesen tovább tart a kávéénál.

— A koffein mellett teofilint és teobromint is tartalmaz, mely anyagok értágító hatásúak, javítják a szív-működést, de közrejátszanak a veseműködés szabályozásában és vizelethajtó hatásuk is van.

— A tea cersava a tannin, melynek szerepe van az anyagcsere-folyamat szabályozásában.

— Vitaminokat (C, F, PB), valamint ásványi sókat is tartalmaz, melyek élettani hatása ugyancsak jelentős.

— Táplálkozás-élettani szempontból figyelemreméltó előnye, hogy kalóriatartalma — cukor nélkül — nulla.

— Tudományos kísérleteket végeztek a tea teljesítménynövelő hatásáról is, mely során megállapították, hogy a szellemi munkavégző-képességet a teafogyasztás serkenti. (10 grammnyi kb. két csésze tea fogyasztása esetén a szellemi teljesítmény mintegy 15 százalékkal emelkedik.) Természetesen ez a végtelékig nem fokozható,

itt is érvényes a mértékletesség elve.

Ezek az „észervek”, melyek a teavív mellett szólnak, de mellette szól az is, hogy alkoholmentes, kellemes, jóízű ital, melyet hidegben, melegben minden korosztály fogyaszthat, bármikor és bármilyen alkalomra adható.

A tea igen sokféle módon izesíthető, bár az igazi teavivők esküsznek a „tisztá” teára, még cukrot is keveset, vagy egyáltalán nem tesznek bele, élvezik a tea tiszta illatát — és aroma anyagát, koffeintartalmát, forró, átmelegítő hatását.

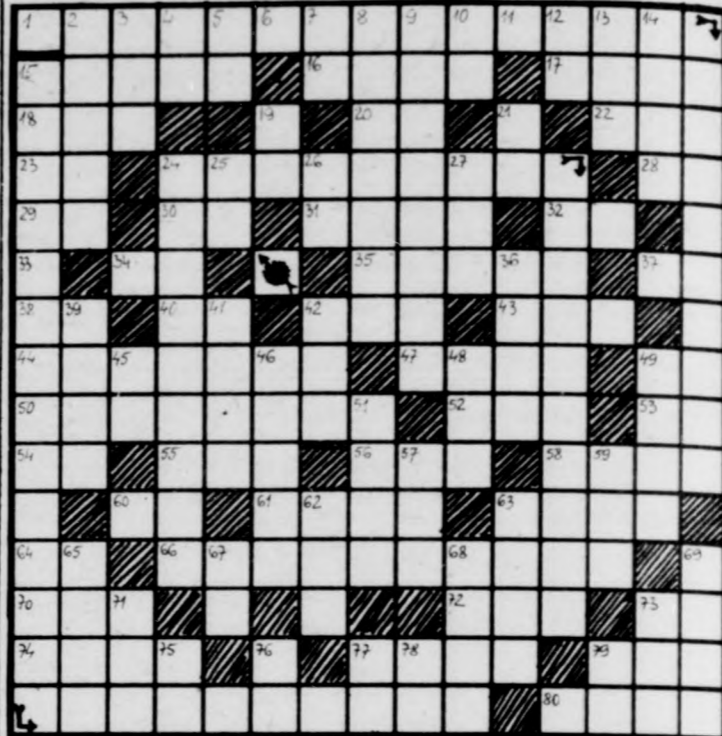
Sokan azonban különböző adalékanyagokkal teszik változatosabbá: citrommal, citrom-, vagy narancslével, tejjel, tejszínnel, mézzel. Külön előnye a teának, hogy gépkocsivezetők, gyógyszereszedők is fogyaszthatják, mert rum-, pálinka-, likőromával ezek izhatását elérve, de alkoholmentesen készíthetők el.

A tea, amely nálunk sosem volt igazán népszerű, ma az egyik legáltalánosabb kávé helyettesítő ital. Emellett azonban a pótkávé — a cikória, máliá, valamint az újabb kávékeverékek, mint pl. az Otthon, a Sport, a Java stb. szintén egyre kedveltebbek. Az inyencek újabb kávé helyettesítő italokat is állítanak össze, felismerve a túlzott „fekete” fogyasztás egészségkárosító hatását. Ilyen közt pl. a lehűtött tea, amit szórásszifonba töltve citromlével, kevés cukorral és tejszínnel izesítenek.

Sokak szerint ez az egyik legkitűnőbb hideg vendéglátó üdítő ital. Mi magyarok egy kicsit eleve hajlamosak vagyunk rá, hogy nagyra értékeljük azt, ami „külföldi”. Ebben az esetben viszont — a kávézás, teázás, a vendéglátás és a reprezentációs szokások terén — talán valóban nem ártana körülnézni!

KERESZTREJTVÉNY

1944. OKTÓBER 19.

Vízszintes: 15. Becézett női név. 16. Minőségi ellenőr. 17. Gabonanyaláb. 18. Gyilkolj! 20. Hamvas rész! 22. Kromoszómazserecske. 23. Tagadó szó. 24. Nevezetes nap 1944-ből. 28. Azonos római számok. 29. Az ABC utolsó betűje. 30. Sír. 31. Keret. 32. Azonos a vízsz. 29. sorral. 34. A kör közepe! 34. Régi római váltópénz. 35. A nitrogén, bizmut, berillium. 37. Használatlan. 38. Nemzeti Bajnokság. 40. Kiejtett mássalhangzó. 42. EEEEE. 43. Zúdit. 44. Fejenállás. 47. ... László (mártír). 49. Öntöttvas. 50. Ingerel. 52. Hírközlő szervünk. 53. Vajon ő? 54. Építőanyag. 55. Meggyőződés. 56. 1003 Rómában. 65. Határlomás. 67. Sn! 68. Szédít. 69. Takarmányverem. 71. Időmérő szerkezet. 73. Lakoma. 75. Lásd a vízsz. 28. számú sort! 76. Nem valódi. 77. Kőtözsze. 78. Számáhang. 79. Fejletlenül üti!

Beküldendő: a debreceni felszabadulási emlékmű felirata; vízsz. 1.; függ. 15. sorában.
Beküldési határidő: november 2.

Függőleges: 2. Titkon eltanul. 3. Kellem. 4. Azonos mássalhangzó. 5. Német to-

Jás. 6. Római szám. 7. Kiejtés. 8. Nem mássalhangzó. 9. Nyúl hozzá egy ujjal sem (két szó!). 9. Őszi hónap. 10. Kötőszó. 11. Foszfór. 12. Eke része! 13. ... krém (fagyi). 14. Ó a kapus (két szó!). 19. Keresztül. 21. Ver. 24. Budapest gyönyörű épülete. 25. Se..., se be! 26. Francia arany. 27. Olasz RTV társaság. 36. A Ramadan is ez! 39. H-B. megyei község. 41. ... tenger. 42. Régi. 45. Személyes névmás. 46. ... Villa! (totócsapat). 48. Vonatkozó névmás. 49. Ismétlődők! 51. Taszító. 57. Sár lesz belőle. 59. Heves megyei község. 62. Közkeletű együttes. 63. 1003 Rómában. 65. Határlomás. 67. Sn! 68. Szédít. 69. Takarmányverem. 71. Időmérő szerkezet. 73. Lakoma. 75. Lásd a vízsz. 28. számú sort! 76. Nem valódi. 77. Kőtözsze. 78. Számáhang. 79. Fejletlenül üti!

Beküldendő: a debreceni felszabadulási emlékmű felirata; vízsz. 1.; függ. 15. sorában.
Beküldési határidő: november 2.

Függőleges: 2. Titkon eltanul. 3. Kellem. 4. Azonos mássalhangzó. 5. Német to-

Dívtos világo
csikos öltöny, rőz
gel, sötétkék sző
nyel, sárga-kék cs
kendővel

Miért
száradt
a denevér
lába?
ALTAJI NÉ

Manapság a den
éjszaka röpdős. De
idő, amikor napra
ra kelt.

Röpült, röpült
a szürke héjáva
zolt.

— Jó hogy jössz
héja —, már hárs
reslek, barátocská
— Miben lehet
latára?

— Minden má
zette már a sasna
csupán te tartozol
— En? Hát né
dár vagyok én?
dett le a fűre a
mosolyodott, ki
fogait és elfutott.

— Ez végső se
bú állat — gond

A denevér az
koronázott lomb
de egy bol. orból
szökött az ezüst

— Hogy vag
kám? Hetedik
— Miben lehe
tára?

— Minden ál
már a medvéne
csupán tőled ne
meg.

— Tőlem? Né
lábú vagyok én?
a szárnyát és cin

Azóta a róka
nevr végképp a
futkosást, ijedté
elszáradt. De na
röpdősni, mert
től.

Igy éj most a
ijedtében elszá
lábúaktól, de ne
madarakhoz sem

AUTÓSOK — MOTOROSOK

Autózás szélben

Sajnos kevesen tudják, hogy a meteorológiai tényezők közül nemcsak az eső, a köd, a ködszítálás lehet veszélyes a közlekedésben, hanem a szél is. Amikor a mozgó levegő nekikötök a kocsiestnek, torló nyomása révén erőt fejt ki rá. Ha a szél erő a kocsi menetirányával azonos irányba hat — vagyis hátszél van —, akkor növeli a jármű sebességét. Ellenszélben csökkenti. A haladási irányra merőlegesen, oldalról érkező szél pedig oldalra igyekszik elnyomni a gépkocsit. A jármű — a gumibroncsok deformálódó képessége folytán — folyamatosan enged az oldalirányú erőnek: a konstrukciójától függően. E hatás ellensúlyozására állandó ellenkormányzás szükséges. És mindenképp: kisebb sebesség.

Am a sebesség mérséklése sem mindig hatásos. Azért nem, mert a szél nem mindig állandó erősségű. Igen gyakori az olyan széljárás, széllohas, amelynek erőssége, iránya pillantról pillantra változhat. A vezető tehát nem állhat be egy állandó korrigáló kormányhelyzetre. Az egyetlen hatásos védekezés: a sebesség drasztikus csökkentése.

Különösen lakott területeken kívüli lényeges, hogy felkészüljünk a szél támadására. A Skoda-tulajdonosok (vagy más farmotoros járművek vezetői) tudják, hogy kocsijuk különösen érzékeny az oldalszélre. Ilyen szélre semlegesen reagálnak a hagyományos motortelrendezésű járművek. A Skodások a csomagter megfelelő, pótlólagos terhelésével előnyös irányba — előbbre — helyezhetik a súlypontot, ezáltal oldal-szélben stabilabbá válik az autó iránytartása. A Wartburgos viszont semmivé teheti autójának viszonylag kedvezően fekvő súlypontjából eredő előnyét, ha célszerűtlenül terheli kocsiját. Mindenképpen veszélyes, ha az autós túllépi a gyári előírásban megengedett maximális terhelhetőséget. Hiszen minél több súlyt helyezünk el a csomag- és utastérben, illetve a kocsiestben, annál kisebb lesz az autó fékhatása, kanyar- és oldalszél-stabilitása.

Szólnunk kell az autók gumibroncsairól is. Oldalszélben a lekopott gumik már kis tempó mellett is nagy veszélyforrást jelentenek. Különösen figyelni kell erre a hidak, dombok és erdők szélén levő útszakaszokon, tehát mindazon esetekben, amikor a szél váratlanul, akadálmintesen érheti az autót. Ugyanez vonatkozik a nagy vontatóval összekapcsolt teherautók, kamionok előzésére is, mert előző előtt a személgépkocsi szinte szélárnyékba fut, s ennek elhagyásakor az előző autót a szél erősebben éri.

A szél erősségének, irányának változását az autós tehát megfelelő kormányzással, vezetéstechnikával is ellensúlyozhatja. A volánt két kézre fogva kell a gépkocsit vezetni, a hirtelen támadó széllohasokat ugyanis csak óvatos ellenkormányzással lehet ártalmatlanná tenni. Az ijedős, kapkodó reakciók szinte minden helyzetben, így a széllohasok esetén is veszélyt idézhetnek elő.

B. I.

BÉLYEGGYŰJTŐKNEK

EN SZ

Az emberi jogokról szóló deklarációt 35 éve hirdették ki. Ebből az alkalmából az Egyesült Nemzetek Szervezete határtelki sorozatot ad ki. A címletekből kettő-kettő dollár, svájci frank, illetve osztrák schilling névértékre szól. A fontos téma megjelölésére a világszervezet postája osztrák festőművészt, Fr. Hundertwasser-t kérte fel. A sorozat címleteit 16 bélyeg tartalmazó ívekben nyomtatják. A jelképes ábrák többek között az alkotás jogát, az emberiséget, a könyvek jogát, a természetet való együttesét idézik élénk.

1981-ben az ENSZ postája a követezőkre hívja fel a közvélemény figyelmét bélyegkiadásával: a népesedés, az élelmiszer, a menekültek és a fiatalok kérdése. Ezeket világméretű konferenciákon átfogóan mutatják meg, amit széles körű hírvetés előz meg, ehhez csatlakoznak a bélyegsorozatok is. Folytatódik a tagországok zászlóját bemutató kiadás, újabb 16 darab 20 cent névértékű bélyeg jelenik meg. Tavasszal hatértékű sorozat a természeti és a kulturális emlékek megőrzésére szól fel. A korábbi évek gyakorlatának megfelelően jövőre is kevés, de nemes célokat, az emberiség gondjait feltáró korszerű grafikával készített bélyegeket számoltunk.

KARÁCSONY

A szeretet ünnepeit minden évben szebbnél szebb kiadványok serege köszönti. Néhány sorozat már megjelent. Ot angol bélyeg-galambok, a béke és szeretet hírnökei töltöttek be. Téli életképek, leviszkekrényeket repkednek körül, gázlámpa fényére gyűlnek, szobrokon és házak kéményein pihennek. Néhány madár száráz ágon húzódik meg, részükre a bélyegtervező jóval előbb esernyő nyújt otalmait.

Ausztriában 4 schillinges címlet a kitzbüheli templom jászolának részletét mutatja be. Afrikai gyermekintézmények javára gyűjtöttek a karácsonyi bélyegek felárlóból az NSZK-ban.

Burundi blokkja és négy bélyege európai művészek Madon-

na festményeit reprodukálja. Az ottani posta szeretné megkettőzni bevételeit, ezért az ünnepi kiadványt bélyegenként 1 és 2 frank felárlal második változatban is megjelentették. Karácsonyi manók táncát és más kedves rajzokat ábrázoló régi képes levelezőlapokat idéz fel a svéd posta négy bélyege. A Magyar Posta rövidesen bélyegpárt bocsát ki a jókívánatok borítékjainak díszítésére.

MI VÁRHATÓ?

Az 1 és 2 forintos névértékű karácsonyi bélyegen kívül november

ben Babits Mihály születésének 100. évfordulója alkalmából kerül forgalomba 2 forintos emlék-bélyeg. Végre teljesül a gyűjtők régi vágya és megkezdődik a mindennapi levelezés céljára szolgáló ún. forgalmi sorozat ki-cserélése. Elsőként üdülőhelyek bemutató 1, 2 és 5 forintos címleteket kapunk és ezzel ellát-nak a levelekről az a 2 forintos bélyeg, amit majd 25 estendőn keresztül állandóan láttunk. Jön az olimpia, először a téli versenye-k. A küzdelmek előhírnökei még az idén blokk és hét bélyeg jelenik meg.

OTTHON - CSALÁD - OTTHON

DIVATOS FÉRFIAK - FÉRFIAS DIVATOK

Divatos világoskék-szürke csíkos öltöny, rózsaszín inggel, sötétkék szövetmellényvel, sárga-kék csíkos nyakkendővel

Színesebben, változatosabban öltözhetnek a férfiak ezen a télen. Mintha megunták volna a divattervezők is az örökös szürke, barna, drapp és egyéb jellegtelenszínűket. Ferfi manókenyereket tűzpiros zakóba, zöld-kék csíkos felöltőbe, citromsárga ballonba öltöztetik. Persze, hogy ebből mit fogad el az utca embere illetve asszonya? ... És mit kínál majd az üzletek választéka — az még a jövő titka.

Mindenesetre bátran variálhatják, színesíthetik ruhárukat a férfiak is. Ami a női divatban már évek óta elfogadott, az most lesz újdonság a férfiaknak. Hogy tudniillik különböző nagyságú kockás, és különböző szélességű csíkos anyagokat vagy a csíkosat és kockásat egymással is variálhatják. Természetesen a színharmó-

niára itt is ügyelni kell. Csíkos öltönyhöz pöttyös mellény és nyakkendő, kockás öltönyhöz csíkos ing már nem számít formabontásnak a férfidivatban.

A formák meglehetősen változatosak. Kedveltebb a széles váll, de láttunk új modelleket egészen keskeny vállal is. A kihajtott mérsékelt szűlesek, a zakók egysoros gombolással készülnek. A nadrágok egyenes szárúak, néha kissé keskenyednek és felhajtó nélküliek. Divat a mellény, de sohasem az öltöny anyagából. Készülhet szövetből, jerseyből vagy kötött anyagból.

Az elegáns férfi nem jelenhet meg nyakkendő nélkül, amely mindig élénk, feltűnő színű és mintázatú. Az ingek nyaka ismét megnyúlik: ha keskeny, csak begombolva viselik. A nőies selyeming éppúgy divatos,

mint a sportos, kockásflanel- vagy szöveting.

A kabátok rövidek vagy hosszúk, övvel vagy anélkül viselik. Sok gombbal, zsebbel készülnek. Férfiaknak is elegáns a felöltő anyagából szabott sál, melyet a gallér alatt megtekernek.

A kiegészítők közül visszatért a díszsebkendő, színesítve a még gyakran fantáziátlan öltönyt.

Télre a férfiak is csizmába bújnak. A divatkreátorok térdig érő, szűk szárú csizmát is terveztek. A többség azonban bizonyára a praktikus és meleg bokacsizmát fogja előnyben részesíteni. A megszinesedett férfidivat jelenében hordhatnak zöld, bordó, vagy narancs színű csizmákat, cipőket is, összhangban öltözkük többi darabjával.

s. e.

Hivatali öltözék: bordó nadrág, bordó-fehér kockás zakó, halványzöld ing, zöld-bordó csíkos nyakkendő és drapp-zöld mintás díszsebkendő

Sportos kiskabát: sok gombbal és zsebbel, derékon megkötött övvel — fekete lócsizmetből

Miért száradt le a denevér lába?

ALTAJI NÉPMESE

Manapság a denevér csak éjszaka röpdös. De volt olyan idő, amikor nappal is szárnyra kelt.

Röpdült, röpdült és hirtelen a szürke héjával találkozott.

— Jó hogy jössz — szölt a héja —, már három éve kereslek, barátocskám.

— Miben lehetek a szolgálátára?

— Minden madár megfizette már a sasnak járó adót, csupán te tartozol még vele.

— En? Hát nézd meg, madár vagyok én? — ereszkedett le a türe a denevér. Elmosolyodott, kivillantotta a fogait és elfutott.

— Ez végső soron négy lábú állat — gondolta a héja.

A denevér az erdőcskével koronázott lomb felé futott, de egy bolból hirtelen elszökkent az ezüstróka.

— Hogy vagy barátocskám? Hetedik éve kereslek.

— Miben lehetek szolgálátára?

— Minden állat befizette már a medvének járó adót, csupán téled nem kapta még meg.

— Tölem? Nézd meg négy lábú vagyok én? — Széttárta a szárnyát és elröpdült.

Azóta a rókától rettegő denevér véggépp abbahagyta a futkosást, ijedtében a lába is elszáradt. De nappal sem mer röpdölni, mert tart a héjától.

Igy él most a szürkületben, ijedtében elszakadt a négy lábúaktól, de nem tartozik a madarakhoz sem.

Migray Emőd fordítása

Külföldről hoztuk

SPANYOL VITAMINBOMBA — HIDEG ZÖLDSEGLEVES

Hozzávalók 4 személynek: 75 dkg paradicsom, 1,5 uborka, 2 fej hagyma, 2 gerezd fokhagyma, fél zöldpaprika, 15 dkg fehér kenyér, fél liter tej, 4 evőkanál ecet, 2 kávéskanálnyi só, 3 evőkanál olaj, 2 evőkanál paradicsomlé, bors, valamint: fél uborka, 1 fej hagyma, fél zöldpaprika, 1 tojás, 2 szelet kenyér, olaj.

A paradicsomot leforrázzuk, bőrét lehúzzuk, felbevágjuk és magját eltávolítjuk. Az uborkát meghámozzuk, félbevágjuk, magházát eltávolítjuk és 1 cm-es szeletekre vágjuk. A vöröshagymát és fokhagymát megtisztítjuk és feldaraboljuk. A zöldpaprikát kimagozzuk, ereit kivágjuk és feldaraboljuk. A fehér kenyér héját levágjuk, belét kockákra vágjuk.

A paradicsomot, paprikát, hagymát, fokhagymát és a kényeret turmixgéppé tesszük. Hozzáöntünk vizet, ecetet, olajat, sózzuk, borsozzuk és összeturmixoljuk. Végül a paradicsomlével hozzákeverjük. Az így elkészült levest tálba tesszük, lefedjük és hűtőszekrényben kb. 2 óra hosszat lehűtjük.

Közben elkészítjük a levesbetétet. Az uborkát meghámozzuk és kockákra vágjuk. A hagymát, a paprikát szintén megvágjuk és feldaraboljuk. A tojást 8 percig főzzük és kockákra vágjuk. A kényeret apró kockákra vágjuk és forró olajban megpirítjuk. A leült levesbe téve tálaljuk.

INDIAI FÜSZERES CSIRKE

Hozzávalók 5 személynek: 1 csirke, 2 hagyma feldarabolva, 4 gerezd fokhagyma, 5 dkg zsiradék, 2 szegfűszeg, só, piros paprika, 2 fahéj, fél kávéskanál őrölt kakukkfű, fél kávéskanál őrölt gyömbér, fél kávéskanál őrölt kömény.

Pirítsuk meg a hagymát, fokhagymát zsiradékban a szegfűszeggel és fahéjjal együtt. Amikor a hagyma már

barna, tegyük bele a többi hozzávalót is. Jól keverjük össze és lassú tűznél pároljuk tovább 5 percig. Majd tegyük bele a csirkedarabokat és süssük meg. Időnként kevergeszük, hogy le ne égjen. Tegyük bele vizet, majd takarjuk le és pároljuk tovább, míg a csirke megpuhul. Öntsünk rá citromlevet tálaláskor.

BURGUNDI KARAJ

Hozzávalók 4 személynek: 2 evőkanál olaj, bors, só, 1 kávéskanál rozmaryn, 4 szelet karaj, 2 hagyma, 12 dkg gomba, fél liter vörösbor, cukor, 2 evőkanál tejfel.

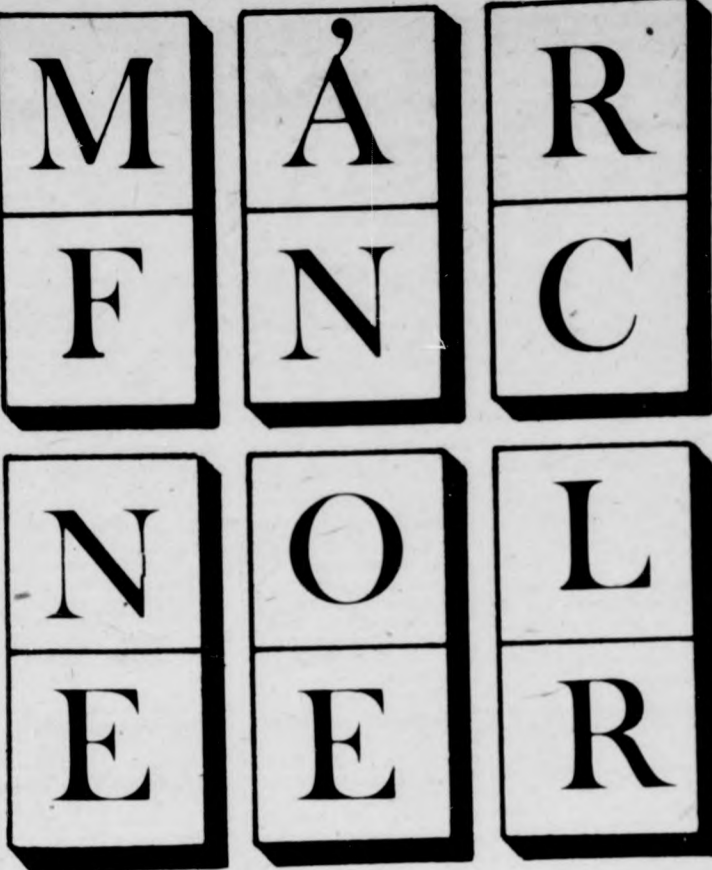
Az olajba belekeverjük a borsot és a rozmarynt, majd a hússzeleteket ezzel megkenjük. Fél órát pihentetjük. A karajszeleteket mindkét oldalán 6-8 percig sütjük, majd a serpenyőből kivesszük és megre tesszük. Az apróra vágott hagymadarabokat és gombát a hús után megpároljuk, borral felöntjük és 15 percig főzzük. Kevés cukorral és tejfellel ízesítjük. A hússzeleteket visszatesztjük a serpenyőbe és petrezselymes főtt rizsszel tálaljuk.

OLASZ PARADICSOMSZÓSZ

Hozzávalók 4 személynek: 7 dkg szalonna, fél csomag petrezselyem, 10 dkg hagyma, 1 zellerlevél, bazsalikom, 1 gerezd fokhagyma, 2 sárgarépa apróra vágva.

A hozzávalókat feldaraboljuk és 2 dkg margarinnal világosra pároljuk. Majd 70 deka paradicsomot — melynek bőrét lehúztuk és felszeleteltük — tesszünk bele és másfél óráig főzzük. Sózzuk, borsozzuk és kis lángon hagyjuk párolni. Közben kevergetjük. Szükség esetén kevés vizet öntünk hozzá. Végül megiszítjuk.

Sült hússok, halak és tészta mellé javasoljuk.

BETŰDOMINÓ

A dominóköveket rakjátok megfelelő sorrendben egymás mellé! Egy magyar író nevét kapjátok megfejtésül. Ki az író?

Megejtés: MOLNÁR FERENC

TISZTASÁGRA NEVELÉS A CSALÁDBAN

A kisgyermek személyiségfejlődésében igen jelentős állomás a tisztasági szokások kialakulása. A gyermeknek meg kell tanulnia a szükségletkielégítés új módját, a környezet által előírt toalettmókat. Az esetek legnagyobb részében a gyermekek erős ellenállást tanúsítanak a tisztaságra neveléssel szemben, éppen ezért a szülők számára ez az egyik legkritikusabb szoktatási-nevelési gond.

A gyermek ellenállását könnyű megérteni, hiszen életében először kell uralkodnia magán a kiválasztó szervekkel szemben. Ha nem sikerül neki, azonnal megtorlás, helytelenítés, büntetés éri. A tisztaságra szoktatás kezdetén még nem tudja, mit is kívánnak tőle, mi a szabályozás célja.

A gyermek ellenállását csak fokozza, ha a szülők szoktatási módszere erőszakos. Az erőszakra daccal reagálhat. Káros következménnyel járhat a túl korai szoktatás is. Csak meghatározott testi-lelki érettségi szint teszi lehetővé, hogy a kisgyermek megfeleljen a vele szemben támasztott követelményeknek.

A szoktatások kialakításában döntő szerepe van az érzelmeinek. A szokások nem ésszerű megfontolások alapján alakulnak ki: a félelem, a kellemetlenségek elkerülésére, illetve az öröm megszerzésére való törekvés jelentősen befolyásolja a szokásaink elsajátítását. A kisgyermek szorongásait csak növeli, ha büntetik, s ezzel a biztonságát megalapozó szeretet elvesztésének fenyegető állapotába kerül. A szeretet megvonásával fenyegető büntetési mód káros és hibás nevelési eszköz, hiszen éppen attól származik, akire a gyermeket a legszorosabb érzelmi kapcsolat fűzi. A legszükségesebb ellenállást azonban a testi fenytés alkalmazása váltja ki: nyílt lázadó hajlamot vagy ellenkezőleg: ön-alávető magatartást ébreszthet fel.

A tisztaságra való szoktatás megkezdése a gyermek általános testi és lelki fejlettségével összefüggésben a 15-18 hónap táján célszerű. Vagyis, amikor a gyermek már önállóan, biztosan ül, megérti, mit kívánnak tőle, s már figyelni tud saját magára. Ügyeljünk arra, hogy kellemes, nyugodt légkörben történjen a szoktatás.

A tisztasági szokások beépülése később mintául szolgál a társadalmi szabályok elsajátításához. A korai élmények hozzájárulnak a felnőttkor kultúrhigiénés szokásainak kialakításához.

A gyermek személyiségfejlődését tárgyaló elméletek mutatnak, hogy ha a gyermeket túlnyomóan szeretetmóvással, fenyegetéssel szoktatták, általában később konformizmusra hajlik, cselekedetei később is elsősorban csak a büntetéstől való félelem, és nem a benső meggyőződés fogja irányítani. A szeretetteljes szoktatás viszont a későbbi életszakaszokban elősegíti a társas együttműködésre irányuló hajlam kibontakozását. A dicséret jóleső meglepettséget vált ki a gyermekben, s a pozitív élmény megismétlésére, újra elérésére fog törekedni. Később is úgy igyekszik viselkedni, hogy kivívja mások elismerését.

M. M.

Maradékból díszpárnák

Akár kicsi, akár nagyobb a gyerek, örül ha kuckóját, tekvőhelyét szép kis párnák teszik hangulatossá. A tüpös rész párnák könnyen, egyszerűen elkészíthetők, csak a rongyszőszákokat kell elővenni.

1. A macska-párnán a sötét szín fekete, maradék kordbársony. A tüpös rész piros-fehérpöttyös karton, a szeme és a bajusza pedig zöld kelme.

2. A kerek citrompárna hátja világoszöld, az eleje fehér, amin a gerezdek citromsárga anyagból ráteset megoldással készülték.

3. A háromszög alakú párna az A-betűs nevének monogramul szolgál. Bármilyen színű készülhet. Itt az alap sötétkék vászon s rajta a rátéses meg-

oldással készült A-betű sötétkék-fehércsíkos vászon.

4. Az oroszlanos párna négyzetes fazonjához lehetőleg sárga, vagy narancsszínű vastag szövet illik. Az oroszlan sörénye fekete vastag fonalból, rojtossal készült. A szeme, orra laposhímzéssel, a szája, lába pedig lánccöltéssel.

5. A háromszög alakú párna az A-betűs nevének monogramul szolgál. Bármilyen színű készülhet. Itt az alap sötétkék vászon s rajta a rátéses meg-

6. A háromszög alakú párna az A-betűs nevének monogramul szolgál. Bármilyen színű készülhet. Itt az alap sötétkék vászon s rajta a rátéses meg-

A Napló tartalma

Folytatjuk a Napló tartalma című kiállítás- és beszélgetéssorozatunkat, a terület hívatásos képzőművészeinek bemutatását.

A rendezvényen közreműködnek: Kurtyán Györgymű és Lázár Mihályné, a népművészet mesterei, a nyiradonyi Pavakör tagjai.

Högyes Endre emlékkiállítás Hajdúszoboszlón

A múzeumi és műemléki hónap programja keretében pénteken délután Högyes Endre emlékkiállítást nyitott meg a gimnáziumban Barbócz László igazgató.

retében számos dokumentumot kerítettek elő a neves tudós munkásságáról.

A gimnázium épületében megnyitott emlékkiállítás Högyes Endre életével, munkásságával kapcsolatos dokumentumokat tartalmaz.

NYUGDÍJASOK FÓRUMA. Főruddal kezdődik az idős emberek hete október 22-én 15 órakor a földesi művelődési központban.

CSILLAGÁSZATI HÉT. Október 22-én 17 órakor kiállítás megnyitásával kezdődik Hajdúszoboszlón a művelődési központ kisgalériájában a csillagászati hét.

KIÁLLÍTÁS ÉS EMLÉKÜLES. Szűcs Sándor munkásságát említi időszerű kiállítás nyitnak meg október 22-én 15 órakor a püspökplánci Karacs Ferenc Múzeumban.

JÁTEKKÉSZÍTÉS. Az Újkerti Általános Művelődési Központban (Debrecen, Jerikó utca 17-19.) játékkészítő foglalkozás lesz október 22-én 15 órától.

SZÍNHÁZ. A békéscsabai Jókai Színház október 22-én mutatja be V. Petrov Szerelmem, színház című előadását.

ÁLLATORVOSI ÜGYELET. Október 22-én, szombat reggel 6 órától vasárnap reggel 6 óráig dr. Márkus István (Debrecen, Nagyerdei körút 24., telefon: 22-194) állatorvos tart ügyeletet.

Híres hangszergyárak kiállítása Békéscsabán

Az országban elsőként Békéscsabán rendezett nagyszabású nemzetközi kiállításon a világ leghíresebb hangszergyárainak termékeit láthatják az érdeklődők.

FOLKPODIUM ÉS TÁNC-HÁZ sorozatot indít a Kőlcsey Művelődési Központ az ifjúsági politikai klub pódiumtermében.

Aszályvizsgálat. A MEM és a Magyar Tudományos Akadémia együttes vizsgálatsorozatát kezdte az idei aszályos nyár tapasztalatainak összegzésére.

A KÖLCSEY MŰVELŐDÉSI KÖZPONT november 1-től fiú balettszoprotot indít. Jelentkezés 7 éves kortól október 24., 25., 26-án 16-18 óráig a Művelődési Központ információjában.

Az ország valamennyi körzetében elemzéseket végeznek. Egyebek között a fontosabb agrotechnikai és ökológiai tényezőket vizsgálják, és pedig nemcsak az aszálykárt szenvedett gazdaságokban, hanem ott is, ahol több volt a csapadék és emiatt a termés esélyei kedvezőbbek voltak.

GYERMEKEKNEK. A Plútó és Puck, a bajkeverők, A tücsök és a gép, valamint a Saró, a zenész című kisfilmet vetítik október 23-án 15 órától a Kőlcsey Művelődési Központ Hatvani termében.

RIBIZLI, SEGÍTS! Fővárosi színház közreműködésével mutatják be október 22-én 14 órakor a Ribizli, segíts! című zenés mesejátékot a bal- és jobb oldali művelődési központ színháztermében.

ARANYLAKODALOM. Házasságkötésük 50. évfordulóját ünnepli október 22-én Szentpétersze en Mészáros Imre és felesége. Az ünnepségeket hat gyermekük, tíz unokájuk és két dedunokájuk köszönti.

EGESZSÉGÜNK ÚTJA. A Medicina Kiadó gondozásában fog megjelenni rövidesen Füstli Molnár Sándor Egészségünk útja című kötetét. A szerző korabeli dokumentumok alapján jellemzi a magyar egészségkultúra alakulását a XVIII. század végétől a kiegyezésig.

HÍREK

HÍRSZERKESZTŐ: BALOGH JÚLIA - TELEFON 12-144

VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS: Túlnyomóan napos, száraz idő várható. A megerősödő északnyugati, északi szelet főként a Dunántúlon helyenként viharos szellőkészek kísérik.

1983. OKTÓBER 22., SZOMBAT. ELŐD NAPJA. A Nap Kél 6.12 - nyugszik 16.45 órakor (Debreceni adatok: 6.01 és 16.34)

KORONDY GYÖRGY DEBRECENBEN. A Traviata október 27-én előadásában lép fel a Csokonai Színházban Korondy György érdemes művész, az Operaház tagja.

ÉVFORDULÓNAPTÁR. Száz évvel ezelőtt, 1883. október 22-én nyílt meg a Metropolitan Opera, New York legnagyszerűbb operaháza.

JUHÁSZ GYULÁRÓL. A megyei múzeumi és műemléki hónap irodalmi rendezvényeinek sorában október 24-én 17 órakor dr. Dobossy László egyetemi tanár tart előadást Juhász Gyula Kelet-Európa klasszikusa címmel a Déri Múzeumban.

A nagy amerikai városban a XVIII. század közepe óta játszottak operákat, de a 3615 személy befogadású Metropolitan-nél kapott a zeneművészet igazán méltó otthonát New Yorkban.

MOZI • SZÍNHÁZ • TV • RÁDIO. Aranygyapjú (szovjet) Apolló hn. 2. Délbábok országa (magyar). Vig hn. 2. hn. 4. 8. A francia hadnagy szeretője (angol). Vig n. 12. Apolló 4. 6. 8. Meteor 3. n. 6. n. 8. A teknős és a sün (szovjet). Meteor f. 9. Horváth Á. f. 3. Bombanó (amerikai). 16. Delta f. 6. Fojtogatás (japán). 18. Művészek 5. f. 8. Good bye és ámen (olasz). Híradó f. 10. hn. 8. Hétféherke és a hét törpe (amerikai). Meteor mese 3. n. 6. Kalózok Jamaicaiban (angol). Apolló n. 10. n. 12. Kóma (amerikai). 16. Vig n. 9. Mephisto I-II. (magyar-NSZK). Vig Kamará f. 5. Talpak alatt fityűl a szél (magyar). Híradó f. 12. hn. 2. hn. 4. hn. 6. Zártkörű előadás: Vig n. 10. SZÍNHÁZ. Csokonai: Ma 19 órakor Ördögölő Józsiás - Csokonai-bérlét. Művelődési Központ: Ma 19 órakor Szerelmem színház - bérlétszűnet. A békéscsabai Jókai Színház vendégjátéka. A Csokonai Színház műsora 1983. okt. 23-31-ig: Csokonai Színház: Okt. 25. kedd. 19 ó.: Ördögölő Józsiás - Fánccy-bérlét. Okt. 26. szerda. 19 ó.: Paraszthűség - Bajászok - Csorots-bérlét. Okt. 27. csütörtök. 19 ó.: Traviata - Vegyesipari Kiskereskedelmi Vállalat részére. Okt. 28. péntek. 19 ó.: Téli

UNGVAR: 17.20 Vigyázz, jármű! Vigjáték. 19.00 Híradó. 19.35 Ökölívívó VB. 20.50 Külföldi esztrádműsor. 21.40 Hírek. 21.50 Heti körkép. 22.05 A király és a káposzta. RÁDIO. KOSSUTH: 4.25-7.59 Jó reggelt! 8.00 Hírek. Időjárás. 8.05 Műsorismertetés. 8.20 Mai kulturális programok. 8.30 Családi kör. 9.00 A Föld, amelyen élünk... 9.15 Színes népi muzsika. 10.00 Hírek. Időjárás. 10.05 Szombati találkozás. 11.15 Népszerű együttesek slágereiből. 12.00 Déli krónika. 12.30 Déli zeneparádé. 13.25 Orvosi tanácsok. 13.30 A leg-gazdaságosabb beruházás: a szakutad. 14.00 Hírek. Időjárás. 14.05 A hét embere. 14.15 Zenéi anyanyelvünk. 14.25 Magyarán szólva. 14.40 Irodalmi figyelő. 15.10 Uj zenei újság. 15.55 Reklámparádé. 16.00 168 óra. 17.00-17.05 Hírek. Időjárás. 17.30 Evfordulók nyomában. 18.13 Hol volt, hol nem volt... 18.25 Mai könyvajánlatunk. 18.28 Hallgatónk figyelmébe! 18.30 Hírek. Időjárás. Sport. 18.45 A szülőföld muzsikája. 19.35 Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagyertermét. 20.00-20.20 Zeneszó. 22.00 Hírek. Időjárás. Sport. 22.15 Kamarazene. 23.20 Operajelentések. 24.00 Hírek. Időjárás. 0.10 Melódiakötel. 1.00-1.05 Hírek. Időjárás. 1.58 Himnusz. PETŐFI: 4.25-7.59 A Petőfi rádió reggeli zenés műsora. 8.00 Hírek. Időjárás. 8.05 Sze-reo beállítóműsor. 8.11 Granadai vásár. 8.20 Tíz perc külpo-litika. 8.30-8.35 Hírek. Utköz-ben. 8.37 Reklám. 9.00 Polgár Dénesnek hívják. 9.40 Hogy tetszik lenni? 10.30 Hírek. Utköz-ben. 10.35 Többet ésszel... 11.30 Hírek. Utközben. 11.35 Fűvósátrfrok. 12.00 Jó ebédhez szól a nótá. 12.30-12.35 Hírek. Utközben. 13.05 Szászorszék színház. 13.45 Időjárás- és viz-állásjelentés. 14.00 Magunkat ajánljuk. 16.00 Barátság sláger-expressz. 16.30 Hírek. Utköz-

VILÁG PROLETÁRIJAI HAJDÚ-BIHARI XL. ÉVFOLYAM 251. SZÁM ÁRA: 1,40 FORINT 1983. X. 23. VASÁRNAP MAGYAR SZ Felújítási terv Komplex terv Névvaltozás történelmi építési terv... Az MSZMP politikai akadékosza október tart Ladván-slyettes a közre dseiről. Családi h Tavaly még bu azon a területen penteken délután hetek az első lak saikba. Az Építési fejlesztési Minisz teredélye alapján a gyei Államj Építőkö lveit az elmúlt év o kezdett hozzá a nyulási városrés Vezér utcán 15